

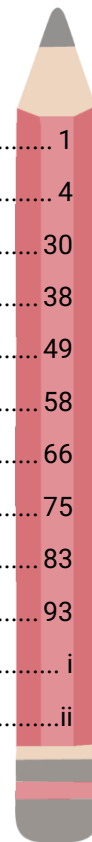
ARMOEDEBAROMETER 2026

DECENNIOUM
DOELEN
KOMAF MET ARMOEDE



Inhoudstafel

Inleiding: eenzijdige activering veroorzaakt armoede.....	1
FOCUS: éénzijdige activering verhoogt het armoederisico.....	4
Armoedecijfers: sociale bescherming maakt het verschil.....	30
Bestaanszekerheid begint bij een toereikend inkomen	38
Duurzaam werk vraagt kansen en ondersteuning op maat	49
Toegankelijke zorg verkleint gezondheidsongelijkheid	58
Betaalbaar wonen als basis voor een menswaardig bestaan	66
Onderwijs als hefboom voor gelijke kansen	75
Een sterk middenveld bevordert inclusief samenleven en volwaardige deelname.....	83
Conclusies: armoede bestrijden is een politieke keuze	93
Grafieken.....	i
Bronnen.....	ii



INLEIDING: EENZIJDIGE ACTIVERING VEROORZAAKT ARMOEDE

Armoede daalt, maar het fundament blijft kwetsbaar

De meest recente armoedecijfers brengen goed nieuws. Volgens EU-SILC 2025 daalde het aantal mensen met een risico op armoede of sociale uitsluiting in België sinds 2019 met 344.000 personen. België behaalt daarmee voorlopig zijn Europese armoededoelstelling voor 2030. Die vooruitgang is belangrijk: ze toont dat armoede geen onveranderlijk gegeven is en dat sociaal beleid verschil maakt. Hogere sociale minima, automatische indexering en een sterke sociale bescherming hebben de voorbije jaren mee het armoederisico verminderd.

Tegelijk is er weinig reden voor zelfgenoegzaamheid. Nog steeds lopen bijna 1,9 miljoen Belgen een risico op armoede of sociale uitsluiting. Kinderarmoede blijft hardnekkig, de armoede wordt voor wie onder de grens leeft opnieuw dieper en wie opgroeit in een arm gezin heeft later zelf veel meer kans op armoede. Bovendien lopen de risico's sterk uiteen. Werklozen, eenoudergezinnen, huurders,



kortgeschoolden, mensen geboren buiten de EU en niet-beroepsactieven behoren structureel tot de kwetsbaarste groepen. De officiële cijfers onderschatten bovendien een deel van de meest extreme armoede, omdat onder meer dak- en thuisloze mensen en mensen zonder wettig verblijf onvoldoende in de enquêtes vertegenwoordigd zijn.

De Armoedebarmometer 2026 maakt opnieuw zichtbaar dat armoede in de eerste plaats begint bij een tekort aan inkomen. Een ontoereikend inkomen zet een keten van uitsluiting in gang: mensen stellen gezondheidszorg uit, komen terecht in slechte of onbetaalbare huisvesting en krijgen minder toegang tot onderwijs, werk en maatschappelijke participatie. Die problemen versterken vervolgens ook de inkomensonzekerheid. Wie geen betaalbare woning vindt, moeilijk toegang heeft tot gezondheidszorg of kinderopvang, gediscrimineerd wordt of onvoldoende scholingskansen krijgt, heeft ook minder kans op duurzaam werk en een stabiel inkomen.

Armoedebelief kan daarom niet worden teruggebracht tot één maatregel of één beleidsdomein.

Over verschillende hoofdstukken heen komt hetzelfde patroon naar voren. Sociale bescherming werkt, maar vertoont belangrijke gaten. Sociale transfers verminderen het armoederisico in België met 53%, maar verschillende minimumuitkeringen blijven onder de armoedegrens en veel rechthebbenden nemen hun sociale rechten niet op. Sociale huisvesting beschermt sterk tegen woonarmoede, maar Vlaanderen telt slechts een kleine sociale huursector (6%) en meer dan 200.000 huishoudens staan op de wachtlijst voor een sociale woning. De arbeidsmarkt presteert gemiddeld goed, maar kortgeschoolden, mensen met een arbeidshandicap en personen met een migratieachtergrond blijven veel minder vaak aan het werk. In de gezondheidszorg zorgen de maximumfactuur en de verhoogde tegemoetkoming voor essentiële bescherming, terwijl mensen met lage inkomens toch veel vaker zorg uitstellen. En in het onderwijs blijft de socio-economische achtergrond in sterke mate bepalen welke kansen een kind krijgt.

Daarom volstaat een beleid dat vooral inzet op individuele verantwoordelijkheid, financiële prikkels en bijkomende voorwaarden niet. Mensen nemen verantwoordelijkheid binnen de mogelijkheden die de samenleving hun biedt, maar die mogelijkheden zijn ongelijk

verdeeld. De Armoedebarmeter 2026 toont op verschillende terreinen dat structurele drempels minstens even belangrijk zijn: het tekort aan betaalbare en sociale woningen, ongelijke onderwijskansen, discriminatie, ontoereikende kinderopvang en mobiliteit, gezondheidsproblemen, complexe administratie en een tekort aan aangepaste en kwaliteitsvolle jobs. Bijkomende voorwaarden aan sociale rechten kunnen net voor de meest kwetsbare groepen nieuwe drempels creëren.

De regeringsmaatregelen zetten de vooruitgang op de helling

Net daarom bevat deze editie voor het eerst een afzonderlijk Focus-hoofdstuk. In 2026 gingen ingrijpende hervormingen van start die verschillende klassieke domeinen van de Armoedebarmeter tegelijk raken: de beperking van de werkloosheidsuitkering in de tijd en de strengere activering van langdurig zieken. Hun volledige impact is nog niet zichtbaar in de officiële armoedecijfers – EU-SILC loopt daarvoor te veel achter op de actualiteit – maar de eerste administratieve cijfers laten wel toe om te onderzoeken wat er gebeurt wanneer sociale bescherming wordt afgebouwd voordat structurele drempels naar werk zijn weggewerkt.

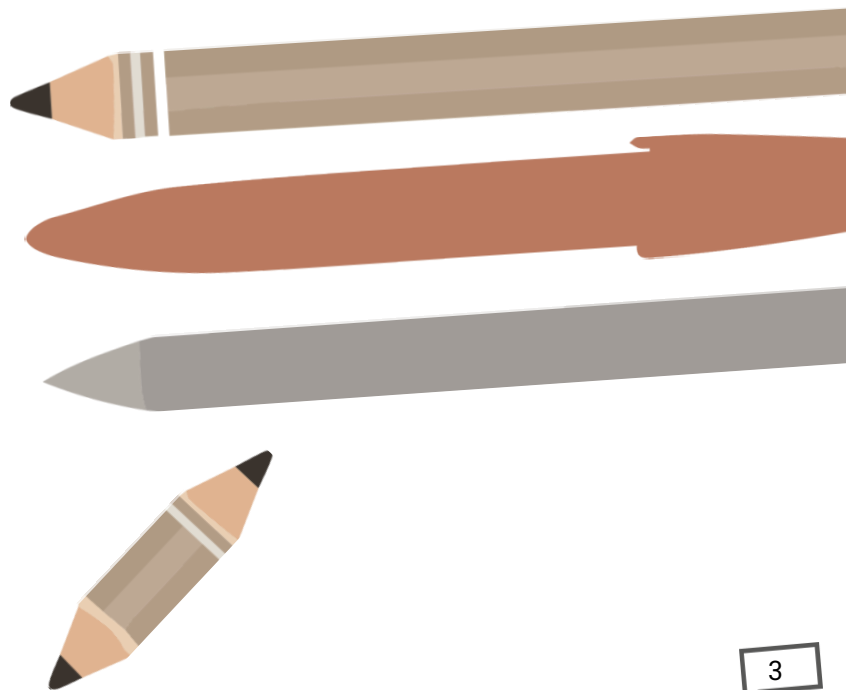
Die eerste cijfers zijn zeer verontrustend. Van de eerste groepen die hun gewone werkloosheidsuitkering verloren, stroomde slechts ongeveer één op zeven door naar werk. In België kreeg 44% van de uitgesloten uit de eerste drie golven een leefloon toegekend. Minstens 34% van de getroffen had in de beschikbare gegevens geen zichtbaar werk of andere uitkering (eigen berekening over januari–juni 2026; zie Focus-hoofdstuk). Voor langdurig zieken geldt een vergelijkbare waarschuwing: meer controle en snellere evaluatie creëren op zichzelf geen aangepast en werkbaar werk.

De centrale vraag van deze Armoedebaarometer is daarom of beleid mensen duurzaam uit armoede helpt. Het verdwijnen uit een uitkering is geen bewijs van vooruitgang wanneer daar geen duurzaam werk of ander toereikend inkomen tegenover staat. Mensen duurzaam uit armoede helpen vraagt een toereikend inkomen voor wie niet of niet volledig kan werken, kwaliteitsvol en werkbaar werk voor wie dat wel kan, betaalbaar wonen, toegankelijke gezondheidszorg en onderwijs, automatische sociale rechten en daadwerkelijke bescherming tegen discriminatie.

De vooruitgang van de voorbije jaren toont dat zulke keuzes resultaat kunnen opleveren. De uitdaging voor de komende jaren is die

vooruitgang niet terug te draaien, maar de structurele bescherming verder uit te bouwen.

Voor het Focus hoofdstuk werden getuigenissen verzameld via verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen, aangesloten bij het Netwerk tegen Armoede. Om de betrokkenen te beschermen, worden de citaten anoniem weergegeven en worden herkenbare persoonsgegevens niet vermeld.



FOCUS: ÉÉNZIJDIGE ACTIVERING VERHOOGT HET ARMOEDERISICO

Activering als antwoord – maar welk probleem wordt opgelost?

De federale en Vlaamse regeringen streven naar een werkzaamheidsgraad van 80%. Tegelijk moet de sociale zekerheid betaalbaar blijven en de begroting worden gesaneerd. Binnen dat kader krijgen financiële prikkels, controle en responsabilisering een centrale plaats. Twee hervormingen springen eruit: de beperking van de werkloosheidsuitkeringen in de tijd en de strengere activering van langdurig zieken.

Voor Decenniumdoelen mag de uitdaging niet zijn hoeveel mensen uit een uitkeringsstelsel verdwijnen, maar hoeveel mensen duurzaam vooruitgaan en wat de impact is op hun armoederisico. Werk beschermt tegen armoede wanneer het voldoende betaalt, duurzaam en werkbaar is. Een korte of instabiele job die opnieuw eindigt in werkloosheid of ziekte is geen duurzame activering. Bovendien is maatschappelijke participatie ruimer dan betaalde arbeid en omvat ze ook mantelzorg, vrijwilligerswerk en zorg voor anderen.



Dit hoofdstuk onderzoekt daarom vier vragen. Wie wordt getroffen? Waar komen mensen terecht wanneer een recht eindigt? Creëert het beleid de voorwaarden voor duurzame en werkbare tewerkstelling? En wat betekent dit voor hun inkomen en armoederisico? De eerste administratieve cijfers over de beperking van de werkloosheidsuitkeringen geven daarop al een gedeeltelijk antwoord. Voor langdurig zieken tonen hun profiel en de beschikbare re-integratiecijfers hoe groot de uitdaging is.

“Het voelt alsof ik enkel kan kiezen tussen een job zoals de retail die ik eigenlijk fysiek niet aankan of financieel kopje onder gaan. Ik ben 10 jaar geleden op medisch ontslag gegaan in die sector; opnieuw beginnen is roofofbouw plegen op mijn lichaam.”

Anonieme getuigenis via een vereniging van het Netwerk tegen Armoede

Indicatoren: beperking van de werkloosheids-uitkering in de tijd

Wat verandert er?

Sinds januari 2026 wordt het recht op een volledige werkloosheidsuitkering beperkt tot een basisrecht van twaalf maanden, aangevuld met maximaal twaalf bijkomende maanden op basis van het beroepsverleden (RVA, 2026a). De inschakelingsuitkering voor jongeren wordt beperkt tot maximaal twaalf maanden. Er zijn uitzonderingen voor onder meer bepaalde oudere werkzoekenden met een lang beroepsverleden, personen met een beschermingsuitkering, kunstenaars, erkende havenarbeiders, bepaalde werknemers in maatwerkbedrijven en enkele tijdelijke uitzonderingsgroepen. De Vlaamse arbeidsbemiddeling blijft verantwoordelijk voor de begeleiding naar werk en kondigde voor de betrokken werkzoekenden een 'ultiem jobaanbod' aan (Demir, 2025).

Hoeveel mensen worden getroffen?

De hervorming wordt in zes golven uitgerold. Volgens de ramingen verliezen in totaal 193.904 mensen in België hun werkloosheids- of inschakelingsuitkering, onder wie 62.676 mensen in het Vlaams

Gewest. De eerste uitsluitingen vonden plaats op 1 januari 2026; de laatste golf volgt op 1 juli 2027. Figuur 1 toont de timing, het profiel en de geraamde omvang van elke golf (Rekenhof, 2026).

Voor de eerste drie golven zijn intussen effectieve cijfers beschikbaar. Tussen januari en juni 2026 verloren in België 99.144 mensen hun uitkering, van wie 23.370 in het Vlaams Gewest (RVA, 2026c). Figuur 2 splitst deze schorsingen verder uit naar golf en uitkeringstype.

Mijn uitkering werd stopgezet, ik zat in de tweede golf. Ik ben volledig gecrasht door de stress. Ik zit nu op ziekte-uitkering, die heel laag is omdat mijn werkloosheidsuitkering al laag was, ik krijg € 900. Mijn huur is € 500, dus er schiet nauwelijks iets over. Ik ben nu bezig met een aanvullend leefloon aan te vragen bij het OCMW. Door de stress is mijn gezondheid, maar dus ook mijn zoektocht naar aangepast werk, op de achtergrond verdwenen."

Anonieme getuigenis via een vereniging van het Netwerk tegen Armoede

Figuur 1. Geraamd aantal getroffen door de beperking van de werkloosheidsuitkering, België en het Vlaams Gewest, 2026–2027

Golf	Einde recht vanaf	Oorspronkelijk profiel	België	Vlaams Gewest
1	1 januari	≥20 jaar werkloos + 1 jaar inschakelingsuitkering	9.218 15.319	1.672 2.783
2	1 maart 2026	8–20 jaar werkloos	39.597	8.883
3	1 april 2026	<8 jaar werkloos, forfaitair bedrag	51.516	15.331
4	1 juli 2026	2e vergoedingsperiode, uitkering op basis van loon	41.995	16.473
5 ¹	1 juli 2026–1 juli 2027	1e vergoedingsperiode, <5 jaar beroepsverleden	29.799	14.154
6	1 juli 2027	1e vergoedingsperiode, ≥5 jaar beroepsverleden	6.460	3.380
		Totaal	193.904	62.676

Bron: Rekenhof (2026) op basis van RVA-raming van september 2025.²

Figuur 2. Effectieve uitsluitingen wegens einde recht, België en het Vlaams Gewest, januari–juni 2026

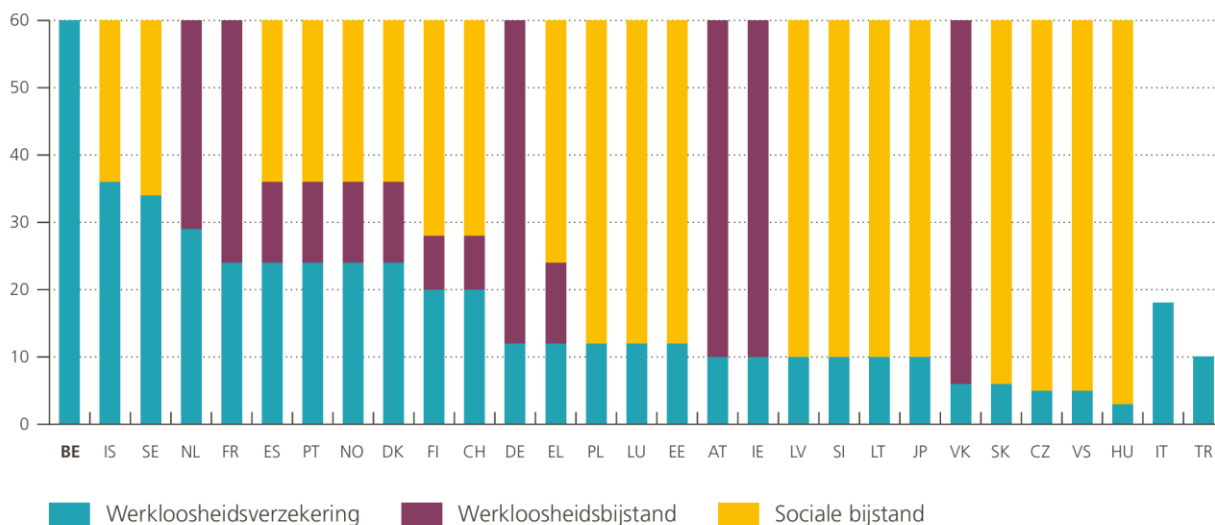
	Golf 1	Golf 2	Golf 3	Totaal
België – gewone werkloosheid	9.007	36.129	42.652	87.788
België – inschakelingsuitkering	11.356	–	–	11.356
Vlaanderen – gewone werkloosheid	1.539	7.961	12.292	21.792
Vlaanderen – inschakelingsuitkering	1.578	–	–	1.578

Bron: RVA (2026b)

Onbeperkte werkloosheid? De vergelijking met het buitenland is maar half het verhaal

België was uitzonderlijk door de onbeperkte duur van het individuele verzekeringsrecht, maar andere landen behouden na afloop vaak een tweede vorm van inkomensbescherming. België bouwde geen vergelijkbaar tussensysteem uit en verschuift mensen rechtstreeks naar middelentoets gebonden bijstand. Figuur 3 toont hoe lang werkzoekenden in verschillende landen na baanverlies op een werkloosheids- of bijstandsuitkering kunnen terugvallen.

Figuur 3. Inkomensbescherming voor werkzoekenden naar werkloosheidsduur: internationale vergelijking vóór de hervorming (in maanden)



Bron: Hijzen en Salvatori (2020) in Van Lancker (2026a)

Wie verliest zijn uitkering?

De hervorming treft niet zomaar een doorsnee groep werkzoekenden. De Nationale Bank toont in Figuur 4 dat de getroffen groepen **vaker kort- of middengeschoold** zijn en veel **oudere werkzoekenden** tellen dan de groep werkenden (Nationale Bank, 2026).

Voor Vlaanderen is de afstand tot de arbeidsmarkt nog scherper zichtbaar in de VDAB-data³ (VDAB, 2026b). Van de werkzoekenden die op 30 juni 2025 minstens twee jaar werkloos waren:

- heeft 76,9% een grote afstand tot de arbeidsmarkt⁴,
- heeft 42,5% een arbeidsbeperking,
- is 46,8% kortgeschoold,
- is ruim 42% 55-plus.
- Gemiddeld zijn zij al 6,5 jaar werkloos.
- 9.900 mensen (29,3%) hadden een 'Advies Welzijn': VDAB achtte tewerkstelling voor hen op dat moment niet haalbaar, noch in het reguliere circuit noch in de sociale economie, door ernstige medische, mentale, psychische, psychiatrische of sociale problemen. Voor golf 1 en golf 2 ging het respectievelijk om 27% en 31% van de getroffen (VDAB, 2026c, 2026d).

Daarnaast zijn er 2.530 uitbemiddelde⁵ werkzoekenden en 13.143 personen met recht op collectief of individueel maatwerk (Gryp,

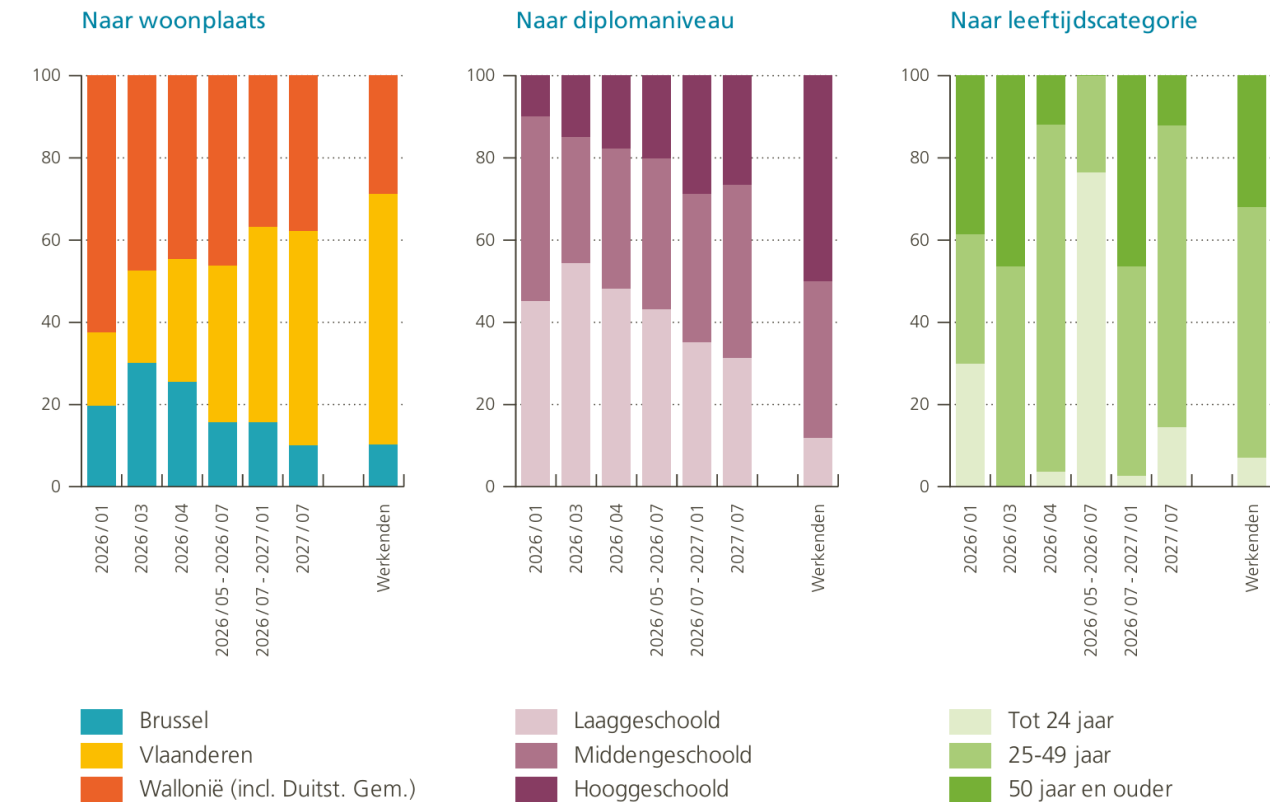
2025). Zelfs binnen het Gespecialiseerd Team Begeleiding (GTB)-traject⁶ vindt slechts 40% binnen het eerste jaar duurzaam werk.⁷

Na het einde recht: weinig werk, veel verschuiving tussen stelsels of geen inkomen

Bij de voorbereiding van de hervorming verwachtte de regering dat ongeveer een derde werk zou vinden, een derde bij het OCMW of een andere uitkering zou terechtkomen en een derde uit de statistieken zou verdwijnen (Grommen, 2025a). De eerste cijfers tonen een complexer beeld.

Voor de **eerste drie golven** zijn de onmiddellijke transities naar werk en ziekte bekend (RVA, 2026c). Van de mensen die hun gewone werkloosheidsuitkering verloren, stroomde in België 14% door naar werk en 8% naar de ziekteverzekering (respectievelijk 9,3% en 9,5% in de eerste twee golven). In Vlaanderen ging het om 17% en 14% (respectievelijk 11% en 19,7% in de eerste twee golven). Bij mensen met een inschakelingsuitkering lag de doorstroom naar werk hoger: 21% in België en 25% in Vlaanderen (respectievelijk 19% en 22% in de eerste twee golven). Door hun jongere en andere profiel moeten zij afzonderlijk worden bekeken. Figuur 5 geeft de uitsplitsing naar uitkeringstype en regio weer.

Figuur 4. Profiel van getroffen werklozen tegenover werkenden, België (in %)



Bron: Nationale Bank (2026), op basis van RVA-ramingen van september 2025 en Statbel-cijfers over werkenden

Figuur 5. Doorstroom naar werk of een ziekte-uitkering na einde recht, België en het Vlaams Gewest, januari–maart 2026 (in %)

	België - naar werk	Vlaanderen – naar werk	België - naar ziekte	Vlaanderen – naar ziekte
Werkloosheidsuitkering	14%	17%	8%	14%
Inschakelingsuitkering	21%	25%	4%	5%

Bron: RVA (2026c)

Werk geeft mij structuur, eigenwaarde en het gevoel dat je deel uitmaakt van de maatschappij. Ik besef dat voltijds werken door mijn ziekte nooit haalbaar zal zijn en dat ik daardoor waarschijnlijk altijd rond de armoedegrens zal leven.

Anonieme getuigenis via een vereniging van het Netwerk tegen Armoede

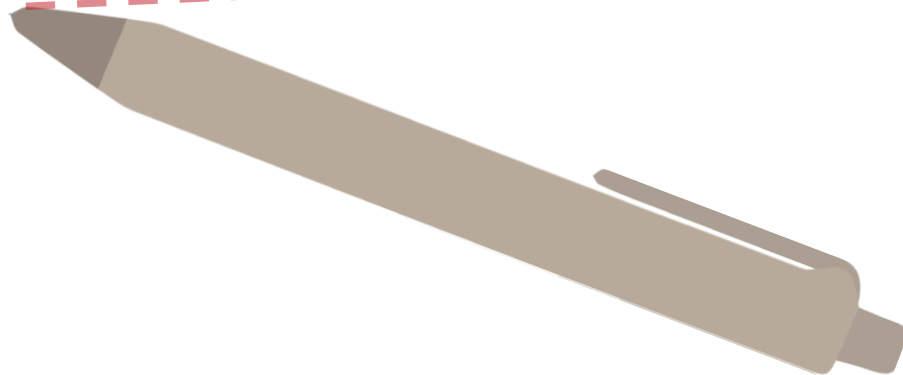
Figuur 6. Doorstroom naar het leefloon na verlies van werkloosheids- of inschakelingsuitkering (januari-juni 2026, België en Vlaams Gewest)

België				
	Personen uitgesloten	Leefloon aangevraagd	Leefloon toegekend	Leefloon geweigerd
Werkloosheidsuitkering	87.788	47.252 (54%)	39.481 (45%)	7.771 (9%)
Inschakelingsuitkering	11.356	5.341 (47%)	4.132 (36%)	1.209 (11%)
Totaal	99.144	52.593 (53%)	43.613 (44%)	8.980 (9%)
Vlaams Gewest				
	Personen uitgesloten	Leefloon aangevraagd	Leefloon toegekend	Leefloon geweigerd
Werkloosheidsuitkering	21.789	9.404 (43%)	7.677 (35%)	1.727 (8%)
Inschakelingsuitkering	1.578	461 (29%)	339 (21%)	122 (8%)
Totaal	23.367	9.865 (42%)	8.016 (34%)	1.849 (8%)

Bron: POD Maatschappelijke Integratie (2026)

"Ik sta in contact met mijn vakbond, de VDAB, het OCMW, de mutualiteit en mijn dokters... maar alles is onzeker en dat sloopt mij. Maak met mensen eens een plan op en ga samen door die jungle, in plaats van ons van het kastje naar de muur te sturen."

Anonieme getuigenis via een vereniging van het Netwerk tegen Armoede



Een **ziekte-uitkering** volgt niet automatisch: daarvoor zijn een medische erkenning en voldoende opgebouwde werkperiodes nodig. Toch registreerde het RIZIV maandelijks tot 52% meer aanmeldingen van werklozen dan in dezelfde maand een jaar eerder (Dobbelaere, 2026).

Ook het aantal aanvragen voor tegemoetkomingen voor **personen met een handicap** neemt toe. Sinds januari 2026 wordt maandelijks bij meer dan honderd nieuwe aanvragen melding gemaakt van het verlies van een werkloosheidsuitkering, tegenover gemiddeld 44 à 50 aanvragen per maand in 2024 en 2025 (RVA, 2026c).

Het OCMW wordt voor velen het nieuwe vangnet

De duidelijkste verschuiving gaat naar het **leefloon**. Figuur 6 toont voor de eerste drie golven hoeveel uitgesloten een leefloon aanvroegen, toegekend kregen of van wie de aanvraag werd geweigerd (POD Maatschappelijke Integratie, 2026).

Voor de **vierde en vijfde golf** zijn nog geen volledige administratieve cijfers beschikbaar. Volgens een VVSG-steekproef heeft 31% van de potentiële getroffen personen uit de vierde golf al een leefloon aangevraagd (Yskout & Debast, 2026). Bij de vijfde golf bedroeg dat aandeel voorlopig 23%. VVSG signaleert bovendien een draaideureffect:

mensen die eerder via artikel 60 werkloosheidsrechten opbouwden, keren na het einde van dat recht opnieuw bij het OCMW terug. Dat toont dat het opbouwen van rechten zonder duurzame doorstroom naar werk geen blijvende oplossing biedt.

Een leefloon is sociale bijstand: het recht hangt af van een bestaansmiddelenonderzoek en de gezinssituatie. Wie samenwoont met iemand met inkomen kan minder of geen recht hebben. Non-take-up en administratieve drempels spelen eveneens mee. Dat 44% van de getroffen personen in België terugvalt op een leefloon, tegenover de geraamde 33%, toont dat de regering de impact heeft onderschat. Wanneer ook de ongeveer 3.000 personen worden meegeteld die voordien een werkloosheidsuitkering met een aanvullend leefloon combineerden en daar nu volledig op aangewezen zijn – vooral mensen met gezinslast – stijgt dat aandeel tot 47% (De Wilde, 2026). Vakbonden en OCMW's signaleren dat mensen soms pas beseffen dat hun uitkering is weggefallen wanneer de betaling uitblijft. Daardoor kan tussen het einde van het ene recht en de opname van een ander recht een periode zonder eigen inkomen ontstaan.

De hervorming zet de OCMW's onder enorme druk (Debast & Briels, 2026; Thijskens, 2026; Vanschoubroek, 2026). De federale overheid betaalt het leefloon aanvankelijk volledig terug, maar bouwt die

compensatie af tot 75%, waardoor een groeiend deel van de factuur bij de lokale besturen terecht komt. Het federale extra budget van 300 miljoen euro volstaat niet: het Monitoringcomité raamt de jaarlijkse tekorten voor de komende jaren op meer dan het dubbele. Sociale organisaties waarschuwen dat lokale besturen steeds minder aanvullende steun kunnen toekennen, bv. om inkomens omhoog te brengen naar de referentiebudgetten, door financiële tekorten.

33% valt tussen de mazen van het net

Wat gebeurt er met mensen die hun uitkering verliezen? Een eigen berekening⁸ op basis van de RVA-monitoring over januari–juni 2026 toont een restsaldo van minstens **33% voor zowel België als voor het Vlaamse Gewest**. Dat blijft over wanneer de geregistreerde instroom in het leefloon wordt afgetrokken van de categorie ‘overige’: mensen bij wie de RVA geen uitstroom naar werk, ziekte, invaliditeit, pensioen of overlijden registreerde. Bij naar schatting 33% van de getroffen was in de beschikbare gegevens dus geen werk of andere uitkering zichtbaar.⁹ Voor België komt dat overeen met 33.476 mensen. Het cijfer is een benadering, maar onderstreept een belangrijk tekort: de beschikbare monitoring biedt geen sluitend beeld van de inkomensbescherming na het verlies van de uitkering.

Deze mensen zijn niet noodzakelijk definitief uit beeld bij de diensten. Van de oorspronkelijke categorie ‘overige’, inclusief mogelijke leefloonontvangers, was 90% (87% in Vlaanderen) nog ingeschreven als werkzoekende. Een inschrijving zegt echter niets over hun daadwerkelijke begeleiding of inkomen. Sommigen volgen mogelijk een opleiding, wachten op een beslissing of registratie, steunen op een partner, familie of spaargeld, of nemen een bestaand recht niet op. Ook kunnen inkomsten of uitkeringen pas later in de registraties verschijnen.

Maar ook tijdelijke inkomensonderbrekingen en afhankelijkheid van anderen kunnen zwaar wegen en het armoederisico vergroten. Zonder warme overdracht en opvolging dreigt een individueel verzekerd recht te eindigen zonder voldoende zekerheid over het inkomen en de ondersteuning die erop volgen.

Figuur 7 brengt alle geregistreerde uitstroomrichtingen samen: naar werk, ziekte, pensioen of overlijden, leefloon en de categorie ‘geen werk of uitkering’. Zo wordt zichtbaar hoe de uitstroom zich in België en het Vlaamse Gewest, en bij beide uitkeringstypes, verdeelt.

Figuur 7. Geregistreeerde uitstroomrichtingen na het einde van het werkloosheidsrecht, België en het Vlaamse Gewest, januari–juni 2026 (in %)

	België: werkloosheid	Vlaanderen: werkloosheid	België: inschakeling	Vlaanderen: inschakeling
Werk, inclusief zelfstandigen	14%	17%	21%	25%
Ziekte	7%	14%	4%	5%
Pensioen/overlijden	1%	1%	0%	0%
Leefloon	45%	35%	36%	22%
Geen werk of uitkering	33%	33%	39%	48%

Bron: RVA (2026c)



Indicatoren: strengere activering van langdurig zieken

De activering van langdurig zieken vormt de tweede grote pijler van de federale regeringsstrategie. Eind 2025 ontvingen **576.643 mensen** een invaliditeitsuitkering na meer dan één jaar arbeidsongeschiktheid (Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering, 2026a). Ongeveer 7% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd is inactief wegens ziekte of handicap, een zeer hoog aandeel in Europees perspectief (Nationale Bank, 2026).

Voor veel langdurig zieken is de **afstand tot volledige werkhervatting groot**. Ongeveer 60% van de langdurig zieken is minstens vijf jaar afwezig en 46% is 55-plus (Nationale Bank, 2026). Wanneer een adviserend arts de arbeidsongeschiktheid beëindigt, hervat slechts ongeveer één op drie het werk en dat aandeel stijgt nadien nauwelijks.

Gedeeltelijke werkhervatting kan een tussenstap zijn. In 2023 had 16% van de werknemers en werklozen in invaliditeit een toelating om gedeeltelijk te werken; in Vlaanderen ging het om bijna 20% (Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering, 2026b). Van de personen die die gedeeltelijke werkhervatting stopzetten, hervatte 45% het werk volledig en keerde 40% terug naar volledige

arbeidsongeschiktheid. Meer dan de helft van die stopzettingen gebeurde binnen zes maanden. Re-integratie verloopt dus niet lineair: voor sommige mensen blijft deeltijds werken, eventueel afgewisseld met periodes van arbeidsongeschiktheid, het hoogst haalbare (Nationale Bank, 2026).

De **federale regering** wil tegen 2030 bijna 100.000 langdurig zieken minder tellen dan bij ongewijzigd beleid wordt verwacht. Sinds 2024 worden mensen sneller opgevolgd en beoordeeld op hun resterend arbeidspotentieel en werden terug-naar-werk coördinatoren aangesteld om dit proces te begeleiden. Vanaf 2026 wordt die aanpak verder aangescherpt: ziekteattesten worden beperkt tot drie maanden, het arbeidspotentieel wordt na acht weken ingeschat en na één jaar volgt een verplichte medische herevaluatie (Nationale Bank, 2026; Vandenbroucke, 2025; CM, persoonlijke communicatie, 2026). Langdurig zieken bij wie bij controle arbeidspotentieel wordt vastgesteld, moeten zich sneller bij de VDAB inschrijven en krijgen trajectbegeleiding. Ook huisartsen, werkgevers, ziekenfondsen en arbeidsbemiddelingsdiensten worden mee geresponsabiliseerd. Wie onvoldoende meewerkt, riskeert een vermindering van de uitkering met 10% of een tijdelijke schorsing.

Analyse: financiële druk leidt niet tot duurzame activering

De federale hervormingen vertrekken in belangrijke mate van een aanbodlogica. De redenering achter de beperking van de werkloosheidsuitkeringen is eenvoudig: wie zijn uitkering dreigt te verliezen, zal meer moeite doen om werk te vinden en sneller een baan aanvaarden (Nicaise in Grommen, 2025b). De nadruk op financiële druk suggereert dat werkzoekenden vooral een extra duwtje nodig hebben. Maar wie vastloopt op gezondheidsproblemen, een gebrek aan passend werk of onbetaalbare kinderopvang, heeft meer nodig dan de aansporing om beter zijn best te doen. Voor hen dreigt inkomensverlies geen duwtje in de rug te worden, maar een bijkomende hindernis. Een uitkering afnemen neemt de structurele drempels naar werk niet weg.

Een financiële straf is geen arbeidsmarktbeleid

De eerste cijfers tonen hoe **beperkt de directe uitstroom van werkloosheid naar werk** is: die ligt ver onder de vooropgestelde 33%. Onderzoek bevestigt dat financiële prikkels de uitstroom naar werk hoogstens wat kunnen versnellen, maar vaak leiden tot **werk van lagere kwaliteit dat minder duurzaam is**, zelfs bij langopgeleide jongeren (Cockx et al., 2022; Van Belle, 2026).

Ook wie korte contracten, interimwerk en werkloosheid afwisselt, blijft kwetsbaar: tijdelijke jobs bieden niet automatisch inkomenszekerheid of volwaardige rechten (Mechelynck in Lorent, 2024). In de context van de huidige hervormingen wordt de opbouw van sociale rechten bij onstabiel werk nog extra bemoeilijkt. Wanneer zulke jobs niet werkbaar of duurzaam zijn, dreigt een draaideur tussen precair werk, werkloosheid en ziekte.

Wat werkt wel? Jobs, opleiding, werkgevers en flankerend beleid

Activering vereist vier voorwaarden: voldoende geschikte jobs, toegang tot opleiding en intensieve begeleiding, actieve werkgeversbetrokkenheid en een sterk flankerend beleid. De Vlaamse sociale partners waarschuwen daarom dat de beperking van de werkloosheidsuitkeringen een herijking van het volledige activeringsbeleid vereist (SERV, 2025). Begeleiding mag niet stoppen wanneer de uitkering eindigt.

Dat er vacatures zijn, betekent niet dat er **voldoende jobs** zijn voor de betrokken werkzoekenden. Vooral voor kortgeschoolden blijft de aansluiting tussen hun profiel en het beschikbare werk moeilijk. Ook vacatures zonder diplomavereiste kunnen specifieke competenties of attesten vragen, zoals een heftruckattest, rijbewijs C of

lasvaardigheden. Voor wie niet onmiddellijk in het reguliere arbeidscircuit terecht kan, is bovendien veel meer capaciteit in de sociale economie nodig (zie hoofdstuk Werk). **Competentieversterking** is een van de doeltreffendste instrumenten tegen structurele werkloosheid, maar heeft tijd nodig (Di Pietro, 2025; Segaert & Nuyts, 2024; Van Belle, 2026). Onderzoek toont aan dat werkzoekenden met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt en mensen met een migratieachtergrond minder vaak deelnamen in VDAB-programma's voor competentieversterking (Wood, 2026). De snelheid waarmee de federale hervormingen worden uitgevoerd, de beperking van de mogelijkheid om een opleiding voor een knelpuntberoep met een uitkering te combineren en de Vlaamse besparingen op volwassenenonderwijs en loopbaanbegeleiding staan in schril contrast met de behoeften.

Activering vraagt ook engagement van **werkgevers**. Onderzoek toont dat de kans op een positieve reactie gemiddeld ongeveer 21% lager ligt na meer dan een jaar werkloosheid (D'hert et al., 2026). Werkgevers verbinden een lange werkloosheidsduur onder meer met een lagere motivatie, inzetbaarheid en opleidbaarheid. Discriminatie op grond van leeftijd, herkomst, gezondheid of handicap beperkt de toegang tot werk verder (zie hoofdstuk Werk). Werkgeversbenadering,

werkplekieren en aangepaste werkorganisatie zijn daarom geen randzaken, maar noodzakelijke onderdelen van het beleid.

Kinderopvang, mobiliteit, huisvesting, gezondheid en zorgtaken bepalen mee of werk haalbaar is. Deze randvoorwaarden moeten vooraf of gelijktijdig worden versterkt; anders dreigen mensen tussen werkloosheid en andere vormen van sociale bescherming te blijven schuiven (Wood, 2026).

Nadat mijn werkloosheidsuitkering werd stopgezet, heb ik nu een leefloon. Ik krijg misschien toestemming om te gaan studeren, maar dat is nog niet zeker. Het werd me alvast duidelijk gemaakt dat het geen sociaal-cultureel werk zal zijn, we zullen zien wat ik wel zal mogen.

Anonieme getuigenis via een vereniging van het Netwerk tegen Armoede

Vlaanderen: een “ultiem jobaanbod” is nog geen job

De federale regering bepaalt wanneer een werkloosheidsrecht eindigt; Vlaanderen is verantwoordelijk voor arbeidsbemiddeling, opleiding en een groot deel van het flankerend beleid.

In het actieplan Vlaanderen Werkt! beloofde VDAB iedere getroffen werkzoekende vóór het einde van het uitkeringsrecht een **“ultiem jobaanbod”** (Demir, 2025). Die term suggereert dat er een concrete baan klaarstaat. In de praktijk kan het ook gaan om een sollicitatieopdracht, matching of bemiddeling (VDAB, 2026b).

Het aanbod garandeert dus geen job en evenmin inkomenscontinuïteit. Een leefloon, ziekte-uitkering of tegemoetkoming voor personen met een handicap moet afzonderlijk worden aangevraagd en toegekend.

Uit de VDAB-rapportering over haar aanpak van de beperking van de werkloosheidsuitkeringen blijkt dat het aanbod vooral op solliciteren focust: bij de eerste groepen kreeg ongeveer twee derde tot drie kwart een sollicitatiegerichte actie, tegenover slechts ongeveer drie op tien een actie rond competentieversterking (VDAB, 2026b). Voor de bijna 9.900 mensen met een Advies Welzijn bleef het aanbod hoofdzakelijk beperkt tot informatie en, waar mogelijk, doorverwijzing. Voor hen

volstaat dat niet: een warme overdracht naar welzijn, zorg, sociale economie of een ander passend stelsel is nodig.

Tegelijk wordt de opdracht van VDAB zwaarder terwijl de middelen krimpen: de VDAB moest 20 miljoen euro besparen in 2025, 25 miljoen euro in 2026 en 40 miljoen euro vanaf 2027, samen 85 miljoen euro (Demir, 2025). Een sterkere focus op kerntaken, meetbare arbeidsmarktimpact en onmiddellijk arbeidspotentieel kan ertoe leiden dat juist mensen met de grootste ondersteuningsnood minder intensief worden begeleid (Reynaers, 2026b). Sociale arbeidsbemiddeling moet het omgekeerde doen: meer ondersteuning bieden naarmate de afstand tot de arbeidsmarkt groter is.

Daarnaast heeft de Vlaamse overheid ook belangrijke hefboomen in handen om een sterk **flankerend beleid** te voeren dat de randvoorwaarden versterkt om mensen aan het werk te helpen. Daarover meer in de volgende hoofdstukken.

Langdurig zieken: zonder ondersteuning en werkbaar werk loopt activering vast

Langdurige werkloosheid en langdurige arbeidsongeschiktheid hebben verschillende oorzaken en vragen een andere ondersteuning. De hervormingen vertonen wel eenzelfde blinde vlek: afstand tot de

arbeidsmarkt wordt te gemakkelijk behandeld als een tekort aan financiële prikkels, opvolging of individuele verantwoordelijkheid. Mensen helpen om opnieuw stappen naar werk te zetten is zinvol. **Het wordt problematisch wanneer wantrouwen het vertrekpunt vormt en controle en sanctionering zwaarder wegen dan begeleiding, ondersteuning en duurzame werkhervatting.**

Onderzoek wijst erop dat succesvolle re-integratie vooral afhangt van gezondheid, vertrouwen, arbeidsomstandigheden, begeleiding en de beschikbaarheid van aangepast werk (Henry et al., 2024; Nationale Bank, 2026; SERV STIA, 2025; Vancorenland et al., 2021). Van de bevroagde werkhervatters had 55% aanpassingen nodig aan onder meer uren, taken, werkdruk of werkplek (Henry et al., 2024). Ook de steun van de leidinggevende, collega's en arbeidsarts speelt een belangrijke rol.

Net daar wringt het beleid. Duurzame re-integratie is een gedeelde verantwoordelijkheid. Alle betrokken partijen moeten zorgen voor tijdige en toegankelijke begeleiding, voldoende professionele ondersteuning en ruimte voor een geleidelijke werkhervatting. Werkgevers moeten ernstig onderzoeken welke aanpassingen mogelijk zijn en die waar mogelijk ook realiseren. Niet elke functie kan worden aangepast; 41% van de werkgevers acht aangepast werk

nauwelijks of niet mogelijk (Mensura, 2026). Dat neemt niet weg dat er nog veel ruimte is voor verbetering. Hoewel bedrijven sinds oktober 2022 een collectief re-integratiebeleid moeten uitwerken, had 93% van de bevroagde bedrijven dat in 2024 nog niet gedaan (Henry, 2025).

De verantwoordelijkheden zijn bovendien niet evenwichtig verdeeld. Voor arbeidsongeschikte personen zijn de medewerkingsplicht en mogelijke sancties concreet. De toegang tot intensieve begeleiding en aangepast werk is veel minder zeker, terwijl ook de invoering van een re-integratiebeleid binnen bedrijven onvoldoende wordt afgedwongen. Wanneer het beleid vooral controleert en sanctioneert, maar te weinig investeert in begeleiding, ondersteuning en werkbaar werk, loopt activering vast.

Ten slotte blijft **preventie** onderbelicht. België investeert minder dan 2% van de gezondheidsuitgaven in preventie, terwijl het voorkomen van uitval vaak effectiever is dan mensen na een langdurige afwezigheid terug activeren (Nationale Bank, 2026; Vancorenland et al., 2021). Duurzame re-integratie vraagt daarom niet alleen snellere opvolging, maar vooral preventie, hersteltijd, vertrouwen, geleidelijke werkhervatting en voldoende aangepast en werkbaar werk.

Via GTB zoek ik al drie jaar naar aangepast werk in het maatwerk. De sollicitatie-gesprekken lopen vlot en werkgevers zien mijn motivatie én potentieel. Maar zodra mijn medische klachten en de nood aan eigen pauzes op tafel komen, haken ze af. De wil én de capaciteiten om te werken zijn er, maar de deur blijft onverbiddelijk dicht."

Anonieme getuigenis via een vereniging van het Netwerk tegen Armoede

Wat betekent dit voor het armoederisico?

De gevolgen van de hervormingen zullen zich pas vanaf 2027 volledig in de armoedecijfers aftekenen, maar de richting is nu al duidelijk. Ze treffen groepen die vandaag bijzonder kwetsbaar zijn. Van de werklozen loopt 43,1% een armoederisico; bij langdurig werklozen met een zeer beperkte werkhistoriek stijgt dat tot 53,4% (Van Lancker, 2025). Bij mensen die steun krijgen van het OCMW bedraagt het armoederisico 56,5%. Bovendien blijven de meeste minimumuitkeringen onder de armoederisicodrempel (zie hoofdstuk Inkomens).

De hervormingen vergroten bewust de inkomenskloof tussen werken en niet werken. Dat gebeurt niet alleen door werk fiscaal voordeliger te maken, maar ook door het individuele recht op bescherming bij werkloosheid te beperken, fiscale voordelen bij werkloosheid af te bouwen en het leefloon belastbaar te maken (Mertens, 2026). De laagste inkomens worden zo niet boven de armoedegrens getild; de bescherming bij niet-werken wordt verlaagd.

De BELMOD-impactanalyse van de FOD Sociale Zekerheid toont wat dit voor verschillende typegezinnen kan betekenen (Decroly et al., 2026). Ze simuleert de gecombineerde hervormingen in 2029¹⁰ en vergelijkt de situatie met en zonder die maatregelen. De regering

verantwoordt verschillende hervormingen met de belofte dat werken minstens 500 euro netto meer moet opleveren dan niet-werken. Voor de onderzochte gezinnen was dat verschil vóór de hervormingen al bereikt. Met de hervormingen stijgt het tot ongeveer 730 euro.

Figuur 8 brengt de gesimuleerde inkomenseffecten voor de verschillende typegezinnen samen. Bijna alle onderzochte gezinstypes met een werkloosheidsuitkering gaan erop achteruit. Bij arbeidsongeschiktheid kan het verlies oplopen tot ongeveer 160 euro per maand. De zwaarste impact ontstaat wanneer het individuele werkloosheidsrecht volledig verdwijnt. Bij koppels met een werkende partner kan het netto gezinsinkomen tot ongeveer 750 euro per maand dalen, omdat het partnerinkomen verhindert dat een leefloon in de plaats komt. Een leefloon is niet in elke gezinssituatie nominaal lager, maar het is wel gezinsgebonden en afhankelijk van een bestaansmiddelenonderzoek. Daardoor kan een individueel verzekerd recht volledig verdwijnen zonder dat een ander eigen inkomen volgt.

De BELMOD-simulaties brengen mogelijke inkomenseffecten van verschillende eindsituaties in beeld, maar maken de risico's tijdens de overgang onvoldoende zichtbaar. Ze houden geen rekening met wachttijden, aanvraagprocedures of tijdelijke

inkomensonderbrekingen tussen het einde van een werkloosheidsrecht en de toekenning van een ander recht.

Uit onze analyse blijkt bovendien dat de BELMOD-simulaties uitgaan van aannames die voor veel betrokkenen niet vanzelfsprekend zijn. Ten eerste veronderstellen de doorgerekende werkscenario's dat mensen een voltijdse baan vinden. De lage doorstroom naar werk voor de eerste drie golven van mensen die hun werkloosheidsuitkering verliezen (Figuur 5) toont hoe moeilijk de stap naar werk voor velen is. Wie geen werk vindt en niet kan terugvallen op een minstens even hoog vervangingsinkomen, wordt onmiddellijk met inkomensverlies of grotere onzekerheid geconfronteerd.

Ten tweede houdt de analyse geen rekening met kosten zoals kinderopvang en vervoer, terwijl die zowel het beschikbare inkomen verlagen als de toegang tot werk bemoeilijken.

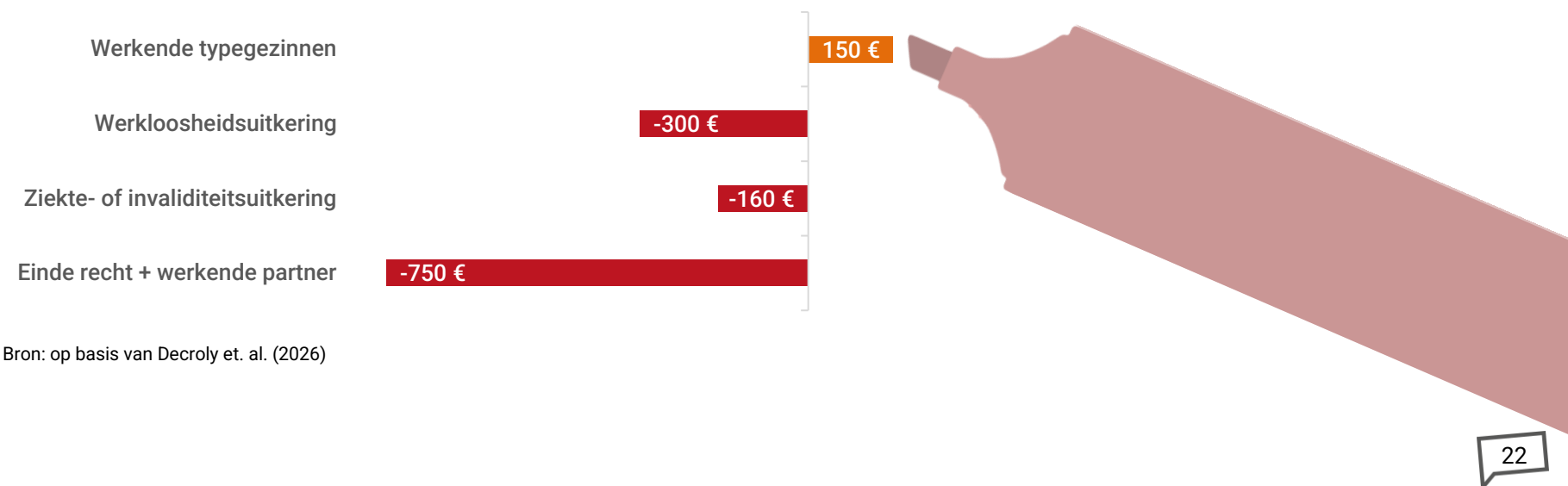
Ten slotte veronderstellen de simulaties dat wie recht heeft op een leefloon dat recht ook opneemt. De geschatte non-take-up bedraagt echter 46%. Daarnaast krijgt niet iedereen die een aanvraag indient, toegang tot een leefloon: in de eerste drie golven werden al 8.980 aanvragen geweigerd. Bovendien is het wettelijke leefloon wel federaal geregeld, maar verschillen aanvullende steun, het gebruik

van referentiebudgetten, administratieve praktijken en toegankelijkheid tussen OCMW' s. De overgang van een individueel socialezekerheidsrecht naar bijstand brengt daardoor niet alleen een mogelijk inkomensverlies mee, maar ook meer onzekerheid en lokale verschillen in bescherming.

De hervormingen verhogen zo vooral de financiële druk om werk te aanvaarden, zonder de structurele drempels naar duurzaam werk weg

te nemen. Internationaal onderzoek naar vergelijkbare hervormingen wijst op meer financiële problemen, schulden, gezondheidsklachten en sociale uitsluiting (Van Lancker, 2026a). Zonder voldoende kwaliteitsvolle en aangepaste jobs, toegankelijke begeleiding en een toereikend vangnet is meer armoede daarom een voorspelbaar gevolg.

Figuur 8. Gesimuleerde inkomenseffecten van de hervormingen tegen 2029, per typegezin (in euro per maand)



Bron: op basis van Decroly et. al. (2026)

Besluit: mensen uit een uitkering duwen is eenvoudiger dan duurzame activering organiseren

De eerste cijfers tonen vooral het verschil tussen uitstroom en vooruitgang. Van de eerste groepen die hun gewone werkloosheidsuitkering verloren, stroomde slechts 9,3% in België en 11% in Vlaanderen rechtstreeks door naar werk. Tussen januari en juni kreeg 44% van alle uitgeslotenen in België een leefloon toegekend. Naar schatting 34% van de getroffen personen had in de beschikbare gegevens geen zichtbaar werk of andere uitkering (eigen berekening over januari-juni 2026). Het beleid kan het aantal uitkeringsgerechtigden dus snel doen dalen, zonder dat daar duurzame tewerkstelling tegenover staat.

Dat is geen toevallig neveneffect. De hervorming is niet in de eerste plaats ontworpen als een traject naar werk, maar als een beperking van een individueel verzekerd recht. Voor Decenniumdoelen komt ze neer op een ideologisch geïnspireerde afbouw van het verzekeringskarakter van de sociale zekerheid, op afbraak van sociale rechten én op een besparingsoperatie. De geraamde daling van de

werkloosheidsuitgaven bevestigt die besparingsdoelstelling: de beperking van de werkloosheidsuitkeringen en de sterkere degressiviteit moeten de uitgaven met 1,685 miljard euro verminderen in 2026 en met 2,448 miljard euro in 2029 (Rekenhof, 2026). Ze mag evenwel niet worden gelijkgesteld met een even grote netto-opbrengst voor de gezamenlijke overheid. Een deel van de uitgaven verschuift naar het leefloon (minstens 800 miljoen euro per jaar (Vanschoubroek, 2026)), de ziekteverzekering, tegemoetkomingen voor personen met een handicap en schuldhelpverlening.

Voor die verschuiving werd geen volwaardige transitie georganiseerd. Er is geen centrale regisseur die garandeert dat mensen vóór het einde van hun recht worden gescreend en zonder inkomensonderbreking naar het juiste stelsel worden overgedragen. Er is geen “warme overdracht” voorzien waardoor mensen zonder haperingen kunnen overstappen naar het leefloon. Daarvoor zouden ook de cliëntvolgsystemen van VDAB en OCMW’s op elkaar afgestemd moeten worden. Er is geen samenhangend plan uitgewerkt tussen de federale en de gewestelijke overheden voor een beleid dat zorgt voor nieuwe kansen voor wie geschorst wordt. Er zijn geen nieuwe financiële middelen voorzien voor lokale activeringsplannen in lokale besturen die extra inspanningen doen voor duurzame tewerkstelling van werkzoekenden. Begeleiding,

opleiding en jobkansen werden niet uitgebreid. VDAB krijgt een zwaardere opdracht terwijl de middelen krimpen, en het zogenaamde 'ultieme jobaanbod' blijkt vaak sollicitatiehulp, informatie of een doorverwijzing te zijn. De bijkomende middelen voor de sociale economie blijven beperkt tegenover de omvang en het profiel van de getroffen groep. Van de geplande samenlevingsjobs voor langdurig werklozen is vooralsnog geen spoor te zien.

Bij langdurig zieken zien we dezelfde omgekeerde volgorde. Controle, evaluatie en sanctionering worden sneller uitgebouwd dan begeleiding en ondersteuning of de beschikbaarheid van aangepast en werkbaar werk. Werkgevers moeten de mogelijkheden onderzoeken, maar zijn niet verplicht daadwerkelijk passend werk aan te bieden. Financiële druk en individuele responsabilisering lossen gezondheidsproblemen, discriminatie en een gebrek aan geschikte jobs niet op. Onderzoek wijst veeleer op het belang van vertrouwen, maatwerk, competentieversterking, geleidelijke werkhervatting, werkgeversbetrokkenheid en flankerend beleid.

Voor wie niet doorstroomt naar werk of een minstens even hoog individueel vervangingsinkomen, leidt het einde van het recht tot inkomensverlies of grotere onzekerheid. Een werkloosheidsuitkering is een individueel recht dat iemand opbouwt op basis van het eigen

arbeidsverleden. Bij het leefloon wordt daarentegen gekeken naar de bestaansmiddelen van het gezin. Wie samenwoont met iemand met inkomen, kan daardoor zonder eigen uitkering achterblijven. Dat heeft ook gevolgen op langere termijn: perioden met een leefloon tellen niet mee als gelijkgestelde periode voor de berekening van het wettelijk pensioen. Voor Decenniumdoelen kan activering pas armoede bestrijden wanneer ze mensen toegang geeft tot duurzaam, werkbaar en voldoende betaald werk, en een menswaardig inkomen garandeert voor wie tijdelijk of blijvend niet kan werken. Zonder die voorwaarden is deze hervorming geen springplank naar werk, maar een afbouw van sociale bescherming die de menselijke en maatschappelijke kosten doorschuift naar andere uitkeringsstelsels of naar de gezinnen.

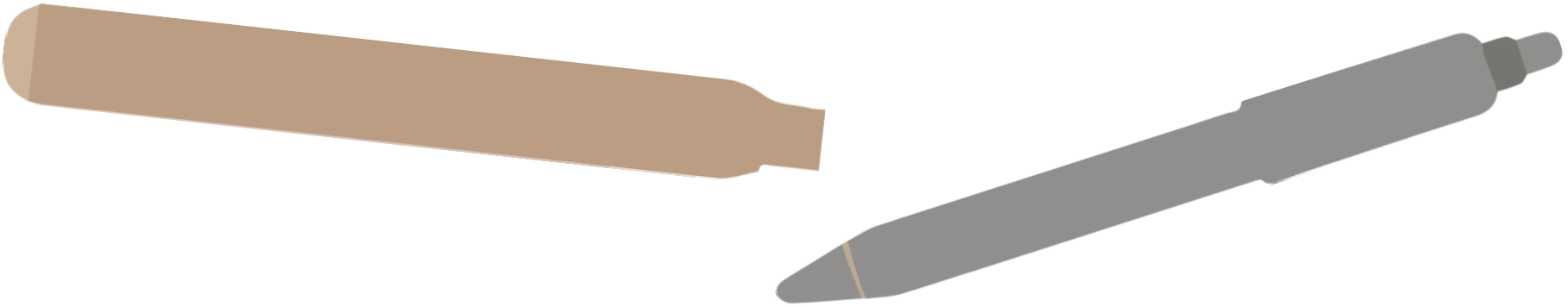


Van 'eigen schuld' naar structurele bescherming¹¹

Het maatschappelijk en politiek debat over armoede verhardt. Hoewel armoede een maatschappelijk probleem is, schuiven politiek en maatschappij de schuld voor armoede steeds vaker af op het individu. Dat 'eigen schuld, dikke bult'-denken leidt tot een doorgedreven culpabilisering van mensen in armoede.

Deze framing heeft concrete gevolgen voor sociale grondrechten. Het politieke beleid koppelt basisrechten zoals wonen, werk en onderwijs aan strengere voorwaarden, administratieve drempels en sancties. Sociale rechten worden zo een instrument om te belonen of te bestraffen, onder invloed van besparingsdrang en een groeiend wantrouwen tegenover rechthebbenden. De feiten spreken dit wantrouwen tegen: sociale fraude beslaat slechts 4 tot 5% van de gevallen, terwijl het fenomeen van non-take-up veel omvangrijker is (Schuermans & Smets, 2024). Zo vraagt 46% van de rechthebbenden geen leefloon aan, onder meer door de complexiteit, schaamte en zware bewijslast (Van den Broeck et al., 2024).

Armoede is geen individueel tekortschieten, maar het gevolg van structurele uitsluitingsmechanismen waar niemand voor kiest. Een doeltreffend armoedebeleid vraagt daarom een ommekeer: van wantrouwen en controle naar proactieve dienstverlening en automatische rechtentoekenning. Alleen door grondrechten zonder bijkomende horden te garanderen, kan armoede structureel worden doorbroken.





Respecteer het recht op een menswaardig bestaan en het standstill-beginsel.

Decenniumdoelen blijft zich verzetten tegen deze hervorming, die een schending betekent van het sociaaleconomisch evenwicht waarop onze samenleving sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog werd opgebouwd. Wij verzetten ons tegen deze schending van het grondwettelijke recht op een menswaardig bestaan en van het standstill-beginsel, dat de overheid verbiedt om het beschermingsniveau van sociale grondrechten aanzienlijk te verminderen zonder duidelijke redenen van algemeen belang. Het Grondwettelijk Hof vernietigde onlangs trouwens gedeeltelijk de overgangsmaatregelen omwille van discriminatie van ongeveer 100.000 personen die overhaast uitgesloten werden tijdens de eerste drie golven (ACV, 2026).

Pas de armoedetoets toe, monitor de gevolgen en stuur het beleid bij.

Decenniumdoelen vindt het onaanvaardbaar dat deze hervormingen zonder voorafgaande federale armoedetoets zijn ingevoerd en zonder duidelijke samenwerkingsafspraken tussen beleidsniveaus en betrokken instanties. Veel mensen zijn daardoor aan hun lot overgelaten, met inkomensbreuken en zonder begeleiding bij de overgang tussen systemen. Maak daarom een grondige, voorafgaande armoedetoets verplicht bij dergelijke hervormingen. Combineer daarbij academische kennis, ervaringskennis en deskundigheid van partnerorganisaties om negatieve armoede-effecten te voorkomen. Werk alsnog een omvattend monitoringplan uit voor alle betrokken federale en gewestelijke beleidsdomeinen, zowel federaal als gewestelijk. Zorg daarbij voor samenwerking tussen instellingen, tijdige informatie en beleidsbijsturing.

Garandeer begeleiding op maat en een warme overdracht.

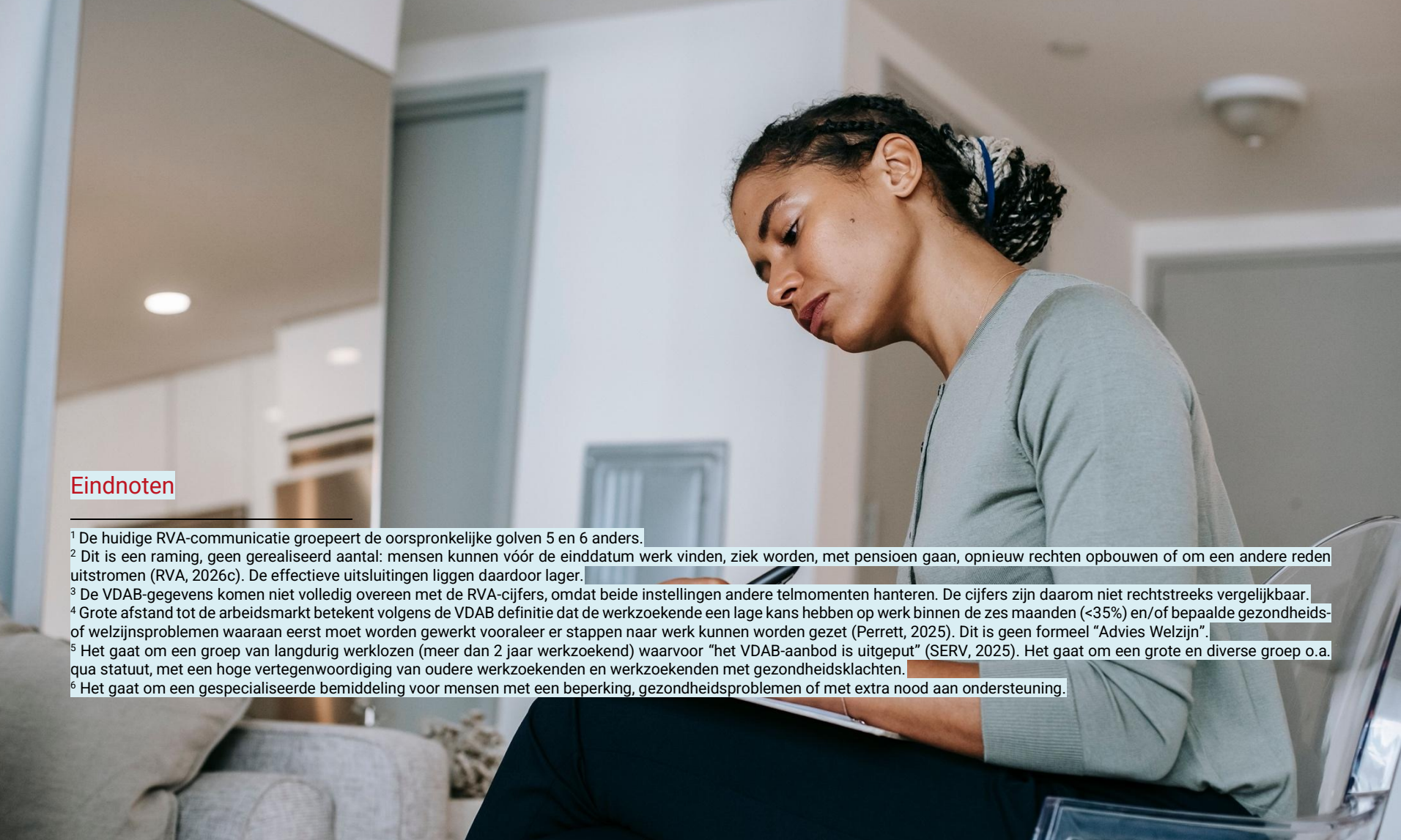
Sluit op korte termijn een nieuwe samenwerkingsovereenkomst tussen VDAB en de OCMW' s, met duidelijke verantwoordelijkheden voor begeleiding, overdracht en opvolging. Neem actief contact op met mensen die hun uitkering al verloren en zonder passende opvolging zijn achtergebleven. Organiseer alsnog een warme overdracht, herstel onderbroken begeleiding en ondersteun mensen bij het opnemen van hun inkomensrechten. Voorkom nieuwe breuken en voorzie voldoende personeel en middelen. Zorg bij gezondheidsproblemen ook voor afstemming met ziekenfondsen en welzijnsdiensten.

Zorg voor toegankelijke fysieke dienstverlening.

Verzeker bij VDAB, OCMW' s en andere betrokken diensten een voldoende bereikbaar aanbod van fysieke dienstverlening, naast digitale en telefonische kanalen. Mensen moeten persoonlijk terecht kunnen voor informatie, ondersteuning bij aanvragen en opvolging van hun dossier. Digitale vaardigheden of toegang tot internet mogen geen voorwaarde zijn om sociale rechten op te nemen.

Investeer in de voorwaarden die werk mogelijk maken.

Voorzie toegankelijke opleidingen op maat, betaalbare kinderopvang en vervoer, en voldoende passend en kwaliteitsvol werk. Geef mensen de tijd, ondersteuning en inkomenszekerheid om een haalbaar traject te doorlopen. Maak voor langdurig zieken herstel, begeleiding en aangepast werk leidend. Zorg dat werkgevers hun verantwoordelijkheid opnemen voor werkbare arbeidsomstandigheden en voor de nodige aanpassingen op de werkvloer.



Eindnoten

¹ De huidige RVA-communicatie groepeerde de oorspronkelijke golven 5 en 6 anders.

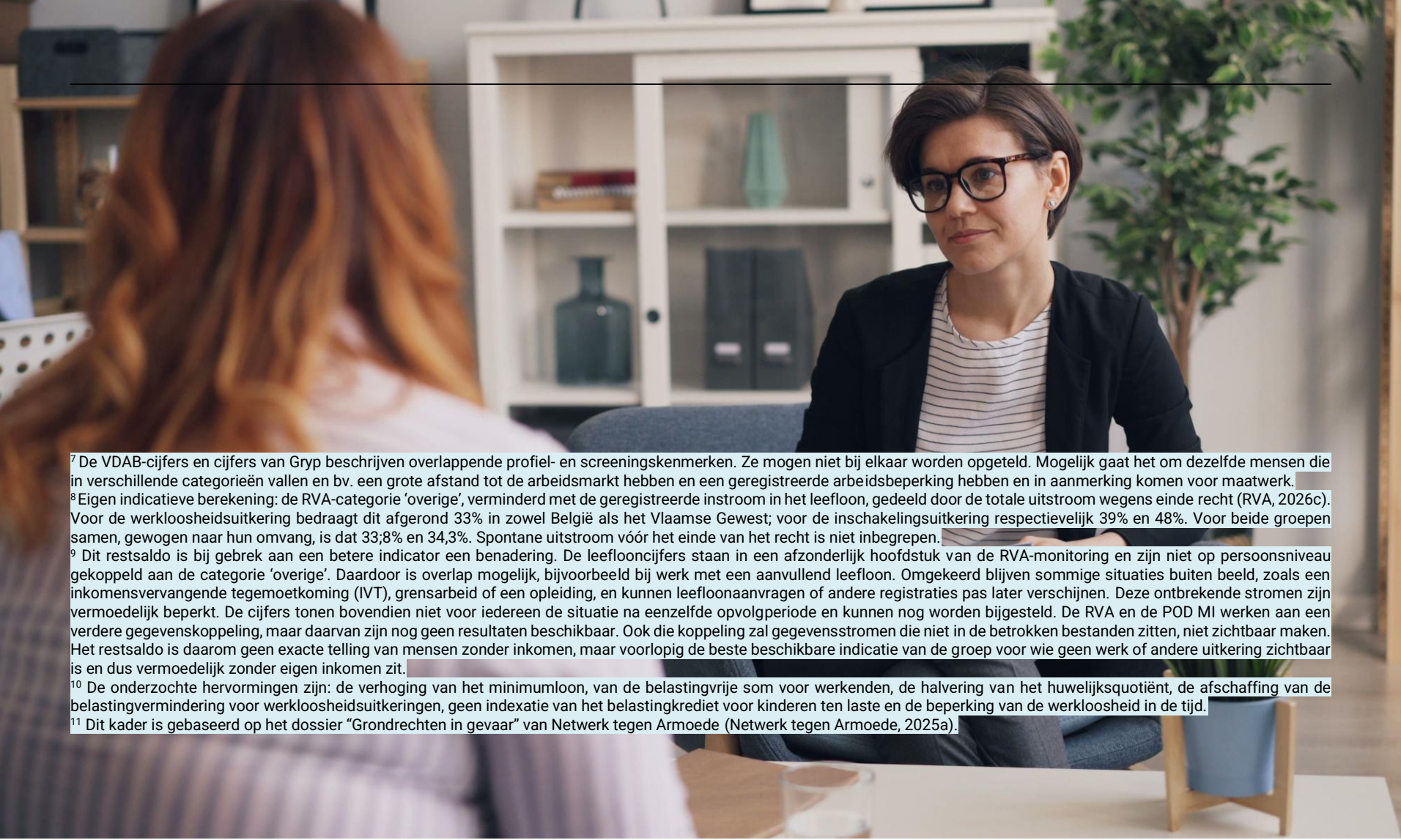
² Dit is een raming, geen gerealiseerd aantal: mensen kunnen vóór de einddatum werk vinden, ziek worden, met pensioen gaan, opnieuw rechten opbouwen of om een andere reden uitstromen (RVA, 2026c). De effectieve uitsluitingen liggen daardoor lager.

³ De VDAB-gegevens komen niet volledig overeen met de RVA-cijfers, omdat beide instellingen andere telmomenten hanteren. De cijfers zijn daarom niet rechtstreeks vergelijkbaar.

⁴ Grote afstand tot de arbeidsmarkt betekent volgens de VDAB definitie dat de werkzoekende een lage kans hebben op werk binnen de zes maanden (<35%) en/of bepaalde gezondheids- of welzijnsproblemen waaraan eerst moet worden gewerkt vooraleer er stappen naar werk kunnen worden gezet (Perrett, 2025). Dit is geen formeel "Advies Welzijn".

⁵ Het gaat om een groep van langdurig werklozen (meer dan 2 jaar werkzoekend) waarvoor "het VDAB-aanbod is uitgeput" (SERV, 2025). Het gaat om een grote en diverse groep o.a. qua statuut, met een hoge vertegenwoordiging van oudere werkzoekenden en werkzoekenden met gezondheidsklachten.

⁶ Het gaat om een gespecialiseerde bemiddeling voor mensen met een beperking, gezondheidsproblemen of met extra nood aan ondersteuning.



⁷ De VDAB-cijfers en cijfers van Gryp beschrijven overlappende profiel- en screeningskenmerken. Ze mogen niet bij elkaar worden opgeteld. Mogelijk gaat het om dezelfde mensen die in verschillende categorieën vallen en bv. een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben en een geregistreerde arbeidsbeperking hebben en in aanmerking komen voor maatwerk.

⁸ Eigen indicatieve berekening: de RVA-categorie 'overige', verminderd met de geregistreerde instroom in het leefloon, gedeeld door de totale uitstroom wegens einde recht (RVA, 2026c). Voor de werkloosheidsuitkering bedraagt dit afgerond 33% in zowel België als het Vlaamse Gewest; voor de inschakelingsuitkering respectievelijk 39% en 48%. Voor beide groepen samen, gewogen naar hun omvang, is dat 33,8% en 34,3%. Spontane uitstroom vóór het einde van het recht is niet inbegrepen.

⁹ Dit restsaldo is bij gebrek aan een betere indicator een benadering. De leeflooncijfers staan in een afzonderlijk hoofdstuk van de RVA-monitoring en zijn niet op persoonsniveau gekoppeld aan de categorie 'overige'. Daardoor is overlap mogelijk, bijvoorbeeld bij werk met een aanvullend leefloon. Omgekeerd blijven sommige situaties buiten beeld, zoals een inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT), grensarbeid of een opleiding, en kunnen leefloonaanvragen of andere registraties pas later verschijnen. Deze ontbrekende stromen zijn vermoedelijk beperkt. De cijfers tonen bovendien niet voor iedereen de situatie na eenzelfde opvolgperiode en kunnen nog worden bijgesteld. De RVA en de POD MI werken aan een verdere gegevenskoppeling, maar daarvan zijn nog geen resultaten beschikbaar. Ook die koppeling zal gegevensstromen die niet in de betrokken bestanden zitten, niet zichtbaar maken. Het restsaldo is daarom geen exacte telling van mensen zonder inkomen, maar voorlopig de beste beschikbare indicatie van de groep voor wie geen werk of andere uitkering zichtbaar is en dus vermoedelijk zonder eigen inkomen zit.

¹⁰ De onderzochte hervormingen zijn: de verhoging van het minimumloon, van de belastingvrije som voor werkenden, de halvering van het huwelijksquotiënt, de afschaffing van de belastingvermindering voor werkloosheidsuitkeringen, geen indexatie van het belastingkrediet voor kinderen ten laste en de beperking van de werkloosheid in de tijd.

¹¹ Dit kader is gebaseerd op het dossier "Grondrechten in gevaar" van Netwerk tegen Armoede (Netwerk tegen Armoede, 2025a).

ARMOEDECIJFERS: SOCIALE BESCHERMING MAAKT HET VERSCHIL

Kernboodschap

België behaalde volgens de EU-SILC 2025-cijfers voorlopig zijn Europese armoededoelstelling voor 2030. Het aantal mensen met een risico op armoede of sociale uitsluiting daalde sinds 2019 met 344.000 personen. Toch blijft armoede een omvangrijk maatschappelijk probleem: nog steeds lopen bijna 1,9 miljoen Belgen een risico op armoede of sociale uitsluiting. Bovendien blijven de verschillen tussen bevolkingsgroepen groot en blijft kinderarmoede hardnekkig. Ook de sterke intergenerationele overdracht van armoede toont aan dat armoede voor veel mensen geen tijdelijke, maar een structurele realiteit is.

Indicatoren¹²

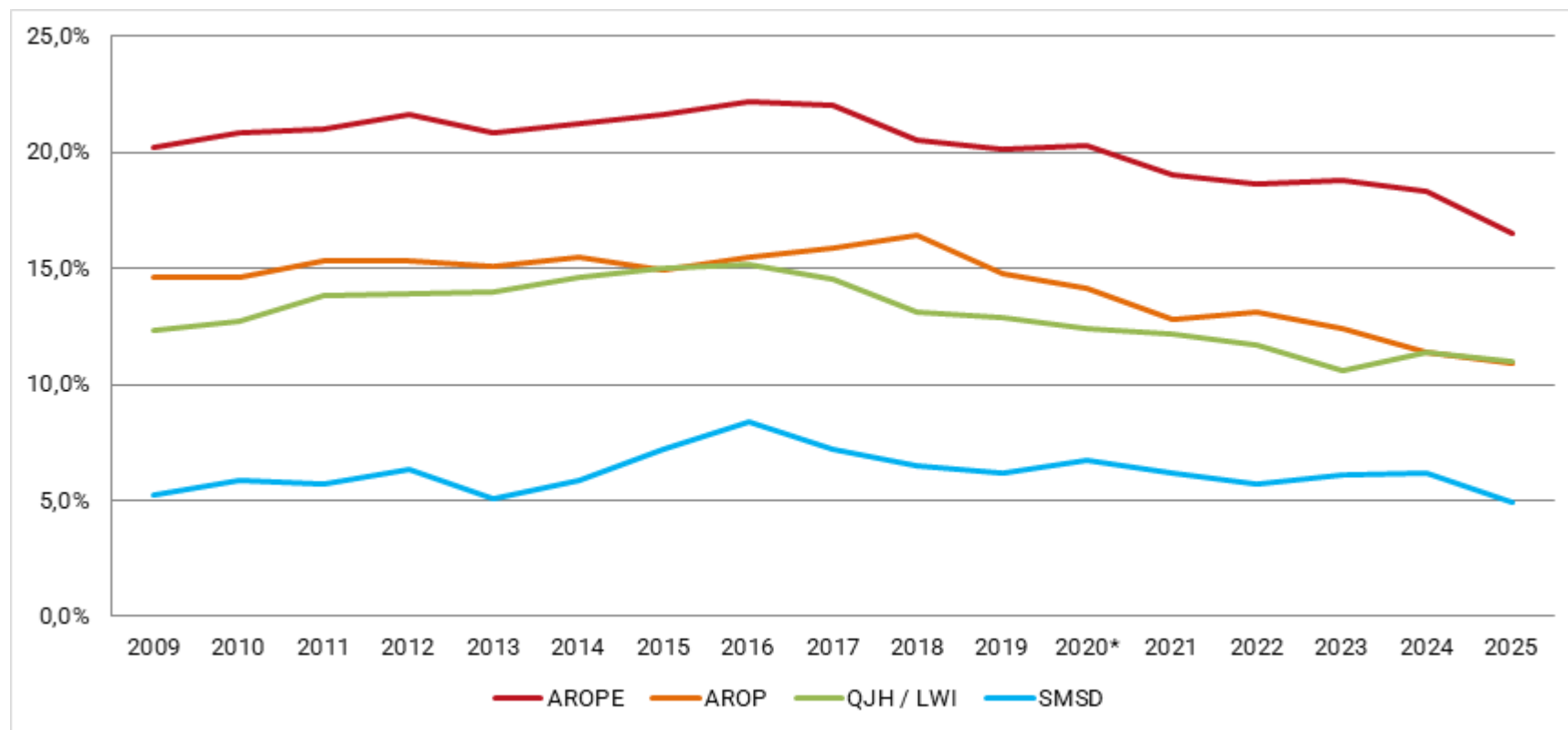
Volgens de meest recente EU-SILC 2025-cijfers **daalde het aantal mensen met een risico op armoede of sociale uitsluiting** (AROPE) sinds 2019 met 344.000 personen (FOD Sociale Zekerheid, 2026a). België behaalt daarmee voorlopig zijn Europese armoededoelstelling

voor 2030. Toch lopen nog steeds ongeveer 1,9 miljoen Belgen een risico op armoede of sociale uitsluiting.

De AROPE-indicator (*At Risk of Poverty or Social Exclusion*) is de officiële Europese maatstaf voor armoede (Statbel, 2026b). Hij combineert drie dimensies: monetaire armoede (AROP)¹³, ernstige materiële en sociale deprivatie (SMSD)¹⁴ en leven in een quasi-jobloos huishouden (QJH)¹⁵. In **België** liep in 2025 16,5% van de bevolking een risico op armoede of sociale uitsluiting. Daarnaast leefde 10,9% onder de armoededrempel, 11% in een quasi-jobloos huishouden en 4,9% in ernstige materiële en sociale deprivatie. Figuur 9 toont de evolutie van deze vier armoede-indicatoren in België sinds 2009. In **Vlaanderen** bedroegen deze aandelen respectievelijk 11,4%, 7,2%, 6,7% en 3,0% (Statistiek Vlaanderen, 2026a, 2026c, 2026b). Figuur 10 toont dat het risico op armoede of sociale uitsluiting tussen 2019 en 2025 in alle gewesten daalde.

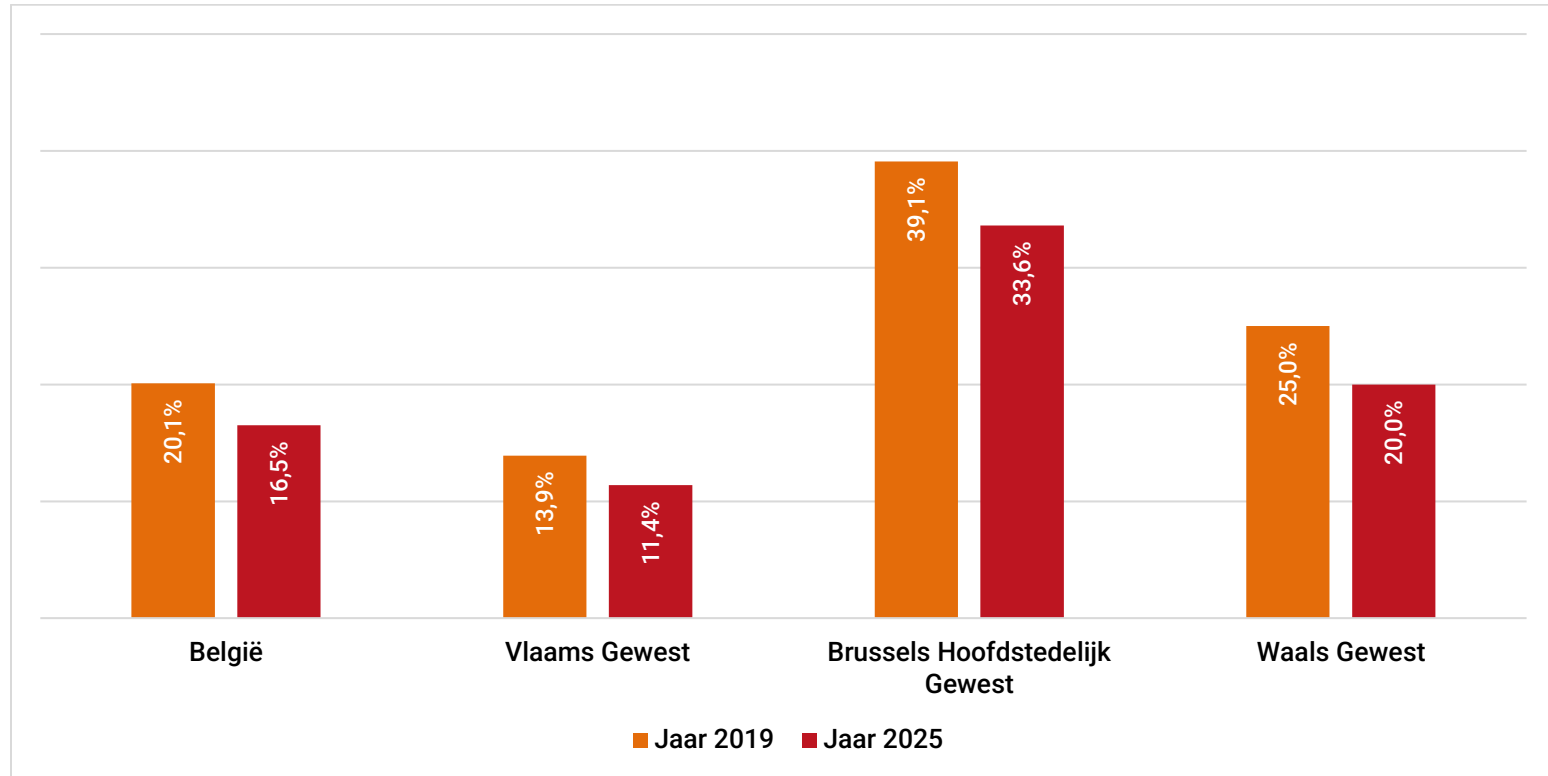
De daling was ook zichtbaar bij verschillende bevolkingsgroepen maar de verschillen blijven groot (Statistiek Vlaanderen, 2026a). In het Vlaamse Gewest lopen werklozen het hoogste risico op armoede en sociale uitsluiting (54%), gevolgd door personen geboren buiten de EU (33%), niet-gepensioneerde inactieven (32%), eenoudergezinnen (27%), huurders (26%) en kortgeschoolden (20%).

Figuur 9. Evolutie van AROPE, AROP, QJH en SMSD, België, 2005–2025 (in %)



Bron: FOD Sociale Zekerheid (2026a)

Figuur 10. AROPE in België en de gewesten, 2019 en 2025 (in %)



Bron: Statbel (2025) op basis van Van Lancker (2026a)

Hoewel het armoederisico daalt, blijft de **diepte van de armoede** een aandachtspunt (Statistiek Vlaanderen, 2026d). De relatieve mediane armoedekloof bedroeg in Vlaanderen 14,6% in 2025, tegenover 12,4% in 2024 en 11,9% in 2023. De diepte van de armoede neemt dus toe. 1% van de bevolking leefde met een inkomen onder 40% van het mediaan inkomen – een lichte daling tegenover de vorige twee jaren - en 3% onder 50% - een lichte stijging sinds 2023.

Kinderarmoede blijft een hardnekkig probleem. Zoals Figuur 11 toont, stagneerde het armoederisico bij kinderen, terwijl het in de totale bevolking de voorbije jaren verder daalde (POD Maatschappelijke Integratie, 2025a). In 2025 liep 14,5% van de kinderen (0-17 jaar) in België een armoederisico. De Vlaamse kansarmoede-index voor kinderen van 0 tot 3 jaar bleef met 12,1% sinds drie jaar nagenoeg stabiel (Opgroeien, 2026a). Bij kinderen van wie de moeder bij de geboorte niet de Belgische nationaliteit had, bedroeg de kansarmoede-index 27%. De kansarmoede concentreert zich bovendien sterk bij specifieke groepen, zoals eenoudergezinnen, grote gezinnen, gezinnen met een lage werkintensiteit, laagopgeleide ouders en gezinnen met een migratieachtergrond.

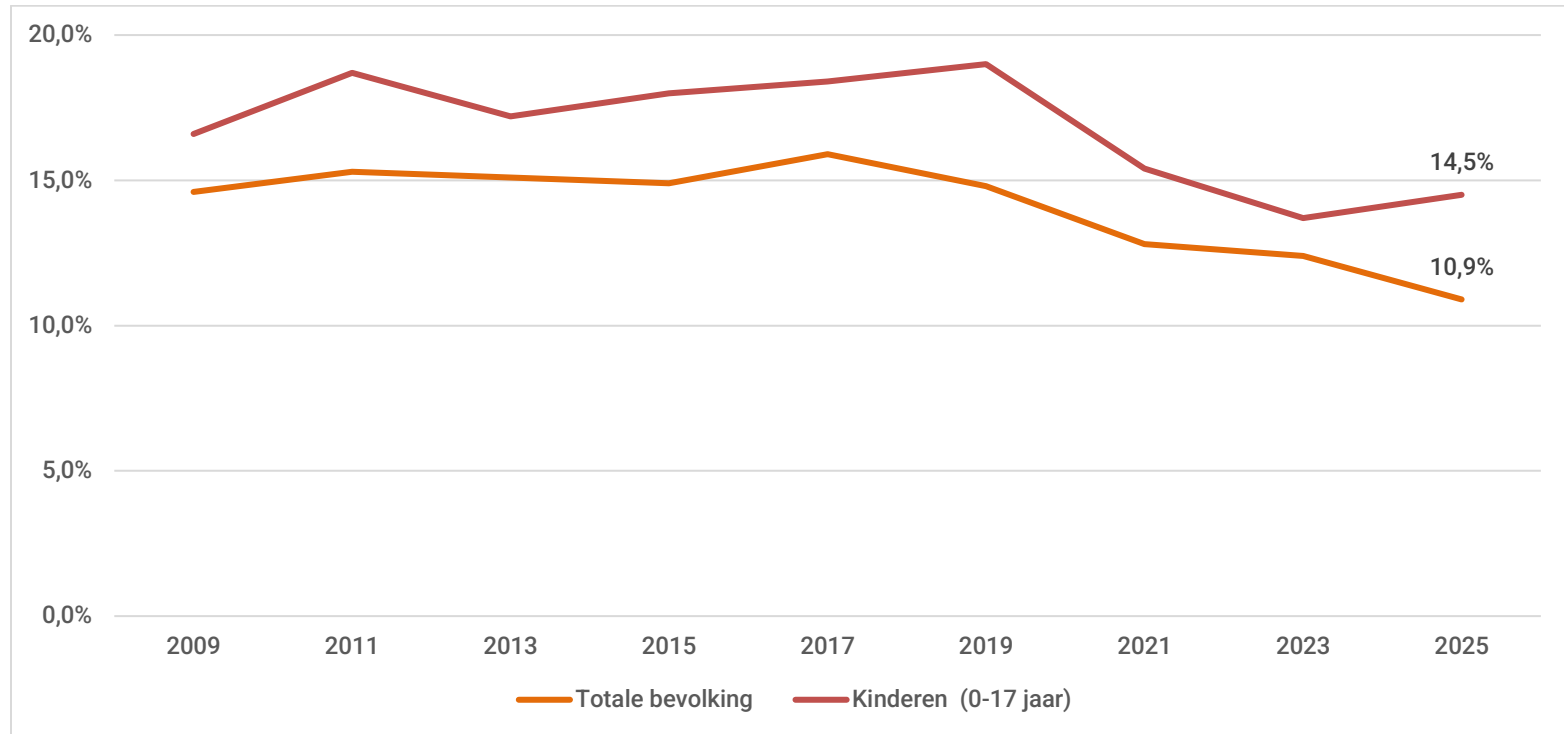
Armoede wordt bovendien vaak **van generatie op generatie doorgegeven** (Van Lancker, 2026a). Figuur 12 toont de

verhouding van het armoederisico voor 25-59-jarigen die opgegroeid zijn in een arm gezin ten opzichte van degenen die opgegroeid zijn in een gezin zonder financiële problemen. Voor wie opgroeide in een arm gezin is het risico op armoede 2,5 keer hoger dan bij een volwassene die niet in armoede opgroeide. België behoort daarmee tot de Europese landen waar de intergenerationele overdracht van armoede het sterkst is.

Armoederisicocijfers: wat zeggen ze over wie?

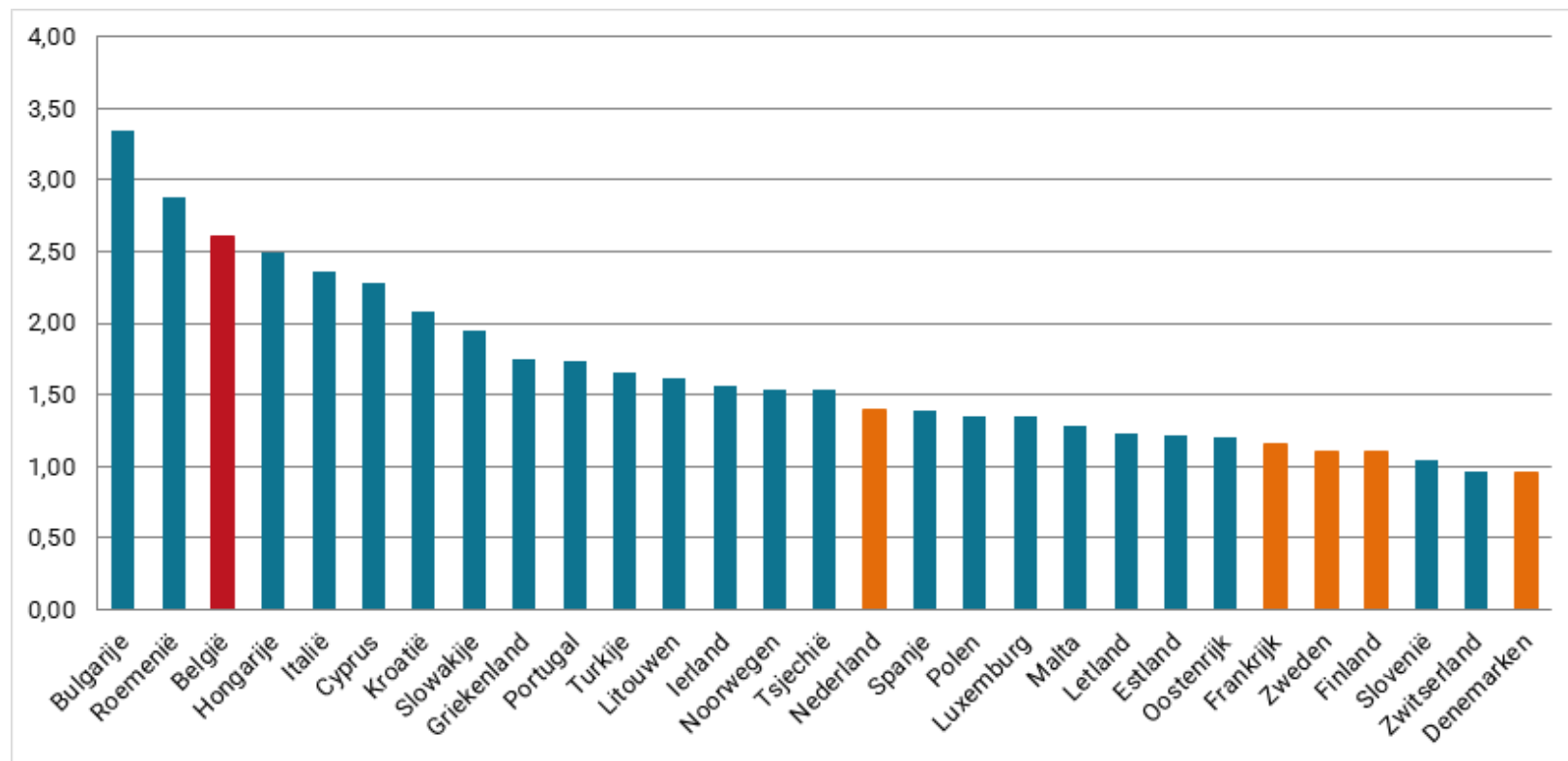
De EU-SILC-enquête be vraagt jaarlijks een steekproef van huishoudens over hun inkomens in het voorgaande kalenderjaar. De cijfers voor 2025 weerspiegelen dus nog niet de impact van de meeste federale beleidsmaatregelen die pas vanaf 2026 in werking treden. Bovendien zijn bijzonder kwetsbare groepen niet of nauwelijks vertegenwoordigd in de steekproef: dak- en thuislozen (naar schatting 21.428 personen in 2025 (Steunpunt armoedebestrijding, 2026)), mensen zonder wettig verblijf (naar schatting 120.000 personen in 2023 (Leroy, 2023)) en bewoners van collectieve instellingen¹⁶ (6.279 huishoudens in 2025 (Statbel, 2026)). De officiële armoedecijfers onderschatten daardoor waarschijnlijk de werkelijke omvang van de armoede.

Figuur 11. Armoederisico bij kinderen en in de totale bevolking, België, 2009–2025 (in %)



Bron: POD Maatschappelijke Integratie (2025a)

Figuur 12. Intergenerationele overdracht van armoede in Europees perspectief, 2023

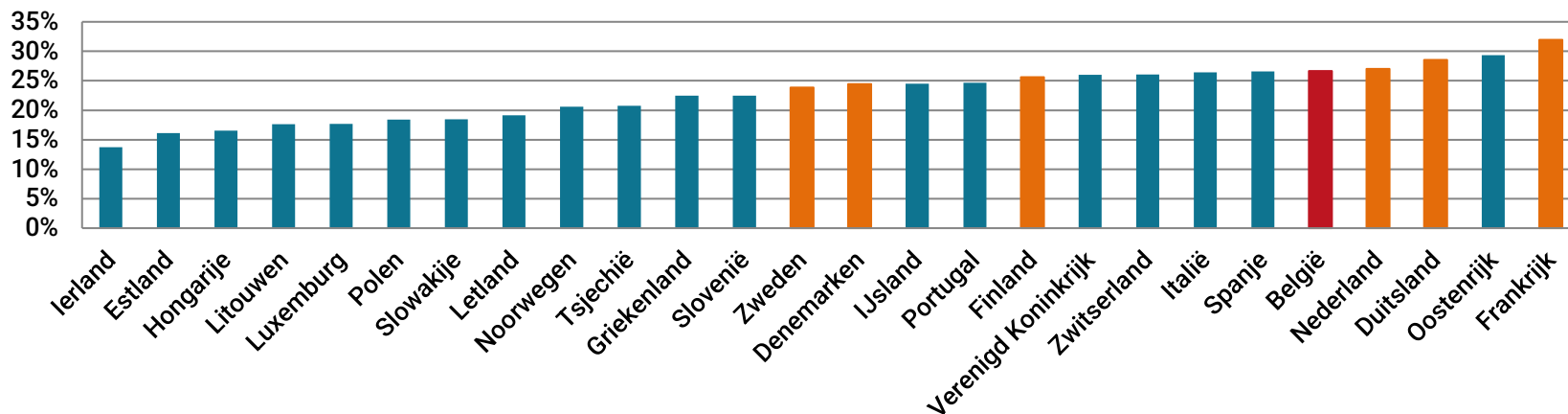


Bron: Van Lancker (2026a) op basis van Eurostat (2024)

Belgische Sociale Zekerheid in Europees perspectief

In het maatschappelijk debat worden sociale uitgaven vaak voorgesteld als een belangrijke oorzaak van de budgettaire druk. Figuur 13 toont dat de Belgische sociale uitgaven in Europees perspectief niet uitzonderlijk hoog zijn: de netto sociale uitgaven liggen in dezelfde grootteorde als, en in sommige gevallen lager dan, die van de directe buurlanden (FOD Sociale Zekerheid, 2026b). Bovendien zijn sociale uitgaven niet alleen een kost. Sociale bescherming vermindert armoede en inkomensongelijkheid en ondersteunt gezondheid, onderwijs, maatschappelijke participatie en kansen op werk. Onderzoek naar sociale investeringen wijst erop dat voldoende inkomensbescherming ook kan voorkomen dat sociale problemen escaleren en later hogere maatschappelijke en economische kosten veroorzaken (FOD Sociale Zekerheid, 2026a; Nicaise et al., 2026).

Figuur 13. Netto sociale uitgaven als aandeel van het BBP, 2021



Bron: Van Lancker (2026a)



Eindnoten

¹² Dit hoofdstuk is sterk gebaseerd op Van Lancker (2026).

¹³ Personen in een huishouden met een beschikbaar inkomen onder de armoededrempel (60% van het nationale mediane inkomen)

¹⁴ Het onvermogen om zich ten minste 7 van de 13 essentiële goederen of sociale activiteiten te veroorloven

¹⁵ Huishoudens waarin de volwassenen minder dan 20% van hun totale arbeidspotentieel hebben gewerkt in het voorgaande jaar

¹⁶ Het gaat om religieuze gemeenschappen, rusthuizen, weeshuizen, studenten- en werkliehuizen, ziekenhuizen en gevangenissen

BESTAANSZEKERHEID BEGINT BIJ EEN TOEREIKEND INKOMEN

Kernboodschap

Een sterke sociale bescherming werkt: hogere sociale minima, automatische indexering en herverdeling hebben de voorbije jaren het armoederisico aantoonbaar verminderd. Toch garandeert noch een minimumuitkering, noch betaald werk voor iedereen een menswaardig inkomen. Verschillende sociale minima blijven onder de armoederempel en vooral gezinnen met kinderen hebben volgens de referentiebudgetten aanzienlijk meer nodig om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving. Het Groeipakket beschermt gezinnen tegen armoede, maar dicht de kloof niet volledig. Tegelijk dreigen recente beleidskeuzes de inkomensbescherming opnieuw te verzwakken, terwijl net een toereikend en zeker inkomen essentieel is om armoede duurzaam terug te dringen.

Indicatoren

Om te beoordelen of een inkomen toereikend is, wordt vaak gekeken naar de Europese armoederempel. Die ligt op 60% van het nationale mediaan beschikbare inkomen (Statbel, 2026b). In 2025 bedroeg die

1.565 euro per maand voor een alleenstaande, 2.348 euro voor een koppel, 2.504 euro voor een eenoudergezin met twee kinderen en 3.287 euro voor een koppel met twee kinderen. Wie onder deze grens leeft, heeft een verhoogd risico op armoede.

De armoederempel maakt echter niet concreet zichtbaar hoeveel een gezin nodig heeft om menswaardig te leven op verschillende domeinen. De **referentiebudgetten** van het Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn (CEBUD) ramen de minimale kost van een korf goederen en diensten die nodig is om volwaardig aan de samenleving deel te nemen (CEBUD, 2026). Vooral voor gezinnen met kinderen liggen die bedragen hoger dan de armoederempel. Een eenoudergezin met twee kinderen had in 2025 volgens deze berekening 2.973 euro per maand nodig, een koppel met twee kinderen 3.495 euro

¹⁷. De referentiebudgetten tonen zo dat ook gezinnen met een inkomen boven de statistische armoederempel financieel tekort kunnen komen.

Dat sociale bescherming een groot verschil maakt, blijkt uit de **impact van sociale transfers**: in België verminderen zij het armoederisico met 53%, tegenover gemiddeld 34,4% in de EU-27 (FOD Sociale Zekerheid, 2026a). De **toereikendheid van verschillende sociale minima**

verbeterde de afgelopen jaren door opeenvolgende verhogingen (FOD Sociale Zekerheid, 2024). Figuur 14 toont dat verschillende minimumuitkeringen, waaronder het leefloon, de inkomensvervangende tegemoetkoming, de minimumwerkloosheidsuitkering en bepaalde invaliditeitsuitkeringen, onder de armoededrempel blijven.

Het **leefloon** vormt het laatste inkomensvangnet voor mensen die niet over voldoende bestaansmiddelen beschikken. Begin 2026 ontvingen in het Vlaamse Gewest 60.385 personen een leefloon of equivalent leefloon (Statistiek Vlaanderen, 2026o). Het aantal neemt sinds 2022 jaarlijks toe en voor alle gezinstypes blijft het leefloon onder de armoededrempel.

Ook het **Groeipakket** is een belangrijke en stabiele inkomensbron voor Vlaamse gezinnen en een belangrijk instrument in de strijd tegen kinderarmoede (Goedemé et al., 2026). Het Groeipakket halveert het aandeel kinderen dat onder de armoedegrens opgroeit van 10% naar 5%. Gemiddeld vertegenwoordigt het 7% van het gezinsinkomen; bij gezinnen die sociale toeslagen ontvangen loopt dat op tot 21%.

Toch worden de minimale kosten van kinderen niet volledig gedekt. Vooral gezinnen met oudere kinderen en gezinnen rond de

inkomensgrenzen voor sociale toeslagen blijven kwetsbaar (Goedemé et al., 2026). Gezinnen met sociale toeslagen lopen bovendien veel vaker een armoederisico dan gezinnen zonder sociale toeslagen: 19% tegenover 3%. Simulaties tonen dat hogere toeslagen voor de laagste inkomens, gecombineerd met een geleidelijke afbouw naarmate het inkomen stijgt, de kinderarmoede sterker kunnen verminderen en tegelijk inkomensvallen kunnen vermijden (Vinck & Van Lancker, 2024).

Ook betaald werk garandeert niet automatisch een toereikend inkomen. Het **armoederisico bij werkenden in België** bedraagt 4,1%, maar loopt op tot 9,3% voor kortgeschoolden en 7,1% voor deeltijds werkenden (POD Maatschappelijke Integratie, 2025b). Voor bepaalde gezinstypes kan zelfs een inkomen uit voltijdse arbeid rond of onder de armoededrempel liggen. De financiële positie van een gezin hangt niet alleen af van het loon, maar ook van de gezinssamenstelling en noodzakelijke uitgaven voor onder meer wonen, kinderopvang, vervoer en gezondheidszorg.

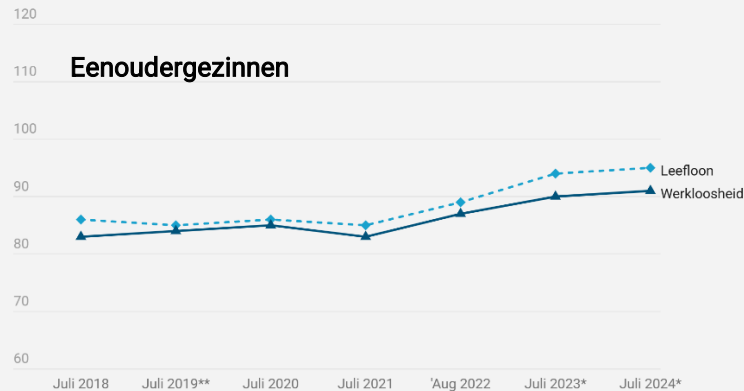
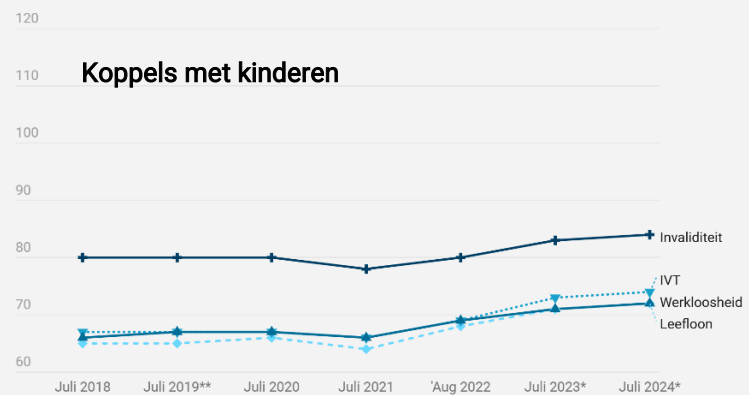
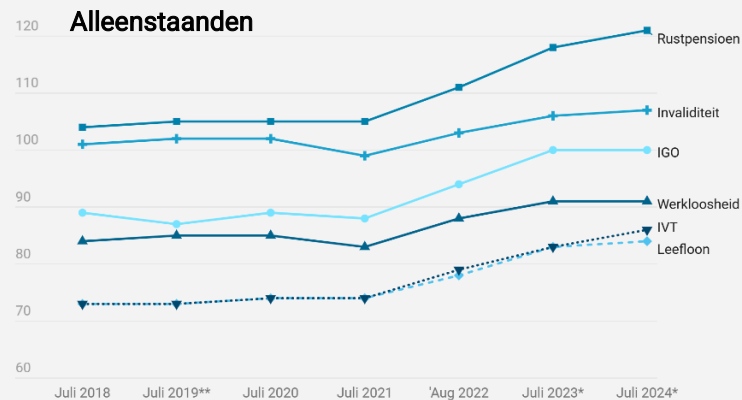
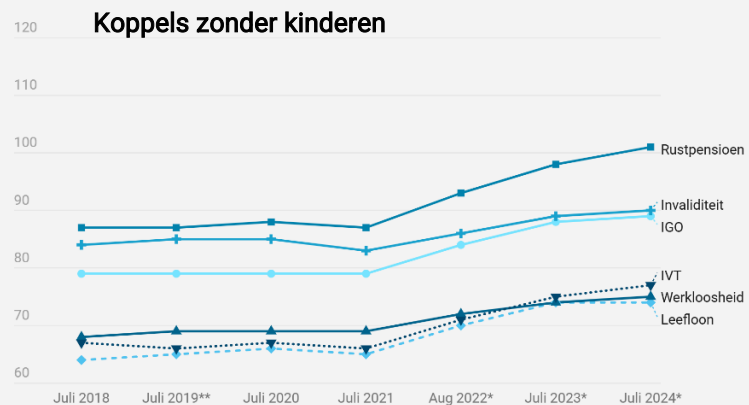
Andere indicatoren tonen dat een aanzienlijke groep weinig financiële marge heeft. Ruim 920.000 Vlamingen, of 13% van de bevolking, kunnen geen onverwachte uitgave van ongeveer 1.450 euro opvangen (Statistiek Vlaanderen, 2026b). In 2025 deden 48.904 gezinnen een

beroep op budget- en schuldhulpverlening, meer dan een jaar eerder (Smets, 2026). De voedselbanken ondersteunden maandelijks gemiddeld 204.791 mensen, bijna 50% meer dan tien jaar geleden (Belgische Federatie van Voedselbanken, 2025).

Toch blijft de inkomensongelijkheid in internationaal perspectief relatief beperkt (Statistiek Vlaanderen, 2026e). In 2025 bedroeg de Gini-index¹⁸ 22 in Vlaanderen en 23 in België. Die indicator houdt echter geen rekening met vermogen, terwijl dat veel ongelijker verdeeld is: de rijkste 1% bezit naar schatting ongeveer evenveel nettovermogen als de onderste 75% van de vermogensverdeling samen (Apostel, 2025). Ook wanneer inkomsten uit vermogen vollediger worden meegerekend, blijkt de inkomensongelijkheid groter dan uit de klassieke indicatoren naar voren komt (Decoster et al., 2024).



Figuur 14. Sociale minima als percentage van de armoededrempel, 2019–2024



Bron: FOD Sociale Zekerheid (2024)

Een recht dat niet wordt opgenomen, beschermt niet

Non-take-up betekent dat mensen sociale rechten waarop ze recht hebben, niet opnemen. Daardoor bereikt de sociale bescherming een deel van haar doelgroep niet en wordt de doelmatigheid van de sociale bescherming ondermijnd (FOD Sociale Zekerheid, 2022).

Het meest recente cijfer betreft het leefloon: naar schatting neemt 46% van de rechthebbenden dit recht niet op (Van den Broeck et al., 2024). Ook andere sociale rechten en ondersteuningsmaatregelen blijven onderbenut, zoals de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) (Nationale Bank, 2026), de verhoogde tegemoetkoming in de gezondheidszorg (Noirhomme, 2026), de zorgbudgetten van de Vlaamse Sociale Bescherming (European Commission. Directorate General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2024; Rekenhof, 2021), sociale tarieven (Frederickx et al., 2024), en bepaalde activerings- en ondersteuningsmaatregelen voor langdurig zieken (Henry et al., 2024) en mensen met een arbeidshandicap (SERV STIA, 2025).

De beperking van de werkloosheidsuitkering in de tijd dreigt het risico op non-take-up verder te vergroten (Decroly et al., 2026). Niet iedereen die zijn werkloosheidsuitkering verliest, weet dat hij mogelijk recht heeft op een (aanvullend) leefloon of andere vormen van sociale bijstand. Bovendien worden deze rechten niet automatisch toegekend.

Non-take-up is het gevolg van een samenspel van administratieve, informatie- en psychologische drempels (Van Lancker, 2026a; Vancorenland et al., 2021; Vlaams Parlement, 2025). Complexe procedures, gebrekkige informatie, administratieve fouten, stigma en wantrouwen verhinderen dat mensen hun rechten opnemen. Daarom pleiten experts en armoedeorganisaties voor een ruimere automatische toekenning van sociale rechten (FOD Sociale Zekerheid, 2022; Netwerk tegen Armoede, 2025b; SERV STIA, 2025; Vancorenland et al., 2021)



Analyse

De recente daling van het armoederisico toont dat inkomensarmoede beleidsmatig beïnvloedbaar is. De regering-De Croo verhoogde verschillende sociale minima, behield de automatische indexering en gebruikte de welvaartsenveloppe om uitkeringen boven op de prijsindex aan de algemene welvaartsevolutie aan te passen (FOD Sociale Zekerheid, 2026a). Het minimumpensioen steeg met 15%, de inkomensgarantie voor ouderen met 12%, het leefloon met 13% en de minimumwerkloosheidsuitkeringen met 7% (FOD Sociale Zekerheid, 2024). In combinatie met de sterke armoede-reducerende werking van sociale transfers toont dit dat structurele inkomensbescherming een effectieve hefboom is tegen armoede.

De huidige federale beleidskeuzes bewegen in de tegenovergestelde richting. De afschaffing van de welvaartsenveloppe verhindert dat de laagste uitkeringen systematisch blijven aansluiten bij de algemene welvaartsontwikkeling (Malay, 2025). Daarnaast doorbreekt de zogenaamde centenindex voor het eerst in decennia de volledige automatische indexering: in 2026 en 2028 worden enkel lonen tot 4.000 euro bruto en uitkeringen tot 2.000 euro bruto volledig geïndexeerd (Pintelon, 2026). Ook wijzigingen in de fiscale behandeling van uitkeringen verminderen voor bepaalde groepen de inkomensbescherming. Deze maatregelen worden onder meer

verantwoord vanuit de ambitie om het financiële verschil tussen werken en niet-werken te vergroten, hoewel het vaak aangehaalde verschil van 500 euro ook vóór deze hervormingen al bestond (Decroly et al., 2026).

Ook de hervorming van het leefloon verzwakt het laatste inkomensvangnet. Sinds maart 2026 worden bij de beoordeling van het recht op leefloon meer bestaansmiddelen binnen het huishouden in aanmerking genomen, waaronder inkomens van andere inwonende familieleden en bepaalde gezinsbijslagen (POD Maatschappelijke Integratie, 2026). De Raad van State waarschuwde dat de hervorming de sociale bescherming kan verzwakken (Belga, 2026). Vooral mensen die uit financiële noodzaak samenwonen dreigen hierdoor geraakt te worden, terwijl samenwonen juist een manier kan zijn om hoge woon- en andere vaste kosten te delen.

Die hervorming krijgt extra gewicht door de beperking van de werkloosheidsuitkering in de tijd (zie Focus hoofdstuk). Een grotere groep mensen moet daardoor terugvallen op het leefloon, terwijl dat vangnet lager ligt, afhankelijk is van een bestaansmiddelenonderzoek en voortaan sterker rekening houdt met de middelen van andere gezinsleden. De combinatie van beide maatregelen verschuift inkomensbescherming daarmee van een individueel sociaal

verzekeringsrecht naar een conditioneler en minder genereus laatste vangnet.

Dat staat op gespannen voet met onderzoek naar sociale investeringen (Nicaise et al., 2026). Een adequate inkomensbescherming voorkomt niet alleen armoede, maar ondersteunt ook gezondheid, maatschappelijke participatie en de mogelijkheden om opnieuw duurzaam aan het werk te gaan. Omgekeerd kunnen ontoereikende inkomens leiden tot schulden, gezondheidsproblemen en hogere maatschappelijke kosten op langere termijn. Ook hulpverleners signaleren dat steeds meer schulden betrekking hebben op basisbehoeften zoals wonen, energie en telecom (Smets, 2026).

De centrale beleidsvraag is daarom niet alleen hoe groot het financiële verschil tussen een uitkering en werk is, maar of mensen in elke situatie over voldoende bestaansmiddelen beschikken om menswaardig te leven en opnieuw perspectief op te bouwen. De vooruitgang van de voorbije jaren toont dat een sterkere sociale bescherming armoede kan verminderen. Het afbouwen ervan dreigt die vooruitgang opnieuw gedeeltelijk teniet te doen.



Een rechtvaardige fiscaliteit houdt ook rekening met vermogen

Wie armoede wil terugdringen, mag de impact van vermogensongelijkheid niet negeren. Die hangt samen met inkomens- en gezondheidsongelijkheid, sociale mobiliteit en betaalbare huisvesting (Jeffrey et al., 2025). Vermogen biedt bovendien een buffer tegen werkloosheid, ziekte en onverwachte uitgaven. Mensen zonder vermogen zijn daardoor financieel kwetsbaarder. Wereldwijd groeit het vermogen van miljardairs sneller dan dat van de middelste en laagste vermogensgroepen (Chancel et al., 2025). In België bezit de rijkste 1% naar schatting 22% van de vermogensverdeling; dat is ongeveer zoveel als 75% van de minst vermogenden samen (Apostel, 2025).

Vermogensongelijkheid is in de eerste plaats een rechtvaardigheidsvraagstuk. Zucman toont aan dat miljardairs doorgaans nauwelijks persoonlijke inkomstenbelasting betalen (Zucman, 2025). Voor België ontbreekt een volledig beeld van de belastingdruk naar vermogen. We weten wel dat het belastingstelsel aan de top van de inkomensverdeling regressief werkt. De belastingdruk van iemand met een mediaan inkomen bedraagt gemiddeld 43%, tegenover 23% voor de top 1% van de inkomensverdeling (Decoster et al., 2024). De sterkste schouders dragen dus duidelijk niet de zwaarste lasten.

Rechtvaardige fiscaliteit bepaalt ook wie de begrotingssanering draagt. Volgens Denktank Minerva komt 47% van de begrotingsinspanning van de Arizona-regering uit ingrepen in de sociale zekerheid, tegenover 7% van de 'sterkste schouders', terwijl het geraamde begrotingstekort voor 2029 nauwelijks verbetert (La Gioia, 2026). Voor Decenniumdoelen dient het begrotingstekort hier als rechtvaardiging voor een politieke en ideologische keuze: de uitholling van verzekerde sociale rechten, waarvan de kosten gedeeltelijk verschuiven naar gezinnen, lokale besturen en andere uitkeringsstelsels.

Decenniumdoelen pleit daarom voor een fiscaliteit die vermogens eerlijk belast, mattheuseffecten tegengaat en inkomsten uit arbeid en kapitaal gelijkwaardiger behandelt, zonder fiscale achterpoortjes.

De meerwaardebelasting die in 2026 werd ingevoerd, is een eerste stap naar een eerlijkere belasting van inkomsten uit vermogen. Tegelijk blijft de impact beperkt door het lage tarief van 10%, de hoge vrijstelling van 10.000 euro en de gunstregeling voor aandeelhouders met een groot belang in een onderneming. Bovendien worden meerwaarden pas belast bij verkoop, waardoor grote vermogens hun winsten vaak langdurig buiten belasting houden.

Verder eisen we een differentiële minimumbelasting van 2% op vermogens boven 100 miljoen euro – de Zucman-taks – en hogere Vlaamse erfbelastingtarieven voor de grootste vermogens. Die moeten voorkomen dat grote vermogens zich onbelast blijven opstapelen en vermogensongelijkheid van generatie op generatie wordt doorgegeven.





Decenniumdoel: Elk gezin, ongeacht de gezinssamenstelling, beschikt over een inkomen dat minstens de Europese armoederisicodrempel bereikt.

Til alle sociale minima op tot boven de Europese armoedegrens.

Verhoog alle vervangingsinkomens en bijstandsuitkeringen tegen 2030 tot minstens de Europese armoederisicodrempel. Zorg ervoor dat deze uitkeringen volledig worden geïndexeerd, welvaartsvast blijven en waar mogelijk automatisch worden toegekend, zodat niemand onder het sociaal minimum hoeft te leven. Het toekennen van sociale rechten en aanvullende voordelen moet gebeuren op basis van de hoogte van het inkomen en niet van het sociale statuut van mensen om uitkeringsvallen te vermijden.

Hervorm het Groeipakket zodat het kinderarmoede effectiever bestrijdt.

Verhoog de sociale toeslagen van het Groeipakket. Bouw de sociale toeslagen geleidelijk af naarmate het gezinsinkomen stijgt, zodat de ondersteuning sterker wordt gericht op gezinnen die ze het meest nodig hebben en inkomensvallen worden vermeden. Behoud daarbij het universele karakter en de vrije besteedbaarheid van het Groeipakket.

Koppel sociale voordelen aan inkomen en vermijd inkomensvallen.

Ken afgeleide sociale rechten en sociale voordelen toe op basis van de hoogte van het inkomen, ongeacht het sociale statuut. Vervang harde inkomensgrenzen door een geleidelijke afbouw. Voorkom zo dat een beperkte inkomensstijging leidt tot een plots verlies van ondersteuning en een lager beschikbaar inkomen.



Eindnoten

¹⁷ Bedragen voor private huurders zonder auto.

¹⁸ Een Gini-index van 0 impliceert perfecte gelijkheid. Een index van 100 betekent maximale ongelijkheid, waarbij één persoon al het inkomen ontvangt en alle anderen niets.

DUURZAAM WERK VRAAGT KANSEN EN ONDERSTEUNING OP MAAT

Kernboodschap

De Vlaamse arbeidsmarkt presteert goed, maar de voordelen zijn ongelijk verdeeld. Kortgeschoolden, personen met een migratieachtergrond, personen met een arbeidshandicap en langdurig werklozen blijven veel minder vaak aan het werk. De verdere groei van de werkzaamheidsgraad botst steeds meer op structurele drempels zoals scholing, gezondheid, discriminatie, kinderopvang en mobiliteit. Een arbeidsmarktbeleid dat vooral inzet op financiële prikkels en een strengere activering volstaat daarom niet. Duurzame arbeidsdeelname vraagt investeringen in begeleiding op maat, het wegwerken van structurele belemmeringen en voldoende kwaliteitsvolle jobs die een toereikend inkomen en sociale bescherming bieden.

Indicatoren

De Vlaamse arbeidsmarkt blijft in 2025 sterk presteren. Zoals Figuur 15 toont, stijgt de **werkzaamheidsgraad** tot 77,3% (76,9% in 2024) (Statistiek Vlaanderen, 2026k), terwijl de **werkloosheidsgraad** 4,3%

bedraagt (3,8% in 2024) (Statistiek Vlaanderen, 2026j). Achter deze gemiddelden blijven echter grote verschillen tussen bevolkingsgroepen bestaan. Daarnaast blijft Vlaanderen een relatief grote groep niet-beroepsactieven tellen.¹⁹

Kortgeschoolden blijven een van de meest kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt. Hun werkzaamheidsgraad bedraagt 53,7%, tegenover 90% voor langgeschoolden (Boey et al., 2025). Tegelijk is 43,3% van de kortgeschoolden niet-beroepsactief. Tegenover ongeveer 80.000 werkzoekenden zonder diploma secundair onderwijs staan slechts 16.000 vacatures waarvoor geen diploma vereist is (VDAB, 2026a). De **jeugdwerkloosheid** bedraagt 14,5% en loopt op tot 23,3% bij kortgeschoolde jongeren. De **NEET-ratio** (*young people Not in Employment, Education or Training*) bedraagt 7,2% (Boey et al., 2025).

Ook andere groepen blijven ondervetegenwoordigd op de arbeidsmarkt. De werkzaamheidsgraad van personen met een **arbeidshandicap** bedraagt 49,8%, waarvan 41% deeltijds werkt (Boey et al., 2025). De kloof met personen zonder arbeidshandicap groeit opnieuw. Bij **55-plussers** bedraagt de werkzaamheidsgraad 62,4%. **Personen geboren buiten de EU**²⁰ hebben een werkzaamheidsgraad van 64,5%, tegenover 79% bij personen geboren in België. Hun werkloosheidsgraad bedraagt 8,2%. Bijna de helft van de personen

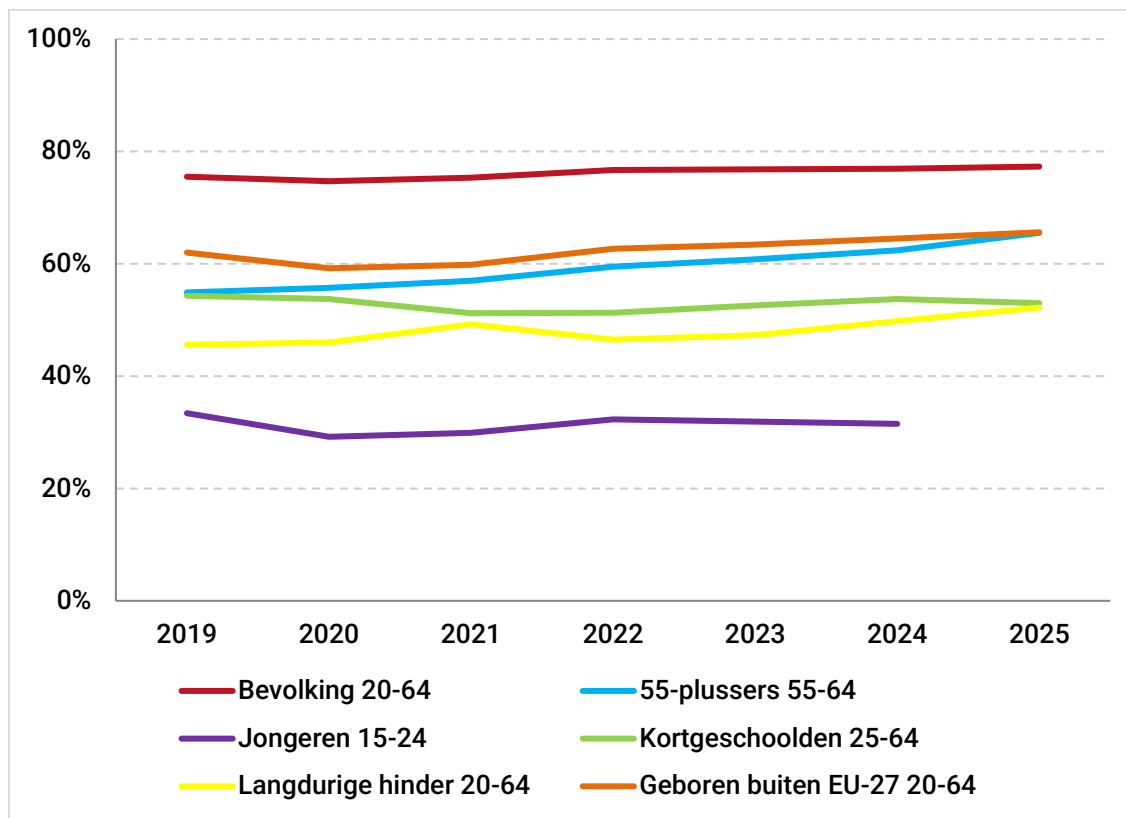
met een migratieachtergrond geeft aan het voorbije jaar **discriminatie** te hebben ervaren op basis van hun afkomst of geloof (Jacques et al., 2022).

Langdurige werkloosheid blijft geconcentreerd bij dezelfde kwetsbare groepen. Van de werkloze kortgeschoolden is 35% langer dan twee jaar werkloos, net als 55,8% van de werkloze 55-plussers, 22,1% van de werklozen geboren buiten de EU en 10% van de werkloze jongeren (Boey et al., 2025). De uitstroom naar werk bedraagt gemiddeld 7,4%, maar slechts 2,7% voor langdurig werklozen.

Ten slotte tonen recente cijfers aan dat vrouwen, jongeren, kortgeschoolden en personen met een beperking gemiddeld een lagere **arbeids- en tewerkstellingskwaliteit**²¹ ervaren dan andere werknemers (Kennisplatform Werk en Sociale Economie, 2026).



Figuur 15. Evolutie van de werkzaamheidsgraad, Vlaanderen, 2019–2025 (in %)²²



Bron: Update van Boey et al. (2025) op basis van Statistiek Vlaanderen (2026k)



Analyse

De Vlaamse arbeidsmarkt presteert goed, maar de verdere groei van de werkzaamheid botst op structurele grenzen (Steunpunt Werk, 2026). De resterende arbeidsreserve bestaat vooral uit mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zoals kortgeschoolden, personen met een migratieachtergrond, personen met een arbeidshandicap en langdurig werklozen. De cijfers tonen dat de overstap naar werk voor deze groepen moeilijk blijft (Statbel, 2026a). Ondanks de aanhoudende arbeidskrapte vindt slechts ongeveer 30% van de werklozen binnen het jaar werk, terwijl een aanzienlijk deel langdurig werkloos blijft (tot 35%) of uitstroomt naar inactiviteit (25% tot 35%). Een hogere werkzaamheidsgraad alleen volstaat daarom niet om armoede terug te dringen.

Werk alleen beschermt onvoldoende tegen armoede. Een hogere werkzaamheid leidt niet automatisch tot minder armoede (Horemans et al., 2026). Deeltijds werk, tijdelijke contracten en periodes waarin mensen niet het volledige jaar werken, verhogen het armoederisico. Een werkzaamheidsbeleid dat uitsluitend focust op meer mensen aan het werk, volstaat daarom niet. Duurzame uitstroom uit armoede vereist kwaliteitsvol werk met een toereikend loon, maar ook toegankelijke opleiding, intensieve begeleiding en een sterke sociale bescherming. Wanneer voltijds werken wegens zorgnoden, ziekte of

handicap niet mogelijk is, kan een combinatie van arbeidsinkomen en publieke inkomensondersteuning noodzakelijk zijn.

Sinds 1 juni 2026 is de algemene minimale wekelijkse arbeidsduur voor deeltijds werk verlaagd van een derde naar een tiende van een voltijdse betrekking (FOD WASO, 2026). Daardoor worden contracten van bijvoorbeeld vier uur per week ruimer mogelijk, met een loon volgens de geldende sectorale barema's. Dit kan in bepaalde gevallen een eerste stap zijn naar re-integratie op de arbeidsmarkt. De bestaande vrijstelling voor socioprofessionele integratie (SPI) bij het leefloon en de regeling voor toegelaten arbeid bij arbeidsongeschiktheid maken het mogelijk om loon en uitkering onder voorwaarden te combineren (POD Maatschappelijke Integratie, z.d.; RIZIV, z.d.-b). Voor mensen die slechts enkele uren per week kunnen werken, kan dit een haalbare toegang tot betaald werk bieden, mits voldoende inkomensbescherming en begeleiding op maat.

Dat vraagt ook voldoende investeringen in begeleiding op maat. De **sociale economie** blijft daarbij een belangrijke hefboom voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. In 2024 ondersteunde de sector meer dan 35.000 personen en via individueel maatwerk vinden steeds meer mensen met een arbeidsbeperking of complexe ondersteuningsnood werk in reguliere ondernemingen (Departement

Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie, z.d.). Tegelijk wachten ruim 18.000 mensen op een plaats in de sociale economie. De geplande uitbreiding met 1.000 bijkomende plaatsen tegen 2029 staat daarmee in schril contrast met de omvang van de wachtlijst (Sociale Economie, 2025). Bovendien blijven ook werknemers in de sociale economie kwetsbaar voor armoede, omdat zij doorgaans (deeltijds) aan het minimumloon werken.

Naast de kenmerken van de arbeidsmarkt zelf bepalen ook **structurele randvoorwaarden** de kansen op werk. Betaalbare kinderopvang, bereikbare mobiliteit en gelijke kansen bij aanwerving blijven cruciaal. Hoewel de betaalbaarheid van de **kinderopvang** in 2025 verbeterde door het grotere aandeel inkomensgerelateerde plaatsen, blijft de capaciteit ontoereikend (Opgroeien, 2026b; Verhaeghe, 2026). Ook **mobilititeit** vormt een belangrijke drempel. Vandaag is slechts 9,7% van alle jobs bereikbaar voor mensen uit de laagste inkomensgroep, tegenover 73% voor personen uit de midden- of hogere inkomensgroepen (Hoérée et al., 2025). De extra besparingen op De Lijn doen bovendien de ongerustheid over vervoersarmoede toenemen (Arnoudt, 2026).

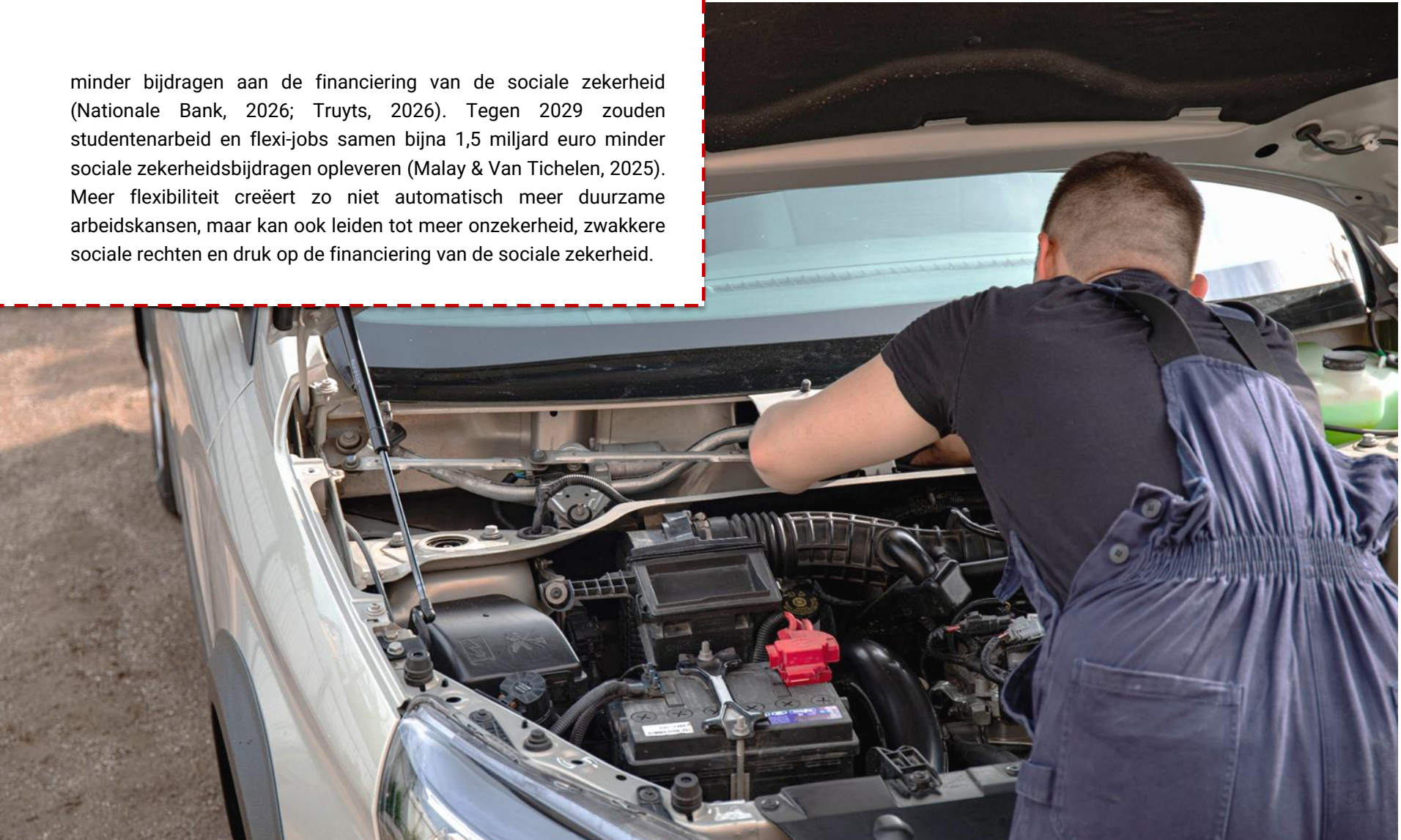
Daarnaast blijft **discriminatie** een structurele hinderpaal. Personen met een migratieachtergrond kennen niet alleen een lagere werkzaamheidsgraad, maar ondervinden ook bij gelijke kwalificaties

meer moeilijkheden om werk te vinden, door te groeien en een gelijkwaardig loon te verwerven (Jacques et al., 2022). Ze zijn vier keer vaker aangewezen op preciaire arbeidsvormen en ervaren veel vaker discriminatie op basis van afkomst of geloof (45% tegenover 6%). België blijft daarbij een van de Europese landen met een grote werkzaamheidskloof tussen personen met en zonder migratieachtergrond.

De Vlaamse en federale regeringen zetten tegen deze achtergrond sterk in op financiële prikkels en strengere activering (zie Focus-hoofdstuk).

Ook de verdere **flexibilisering en deregulering van de arbeidsmarkt** verdienen aandacht. Tijdelijke contracten, deeltijdse arbeid en flexi-jobs nemen verder toe. Eén op de tien werknemers werkt met een tijdelijk contract en meer dan een kwart deeltijds; bij vrouwen gaat het om bijna 40% (ABVV, 2025; Statistiek Vlaanderen, 2026l). Een deel van de werknemers kiest daar niet vrijwillig voor (Boey et al., 2025). Deeltijdse en tijdelijke arbeid gaan bovendien vaker gepaard met inkomensonzekerheid en een beperktere opbouw van sociale rechten (ABVV, 2025). De uitbreiding van **flexi-jobs** naar vrijwel alle sectoren versterkt die bezorgdheid: er is groeiend bewijs dat flexi-jobs reguliere deeltijdse en tijdelijke jobs kunnen verdringen, terwijl ze tegelijk

minder bijdragen aan de financiering van de sociale zekerheid (Nationale Bank, 2026; Truyts, 2026). Tegen 2029 zouden studentenarbeid en flexi-jobs samen bijna 1,5 miljard euro minder sociale zekerheidsbijdragen opleveren (Malay & Van Tichelen, 2025). Meer flexibiliteit creëert zo niet automatisch meer duurzame arbeidskansen, maar kan ook leiden tot meer onzekerheid, zwakkere sociale rechten en druk op de financiering van de sociale zekerheid.





Decenniumdoel: Een halvering van het aantal gezinnen waar niemand werkt.

Voer een fair activeringsbeleid dat vertrekt vanuit mensen in armoede.

Een duurzaam activeringsbeleid vertrekt vanuit de noden, mogelijkheden en competenties van werkzoekenden en investeert in begeleiding op maat, opleiding en toegang tot passend en werkbaar werk. Activering moet altijd gepaard gaan met reële kansen op duurzaam werk en een menswaardige inkomensbescherming. Financiële prikkels en verplichtingen alleen volstaan niet.

Investeer in begeleiding naar werk en duurzame tewerkstelling, op maat van mensen in armoede.

Versterk VDAB en gespecialiseerde begeleidingsdiensten en investeer in de sociale economie met minstens 10.000 extra plaatsen in de komende 10 jaar. Breid maatwerk uit zodat ook mensen die vandaag niet of moeilijk terechtkunnen in de reguliere economie toegang krijgen tot duurzaam werk.

Zorg ervoor dat werk mensen effectief uit armoede helpt.

Investeer in kwaliteitsvolle jobs met een volwaardig inkomen, voorspelbare arbeidsvoorwaarden, werkbaar werk en een sterke opbouw van sociale rechten. Geef mensen die onvrijwillig deeltijds werken kansen op meer uren of een volwaardige job. Voorzie oplossingen op maat voor wie door gezondheid, zorgtaken of andere omstandigheden niet voltijds kan werken, zodat ook zij beschikken over een volwaardig inkomen en sociale rechten opbouwen. Wie niet kan werken, moet kunnen rekenen op een toegankelijke en toereikende inkomensbescherming. Flexibele arbeidsvormen mogen niet leiden tot meer onzekerheid, verdringing of een verzwakking van de sociale bescherming.

Maak de arbeidsmarkt toegankelijk voor iedereen.

Werk structurele drempels tot werk weg door te investeren in betaalbare kinderopvang, bereikbare mobiliteit en ondersteuning bij gezondheidsproblemen. Bestrijd discriminatie op de arbeidsmarkt door praktijktesten te koppelen aan afdwingbare gevolgen.





Eindnoten

¹⁹ Niet-beroepsactieven zijn personen op arbeidsleeftijd die niet werken en niet als werkloos worden beschouwd, bijvoorbeeld arbeidsongeschikten, gepensioneerden, ontmoedigde werklozen, mantelzorgers en huisvrouwen of -mannen (Boey et al., 2025).

²⁰ Personen geboren buiten de 27 lidstaten van de Europese Unie.

²¹ Tewerkstellingskwaliteit verwijst naar de kwaliteit van de arbeidsrelatie, met dimensies zoals stabiliteit van tewerkstelling, economische duurzaamheid, rechten en sociale bescherming, werktijden, ontwikkelingsmogelijkheden, kwetsbaarheid en onderhandelingsmacht

²² Personen met langdurige hinder door handicap of langdurig gezondheidsprobleem

TOEGANKELIJKE ZORG VERKLEINT GEZONDHEIDSONGELIJKHEID

Kernboodschap

Gezondheid is ongelijk verdeeld. Mensen in armoede worden vaker ziek, leven korter en botsen vaker op financiële, organisatorische en administratieve drempels tot zorg. Hun grotere zorgbehoeften leiden daardoor niet tot een evenredig groter zorggebruik: noodzakelijke zorg wordt vaker uitgesteld, laattijdig opgenomen of vermeden. Beschermingsmaatregelen zoals de maximumfactuur en de verhoogde tegemoetkoming zijn cruciaal, maar bereiken niet iedereen en dekken niet alle kosten. Ook arbeidsongeschiktheid kan armoede verdiepen door inkomensverlies en hogere zorguitgaven. Gezondheidsongelijkheid verkleinen vraagt daarom een sterke solidaire ziekteverzekering, automatische rechtentoekenning, voldoende inkomensbescherming en toegankelijke, preventieve en nabije eerstelijnszorg.

Indicatoren

Mensen in armoede hebben gemiddeld een slechtere gezondheid. De Gezondheidsenquête 2023-2024²³ en een recente CM-studie

(Noirhomme, 2026) tonen een duidelijke **sociale gradiënt: naarmate de socio-economische positie daalt, verslechtert gemiddeld ook de gezondheid**. In 2023 lag het sterftecijfer in de armste Belgische wijken 51% hoger dan in de rijkste wijken (Noirhomme, 2026). Gediagnosticeerde diabetes kwam voor bij 10,8% van de bevolking in de armste wijken, tegenover 5,4% in de rijkste wijken (Figuur 16).

Ook de beoordeling van de eigen gezondheid verschilt sterk. In België beoordeelt 39,7% van de kortgeschoolden van 15 jaar en ouder de eigen gezondheid als redelijk, slecht of zeer slecht, tegenover 14,5% van de langgeschoolden (Demarest & Smith, 2025).

Die grotere gezondheidsbehoeften vertalen zich niet in een evenredig groter gebruik van gepaste zorg (Noirhomme, 2026). In kansarme wijken wordt minder gebruikgemaakt van planbare, preventieve en gespecialiseerde zorg, terwijl vaker een beroep wordt gedaan op de spoeddienst. Ook het aantal hospitalisaties daalt er sterker (Noirhomme, 2026). Dat patroon wijst erop dat noodzakelijke zorg vaker wordt uitgesteld, laattijdig wordt opgenomen of niet wordt gebruikt.

Ook de **financiële toegang tot gezondheidszorg** is sterk ongelijk. Na een kwarteeuw gezondheidsenquêtes blijft een harde kern van 10 à

15% van de huishoudens moeite hebben om gezondheidskosten te betalen (Demarest et al., 2025). In 2023-2024 stelde 9,1% van de Vlaamse huishoudens medische zorg uit om financiële redenen, tegenover 5,4% in 2018. In het laagste inkomenskwintiel ging het om 22,8%, tegenover 3,5% in het hoogste. Daarnaast vond 7,7% van de Vlaamse huishoudens gezondheidsuitgaven moeilijk te dragen. Dat aandeel bedroeg 19,1% in het laagste inkomenskwintiel en 2,8% in het hoogste.

Vooraf tandzorg en geneesmiddelen wegen zwaar door. In 2025 ervoer respectievelijk 15,7% en 14,2% van de mensen onder de armoederempel deze kosten als een zware financiële last, tegenover 7,9% en 8,4% boven de armoederempel (Eurostat, 2026). Ook een ledenbevraging van SOLIDARIS wijst op uitstel van tandzorg, psychologische zorg en kinesitherapie (Witlock et al., 2024).

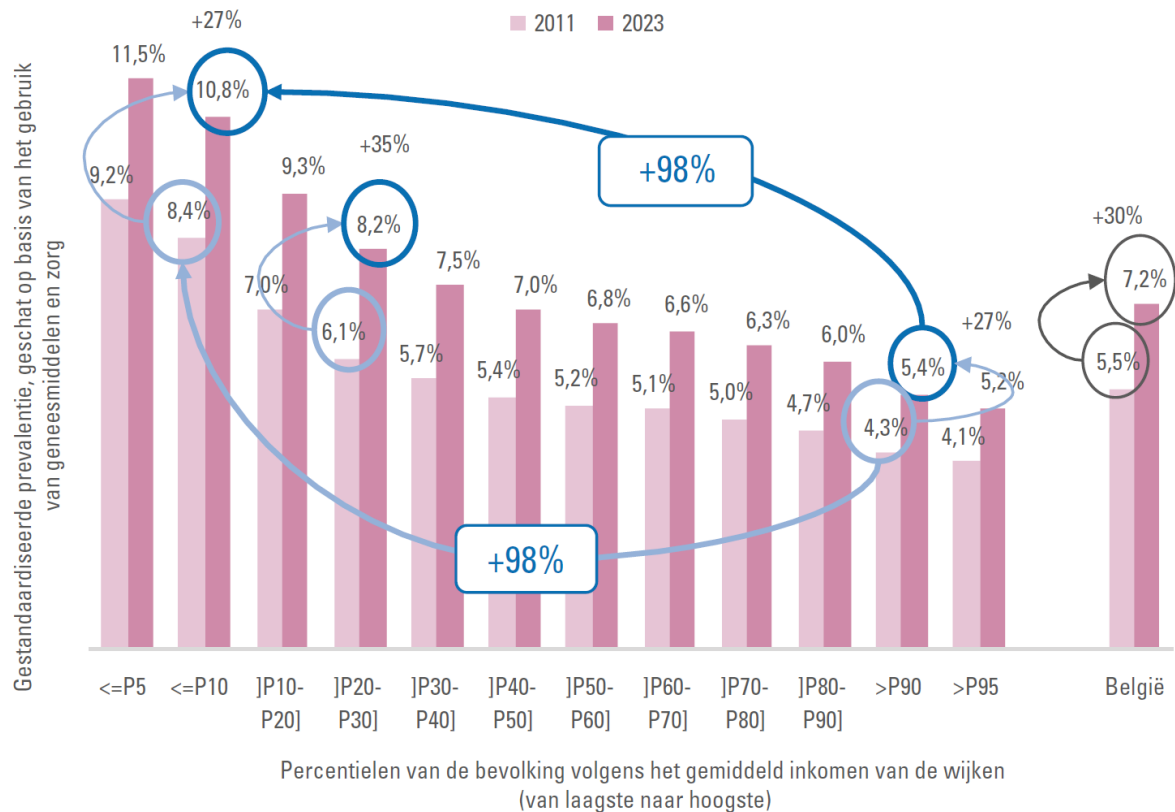
Beschermingsmaatregelen beperken de kosten, maar nemen de ongelijkheid niet weg. Mensen in de laagste inkomenscategorie besteden gemiddeld 8% van hun inkomen aan remgelden en supplementen, tegenover 1,4% bij de meest welgestelde groep. Zonder de maximumfactuur zou dat aandeel bij de laagste inkomens oplopen tot 11,8% (Noirhomme, 2026). Tegelijk beschikt ongeveer 30% van de mensen met de laagste inkomens niet over de verhoogde

tegemoetkoming, hoewel een deel daar vermoedelijk wel recht op heeft (Noirhomme, 2026). 20,7% van de bevolking heeft momenteel wel een verhoogde tegemoetkoming (Van Lancker, 2026b).

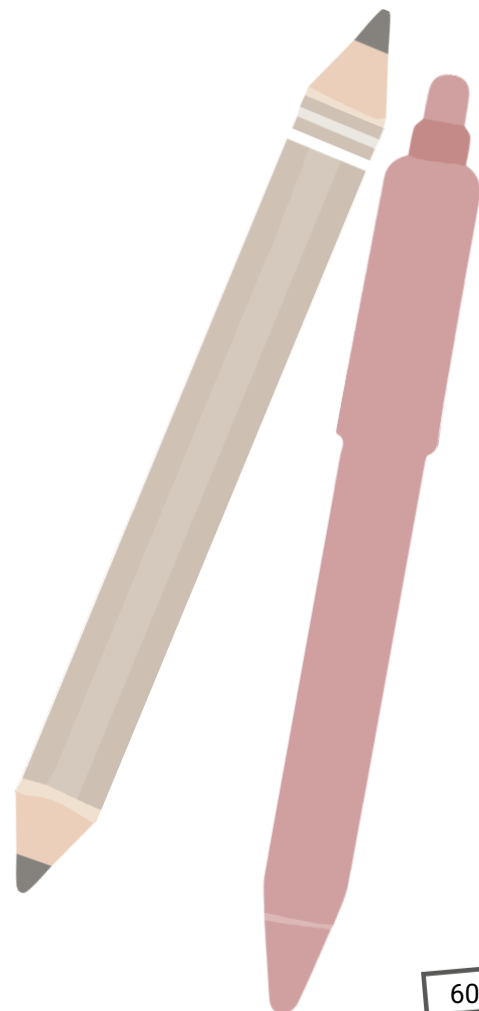
Gezondheidsproblemen kunnen ten slotte niet alleen het gevolg, maar ook een oorzaak van financiële kwetsbaarheid zijn. Een oudere CM-studie uit 2016 bij langdurig arbeidsongeschikte personen toonde dat de helft van de bevraagde gezinnen moeilijk rondkwam en vier op de tien bepaalde zorg om financiële redenen niet opnamen (Avalosse et al., 2016). Vooraf alleenstaanden en eenoudergezinnen waren kwetsbaar.



Figuur 16. Diabetesprevalentie naar gemiddeld wijkinkomen, België, 2011 en 2023 (in %)



Bron: Noirhomme (2026)



Analyse

De gezondheidsverschillen tussen socio-economische groepen ontstaan voor een belangrijk deel buiten de gezondheidszorg (Cardoen, 2025). Inkomen, huisvesting, arbeidsomstandigheden en de omgeving waarin mensen opgroeien en leven bepalen mee de kansen op een goede gezondheid. Een ontoereikend inkomen beperkt de mogelijkheden om gezond te eten, goed te wonen en aan preventie te doen, terwijl financiële onzekerheid langdurige stress veroorzaakt en gezondheidsproblemen kan versterken (Cardoen, 2025). Gezondheidsbeleid kan die ongelijkheid daarom niet alleen oplossen.

Tegelijk kan de **organisatie van de gezondheidszorg** bestaande ongelijkheid versterken of verkleinen. Mensen in armoede botsen vaak niet op één afzonderlijke drempel, maar op een combinatie van kosten, wachttijden, beperkte beschikbaarheid, vervoer, administratieve procedures, communicatieproblemen en een gebrek aan informatie (Noirhomme, 2026). Zelfs gratis preventieve zorg bereikt niet iedereen: zo ligt de deelname aan borstkankerscreening hoger bij langgeschoolde dan bij kortgeschoolde vrouwen (Berete et al., 2025).

Dat een andere organisatie van de zorg verschil kan maken, blijkt uit de **wijkgezondheidscentra**. Hun forfaitaire financiering combineert

zorg zonder remgeld met multidisciplinaire begeleiding en continue opvolging (Noirhomme, 2026). Wanneer ook wijkgezondheidscentra worden meegerekend, verdwijnt het verschil in bereik van huisartsenzorg tussen arme en rijke wijken bijna volledig. Dat bijna gelijke bereik blijft evenwel opvallend, omdat mensen in armere wijken gemiddeld grotere gezondheidsnoden hebben. Community health workers kunnen aanvullend mensen bereiken die moeilijk aansluiting vinden bij de reguliere zorg. De in 2026 goedgekeurde ondersteuning voor multidisciplinaire huisartsenpraktijken is een positieve stap (Federale Overheidsdienst Kanselarij van de Eerste Minister, Algemene Directie Externe Communicatie, 2026), maar vormt nog geen brede uitbreiding van laagdrempelige eerstelijnszorg.

Naast de organisatie van het zorgaanbod vertoont ook het systeem van **financiële bescherming** blinde vlekken. De maximumfactuur verlaagt de eigen uitgaven aanzienlijk en is progressief opgebouwd, maar houdt onvoldoende rekening met de werkelijk beschikbare middelen en met de gezinsgrootte (Noirhomme, 2026). Supplementen en niet-terugbetaalde zorg vallen bovendien buiten het systeem. Voor mensen met zeer lage inkomens kunnen zorguitgaven daardoor nog steeds rechtstreeks concurreren met noodzakelijke uitgaven voor wonen, voeding en energie. Er ontstaat bovendien een paradox: wie zorg uit financiële nood beperkt, bouwt minder uitgaven

op en bereikt daardoor mogelijk nooit het plafond waarbij de maximumfactuur bescherming biedt.

Bij de **verhoogde tegemoetkoming** (VT) bepaalt de manier waarop een recht wordt toegekend sterk of mensen het daadwerkelijk opnemen. Onderzoek bij mensen met zeer lage inkomens vond een non-take-up van ongeveer 12% wanneer het recht automatisch uit een andere sociale uitkering volgde, tegenover ongeveer 68% wanneer mensen zelf een inkomensonderzoek moesten aanvragen (Goedemé et al., 2022). Er zijn de afgelopen jaren veel goede initiatieven ontwikkeld. De proactieve toekenning sinds oktober 2024 aan bepaalde alleenstaanden en eenoudergezinnen die langdurig werkloos of arbeidsongeschikt zijn, verlaagt die administratieve drempel (Noirhomme, 2026).

De financiële toegankelijkheid werd de voorbije jaren wel verder versterkt door het **verbod op ambulante ereloonsupplementen** voor mensen met een verhoogde tegemoetkoming. Voor artsen werd dit stapsgewijs ingevoerd in 2025 en 2026; sinds juli 2026 geldt het ook voor alle terugbetaalde ambulante tandzorg (CM Gezondheidsfonds, 2026; RIZIV, z.d.-a). Financiële bescherming garandeert echter nog geen feitelijke toegang tot zorg. Zeker in de tandzorg kunnen patiënten moeilijk een zorgverlener vinden en zijn er signalen dat

sommige zorgverleners patiënten met een verhoogde tegemoetkoming weigeren (Wittock et al., 2024) – zo rapporteerde CM al 45 klachten (CM, persoonlijke communicatie, 2026). De toepassing van het verbod moet daarom worden opgevolgd, zodat een financiële drempel niet wordt vervangen door een nieuwe toegangs drempel.

Arbeidsongeschiktheid vormt ten slotte een belangrijke schakel tussen gezondheid en armoede. Langdurige ziekte kan tegelijk inkomensverlies en hogere zorgkosten veroorzaken. Bij een ontoereikende uitkering kan zo een vicieuze cirkel ontstaan waarin financiële stress het herstel verder bemoeilijkt. Voldoende inkomensbescherming tijdens ziekte is daarom niet alleen sociaal beleid, maar ook een voorwaarde voor gezondheid en herstel.

De aanpak van gezondheidsongelijkheid vraagt dus meer dan het terugbetalen van medische zorg. Een sterke verplichte ziekteverzekering blijft essentieel, maar moet samengaan met automatische sociale rechten, voldoende inkomensbescherming en een zorgaanbod dat financieel, organisatorisch en geografisch toegankelijk is voor mensen met de grootste gezondheidsnoden.



Decenniumdoel: een halvering van de gezondheidsongelijkheid tussen arm en rijk.

Versterk de solidaire verplichte ziekteverzekering.

Garandeer voldoende budgettaire groei boven op de indexering voor betaalbare, kwaliteitsvolle en toegankelijke zorg voor iedereen. Die ruimte is nodig om bestaande toegankelijkheidsproblemen en gezondheidsongelijkheid aan te pakken en in te spelen op toenemende zorgnoden door vergrijzing en medische innovaties. Financier nieuwe structurele opdrachten met nieuwe structurele middelen, zonder de kosten af te wentelen op patiënten via hogere remgelden, supplementen of andere eigen betalingen.

Verlaag de financiële drempels tot zorg.

Stem de maximumfactuur af op draagkracht en gezinsgrootte. Maak de derdebetalersregeling standaard bij huisartsen, tandartsen en specialisten om hoge voorschotten te vermijden. Versterk de conventionering voor betaalbare zorg en tariefzekerheid.

Breid de automatische toekenning van de verhoogde tegemoetkoming uit.

Zet maximaal in op automatische toekenning van het VT-statuuut via beschikbare administratieve gegevens en op gerichte, proactieve toekenning waar volledige automatisering nog niet mogelijk is. Daarnaast moeten weigering of ontmoediging van rechthebbenden door zorgverleners actief worden gemonitord en bestreden.

Voorkom dat arbeidsongeschiktheid tot armoede leidt.

Garandeer toereikende inkomensbescherming, met bijzondere aandacht voor alleenstaanden, eenoudergezinnen en mensen in andere precare situaties. Maak haalbaar en aangepast werk mogelijk voor wie het werk gedeeltelijk of volledig kan hervatten, zonder druk op mensen voor wie werken medisch niet mogelijk is.

Investeer in preventieve, nabije en laagdrempelige zorg.

Versterk wijkgezondheidscentra en veranker *community health workers* en brugfiguren structureel. Zorg voor samenwerking met lokale huisartsen, ziekenfondsen en sociale diensten, zodat mensen in kwetsbare situaties tijdig toegang krijgen tot eerstelijnszorg, preventie en sociale rechten.



A close-up photograph of a person's hands holding a pink stethoscope. The hands are positioned in the center, with the fingers gripping the tubing. The stethoscope has a pink body and a grey earpiece. The background is a soft, out-of-focus green. The lighting is warm and natural, highlighting the texture of the skin and the smooth surface of the stethoscope.

Eindnoten

²³ De Gezondheidsenquête 2023-2024 is de zevende nationale gezondheidsenquête van Sciensano. Ze bevroeg 7.001 personen in België, geselecteerd via het Rijksregister, en vormt een representatieve steekproef van de algemene bevolking. De resultaten zijn beschikbaar via de rapporten en tabellen van de Gezondheidsenquête en de interactieve HISIA-tool. <https://www.sciensano.be/nl/resultaten-van-de-gezondheidsenquête-2023-2024>

BETAALBAAR WONEN ALS BASIS VOOR EEN MENSWAARDIG BESTAAN

Kernboodschap

Wonen is een grondrecht en de basis waarop mensen hun leven kunnen opbouwen. Toch wordt een betaalbare en kwaliteitsvolle woning voor steeds meer gezinnen onbereikbaar. Vooral mensen in armoede en andere kwetsbare groepen worden geconfronteerd met hoge woonkosten, slechte woonkwaliteit, discriminatie en woononzekerheid. Sociale huisvesting biedt een bewezen bescherming tegen armoede door betaalbaarheid en woonzekerheid te combineren. Maar door het beperkte aanbod zijn er meer dan 200.000 actieve inschrijvingen op de wachtlijst voor een sociale woning. Een sterke uitbreiding van sociale huisvesting is daarom noodzakelijk: ze beschermt gezinnen, versterkt kansen op gezondheid, onderwijs en werk en vermindert de druk op de hele woningmarkt.

Indicatoren

Vlaanderen heeft een kleine **sociale huursector**. In 2023 huurde 5% van de Vlaamse huishoudens sociaal. Ter vergelijking: volgens de

OECD Affordable Housing Database vertegenwoordigt sociale huur ongeveer 14% van de woningvoorraad in Frankrijk en 34% in Nederland, al verschillen de definities en referentiejaar tussen landen (OECD, 2024; Statistiek Vlaanderen, 2025a).

Eind 2025 telde Vlaanderen 178.743 sociale huurwoningen (Wonen in Vlaanderen, 2026b). Tegelijk waren er 215.337 actieve inschrijvingen van kandidaat-huurders voor een sociale woning (waarvan 15% al sociaal huurt). De gemiddelde wachttijd bedraagt 5 jaar (Wonen in Vlaanderen, 2026a). De geregistreerde wachtlijst onderschat bovendien de ruimere woonbehoefte: het Jaarboek Armoede en Ongelijkheid 2025 raamt op basis van gegevens uit 2018 dat ongeveer 250.000 sociale woningen nodig zijn om alle huishoudens met woonnood binnen de wettelijke doelgroep te bedienen (Coene et al., 2025). Figuur 17 maakt de kloof zichtbaar tussen het bestaande sociale huuraanbod, de actieve wachtlijst en de geraamde woonbehoefte.

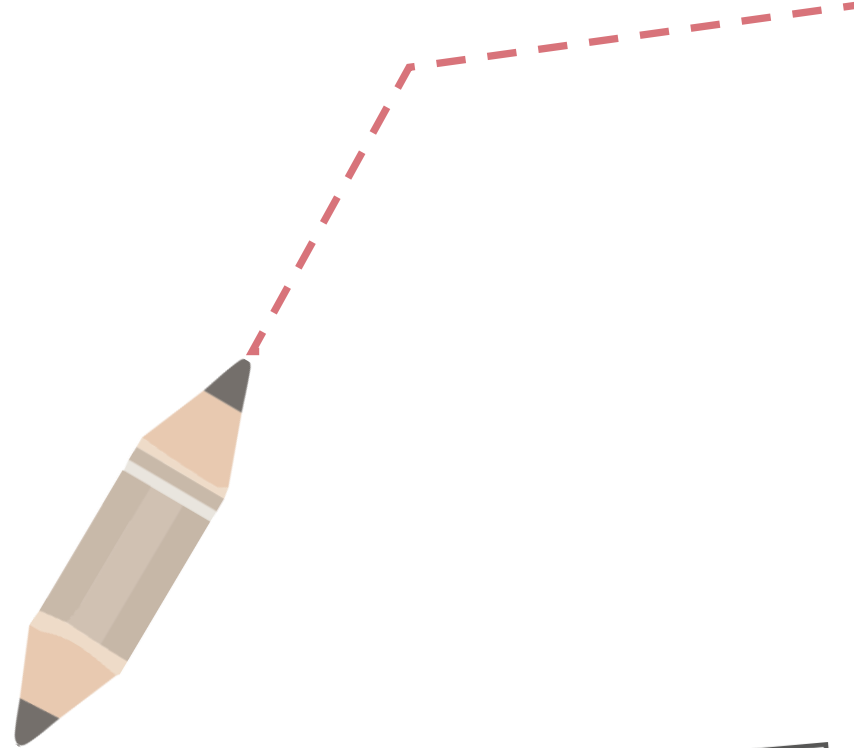
De Vlaamse woonmarkt blijft erg gericht op **eigenaarschap**. 71% van de huishoudens bezit een eigen woning (Statistiek Vlaanderen, 2025a). Voor huishoudens uit het laagste inkomenskwintiel ligt dit aandeel echter aanzienlijk lager (48%). Het aandeel **private huurders** steeg de voorbije jaren tot 23% van de huishoudens.

De **betaalbaarheid van wonen** blijft vooral op de private huurmarkt een groot probleem. In 2023 besteedde 49% van de private huurders meer dan 30% van het beschikbare inkomen aan de huur, tegenover 16% van de sociale huurders (de Smalen & Van den Broeck, 2025; Statistiek Vlaanderen, 2025c). In het laagste inkomenskwintiel hield 53% na betaling van de woonkosten onvoldoende middelen over om volgens de referentiebudgetten volwaardig aan de samenleving deel te nemen. Sociale huur vormt daardoor een belangrijke bescherming tegen woonarmoede, al volstaat ook een sociale woning niet altijd wanneer het gezinsinkomen structureel te laag ligt. Huurtoelages en huurpremies kunnen de kloof vaak niet volledig dichten.

Ook de **woonkwaliteit** is sociaal ongelijk verdeeld. In 2023 woonde 9% van de Vlaamse huishoudens in een woning in slechte of zeer slechte fysieke staat; bij eenoudergezinnen ging het om 15% en bij huishoudens met een arbeidsongeschikte referentiepersoon om 21% (Statistiek Vlaanderen, 2025b). Een strengere technische screening aan de hand van de Vlaamse woningkwaliteitsnormen beoordeelde bijna de helft van de onderzochte woningen als ongeschikt. Bij 11% waren structurele gebreken aanwezig die ingrijpende werken vereisen (de Smalen & Van den Broeck, 2025).

Dak- en thuisloosheid, de meest extreme uiting van woonnood, blijft omvangrijk. Op basis van lokale tellingen uit 2020 tot 2025 wordt het

aantal dak- en thuisloze personen in Vlaanderen geraamd op 21.428, onder wie 6.606 minderjarige kinderen (Steunpunt armoedebestrijding, 2026). De meerderheid verblijft niet op straat, maar tijdelijk bij familie of vrienden of in een vorm van noodopvang (De Bel, 2026).



Figuur 17. Sociaal huuraanbod, wachtlijst en geraamde woonbehoefte, Vlaanderen



Bron: Coene et. al. (2025); Wonen in Vlaanderen (2026a, 2026b)

Analyse

Het Vlaamse woonbeleid staat ook vanuit mensenrechtenperspectief onder druk. In een beslissing die in maart 2025 openbaar werd, stelde het **Europees Comité voor Sociale Rechten** verschillende schendingen van het Europees Sociaal Handvest vast (*European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) v. Belgium, Complaint No. 203/2021: Decision on the merits*, 2024). Het Comité wees onder meer op onvoldoende maatregelen om wonen betaalbaar te maken voor kwetsbare groepen, een tekortschietende aanpak van slechte woonkwaliteit en uithuiszettingen, discriminatie op de private huurmarkt en een discriminerende lokale bindingsvoorwaarde bij sociale huisvesting. Een jaar later concludeerde Woonzaak in zijn Woonbarometer dat enkele beleidsstappen zijn gezet, maar nog geen structurele trendbreuk zichtbaar is (Woonzaak, 2026a).

Tegen deze achtergrond is het nieuwe **Bindend Sociaal Objectief** (BSO), dat tegen 2042 de realisatie van 50.000 bijkomende sociale woningen vooropstelt en tot 56.000 kan worden opgeschaald, een belangrijke stap (Vlaamse overheid, 2026; Woonzaak, 2026a). De doelstelling blijft volgens Woonzaak echter te beperkt in verhouding tot de omvang van de huidige woonnood (Woonzaak, 2026a). Zelfs wanneer het volledige objectief wordt gerealiseerd, zal slechts een

deel van de huidige wachtlijst worden weggewerkt (De Boeck, 2026; Vlaams Huurdersplatform, 2025; Woonzaak, 2026a). Het BSO koppelt voor het eerst financiële sancties voor gemeenten die hun doelstellingen niet behalen (De Boeck, 2026). Of deze sancties voldoende zijn om lokale besturen daadwerkelijk aan te zetten tot bijkomende investeringen in sociale huisvesting valt af te wachten.

Tegelijk beperkt de Vlaamse overheid verder de **toegang tot sociale huur door bijkomende voorwaarden**, waaronder strengere taalkennisvereisten (van A2 naar B1), een middelentoets, een ruimere invulling van lokale binding en een versterkte focus op activering (Coene et al., 2025; El Khalfioui, 2025; Woonzaak, 2026a). Voor kwetsbare groepen zoals dak- en thuisloze personen, laaggeletterde anderstaligen en gezinnen met een onzekere woon- of inkomenssituatie die vaker moeten verhuizen, kunnen dergelijke voorwaarden bijkomende drempels creëren. Onderzoek wijst erop dat maatregelen die de toegang tot sociale huur beperken zonder een substantiële uitbreiding van het aanbod, het risico verhogen op woononzekerheid en hogere woonkosten (Nicaise et al., 2026). Het Netwerk tegen Armoede bekritiseert dat het recht op wonen zo steeds afhankelijker wordt van bijkomende eisen (Netwerk tegen Armoede, 2026a). Wie bepaalde verplichtingen niet naleeft, riskeert bovendien administratieve boetes. Die zetten kwetsbare huurders extra

financieel onder druk, terwijl zij vooral nood hebben aan betaalbaar wonen. Zo dreigt sociale huisvesting te worden herleid tot een voorwaardelijke noodoplossing voor mensen die geen woning kunnen kopen of privaat huren, in plaats van een volwaardige pijler van het woonbeleid en een sociaal recht.

Die bezorgdheid kreeg in augustus 2026 bijkomend gewicht. VN-Speciaal Rapporteur voor het recht op adequate huisvesting Koldo Casla waarschuwde dat de toegang tot huisvesting in België, en in het bijzonder in Vlaanderen, steeds sterker afhankelijk wordt van institutionele en gedragsvoorwaarden die voor migranten en personen met een migratieachtergrond moeilijker te vervullen zijn (Woonzaak, 2026b). Hij wijst onder meer op strengere taalvereisten en lokale binding. Volgens de rapporteur kunnen dergelijke voorwaarden leiden tot sociale uitsluiting en geografische segregatie, en kwetsbare groepen, waaronder mensen in armoede en dak- en thuisloze personen, bijkomend benadelen.

Ook op de **private huurmarkt** wordt een aantal hervormingen voorbereid (Coene et al., 2025). De geplande registratieplicht voor huurcontracten kan bijdragen aan een beter zicht op de huurmarkt. Daarnaast wil de Vlaamse regering de **huurpremie en huursubsidie** vereenvoudigen door ze samen te brengen in één huurtoelage die

(semi-) automatisch zou worden toegekend (Netwerk tegen Armoede, 2025a). Op deze hervorming wordt een armoedetoets uitgevoerd. Dit kan de hoge non-take-up van bestaande steunmaatregelen terugdringen en de betaalbaarheid voor een deel van de huurders verbeteren. De geplande invoering tijdens de volgende regeerperiode van een verplicht conformiteitsattest voor alle huurwoningen biedt bovendien kansen om de kwaliteit van het private huurpatrimonium te versterken.

Tegelijk blijven **discriminatie en racisme** op de woonmarkt hardnekkig aanwezig. Recent onderzoek bevestigt discriminatie van onder meer etnische minderheden, personen met een vervangingsinkomen en personen met een handicap op de private huurmarkt (El Khalfioui, 2025; Netwerk tegen Armoede, 2026a; Woonzaak, 2026a). De evaluatie van het Vlaamse antidiscriminatiebeleid wijst op beperkte monitoring van feitelijk discriminerend gedrag, weinig meldingen en handhaving procedures en onvoldoende concrete en meetbare doelstellingen (Verstraete, 2026). Een beleid dat vooral inzet op sensibilisering en zelfregulering volstaat daarom niet. Proactieve praktijktesten gekoppeld aan effectieve handhaving blijven noodzakelijk.

Ook de toename van **dak- en thuisloosheid** wijst op de groeiende druk aan de onderkant van de woonmarkt. Hulpverleners en experts signaleren dat de doorstroming van een tijdelijke opvang naar een betaalbare woning steeds moeilijker wordt (Galle, 2026; Laermans, 2026; Steunpunt armoedebestrijding, 2026). Vlaanderen keurde in februari 2026 een nieuw actieplan goed om dakloosheid tegen 2030 uit te bannen. Woonzaak beoordeelt de sterkere woongerichte focus positief, maar wijst erop dat concrete doelstellingen, voldoende middelen en een duidelijke timing richting 2030 ontbreken (Woonzaak, 2026a). Housing First biedt mensen met grote ondersteuningsnoden een stabiele woning met intensieve, vrijwillige begeleiding: huisvesting vormt het vertrekpunt om andere problemen aan te pakken (Guillaume, 2026). Bovendien kan een structurele aanpak van dak- en thuisloosheid minder kosten dan het opvangen van de gevolgen, bijvoorbeeld via spoeddiensten, politie en justitie. De positieve resultaten in Vlaanderen en Brussel pleiten voor structurele verankering en forse uitbreiding, met voldoende woningen en een gecoördineerde aanpak over beleidsdomeinen en -niveaus heen. Ook economisch loont Housing First: het vermindert de uitgaven voor onder meer spoeddiensten, politie en justitie. Studies tonen aan dat de economische baten de kosten ruimschoots overstijgen.

Daarnaast dreigt de **klimaattransitie** bestaande woonongelijkheden verder te vergroten. Gezinnen met een laag inkomen wonen vaker in slecht geïsoleerde woningen en beschikken minder vaak over de middelen om te renoveren, terwijl huurders afhankelijk zijn van investeringen door verhuurders (Coene & Meyer, 2025). Het Europese ETS2-systeem zal de kostprijs van fossiele brandstoffen voor verwarming en vervoer verhogen en werkt zonder voldoende compensatie regressief: huishoudens met lage inkomens worden relatief zwaarder getroffen (Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, 2025; Reynaers, 2026a). Zonder voldoende ondersteuning dreigen zij zowel geconfronteerd te worden met hogere energiekosten als met een achterblijvende woonkwaliteit. Het Sociaal Klimaatfonds kan onder meer woningrenovaties, klimaatvriendelijke verwarming en tijdelijke inkomenssteun voor kwetsbare huishoudens financieren (Depraetere, 2025). Volgens de Koninklijke Vlaamse Academie zijn de beschikbare middelen echter onvoldoende om zowel de hogere energiekosten op te vangen als de noodzakelijke investeringen voor een sociaal rechtvaardige transitie mogelijk te maken (Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten, 2025). Experts noemen het klimaatvraagstuk een inherent sociaal vraagstuk omdat de kwetsbaarste groepen harder getroffen worden door klimaatrisico's, terwijl zij minder mogelijkheden hebben om zichzelf te beschermen.

Het Vlaamse woonbeleid beweegt daarmee in twee richtingen. Met het nieuwe BSO, de voorbereiding van een verplicht conformiteitsattest en een meer woongerichte aanpak van dak- en thuisloosheid worden stappen gezet. De schaal, timing en uitvoering ervan blijven echter onvoldoende om de opgebouwde woonneed snel terug te dringen. Tegelijk worden nieuwe voorwaarden gekoppeld aan de toegang tot sociale huisvesting. Eén jaar na de uitspraak van het Europees Comité voor Sociale Rechten en tegen de achtergrond van

de nieuwe VN-waarschuwing is daarom nog geen fundamentele omslag zichtbaar naar een woonbeleid dat het recht op wonen voor de meest kwetsbare huishoudens effectief garandeert (*European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) v. Belgium, Complaint No. 203/2021: Decision on the merits*, 2024; Woonzaak, 2026a, 2026b).





Decenniumdoel: Een toename van het aantal goede en betaalbare huurwoningen met 150.000 eenheden, waarvan minstens de helft sociale woningen zijn.

Verhoog het aanbod aan sociale woningen tot 14% van het woningbestand tegen 2035.

Versnel de investeringen in sociale huisvesting en maak van 14% sociale woningen (20% in stedelijke context) een bindende beleidsdoelstelling. Werk de wachtlijsten structureel weg zodat iedereen die recht heeft op een sociale woning binnen een redelijke termijn toegang krijgt tot betaalbare huisvesting.

Versterk de betaalbaarheid van wonen voor mensen met een laag inkomen.

Ken de Vlaamse huurtoelage automatisch toe aan rechthebbenden, breng het bedrag in verhouding tot de financiële woonneed en verlaag de wachttijd voor een huurpremie tot maximaal één jaar. Zorg ervoor dat steunmaatregelen de kloof tussen huurprijzen en betaalbaar wonen effectief verkleinen.

Bestrijd dak- en thuisloosheid met Housing First en gegarandeerde menswaardige opvang.

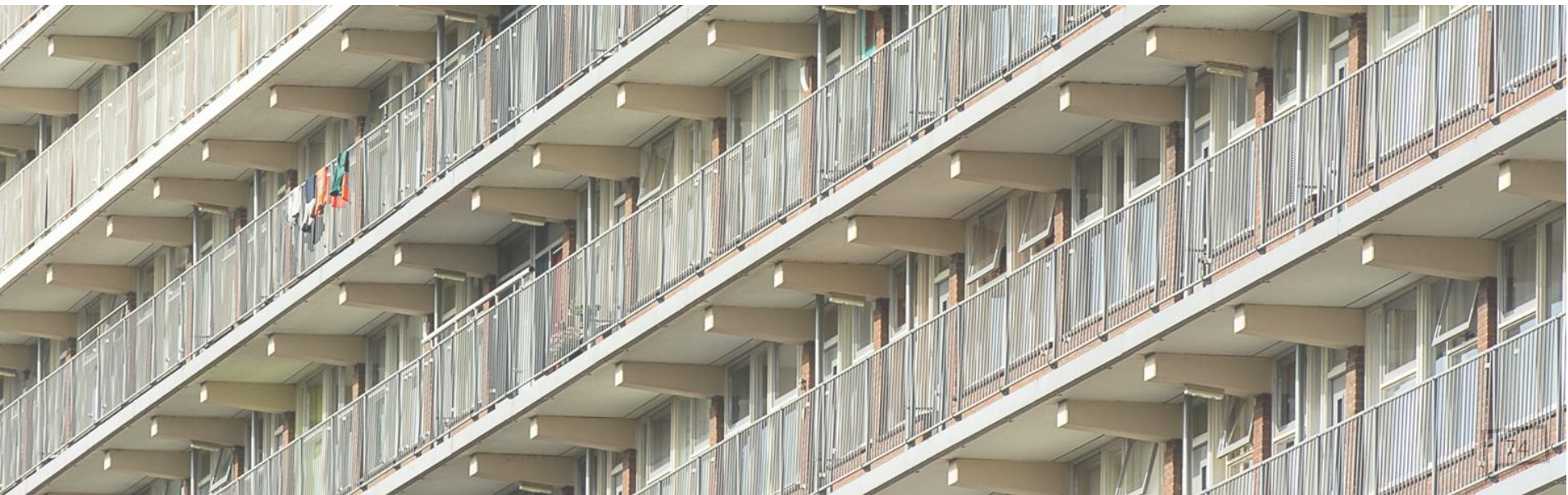
Formuleer samen met de lokale besturen concrete doelstellingen voor een forse uitbreiding en structurele verankering van Housing First, zodat het aanbod de nood dekt. Voorzie duurzame financiering voor passende woningen én intensieve, vrijwillige begeleiding, binnen een gecoördineerde aanpak over beleidsdomeinen en -niveaus heen. Zorg ook voor voldoende basisopvang van daklozen, met inbegrip van asielzoekers en nieuwkomers, zodat geen mensen op de straat moeten leven.

Maak komaf met discriminatie op de woonmarkt.

Voer proactieve praktijktesten in en koppel hieraan afdwingbare sancties voor verhuurders en vastgoedactoren die discrimineren op basis van afkomst, inkomen, gezinssituatie, handicap of geloof.

Verhoog de kwaliteit en energie-efficiëntie van sociale en private huurwoningen.

Investeer in doorgedreven renovatieprogramma's voor sociale en private huurwoningen, met prioriteit voor woningen met de grootste kwaliteits- en energieproblemen. Maak renovatie- en energiepremies toegankelijk voor mensen met lage inkomens en zorg ervoor dat de klimaattransitie de woonongelijkheid niet vergroot. Breid het sociaal energietarief structureel uit naar de laagste inkomens en voer een getrapt systeem in voor gezinnen net boven de inkomensgrens.



ONDERWIJS ALS HEFBOOM VOOR GELIJKE KANSEN

Kernboodschap

Onderwijs blijft de krachtigste hefboom om armoede te doorbreken, maar vervult die rol vandaag onvoldoende. De schoolloopbaan van kinderen wordt in Vlaanderen nog te sterk bepaald door de socio-economische achtergrond van hun gezin. De ongelijkheid begint al in de kleuterklas en werkt door in leerprestaties, studiekeuzes, schoolachterstand, ongekwalificeerde uitstroom en de toegang tot het hoger onderwijs. Ook financiële drempels, schoolsegregatie, lerarentekorten en een ongelijke toegang tot ondersteuning versterken deze verschillen. Wie opgroeit in armoede, krijgt daardoor minder kansen om zijn talenten te ontwikkelen en loopt ook later een groter risico op een zwakke arbeidsmarktpositie en armoede.

Indicatoren

De nieuwe PISA 2025-resultaten bevestigen de verdere achteruitgang van de Vlaamse leerlingenprestaties (Berlamont et al., 2026b). In 2025 haalt 29,4% van de leerlingen het basisniveau voor lezen niet, tegenover 25,6% voor wiskunde en 22,6% voor wetenschappen. In

2022 ging het voor lezen nog om 23,9% en voor wiskunde om 22,4%. Vooral de leesprestaties zijn dus sterk verslechterd (De Meyer et al., 2023).

Het Vlaamse onderwijs kent een grote **sociale ongelijkheid**. Onderwijsongelijkheid begint al in de **kleuterjaren**: het IELS-onderzoek²⁴ van 2025 toont dat kleuters in kansarmoede of die thuis geen Nederlands spreken op bijna alle domeinen een stuk lager scoren dan leeftijdsgenoten (Baeck, 2026). Leerkrachten verwachten voor meer dan 30% van hun vijfjarigen eerder geen succesvol toekomstig schooltraject. Het PISA 2025-onderzoek bij **15-jarigen** bevestigt dat leerprestaties sterk samenhangen met de sociale achtergrond, de thuistaal en de migratieachtergrond van leerlingen (Berlamont et al., 2026b). Leerlingen uit socio-economisch minder bevoorrechte gezinnen, leerlingen die thuis niet vooral Nederlands spreken en leerlingen met een migratieachtergrond behalen gemiddeld lagere resultaten. Deze kenmerken hangen deels met elkaar samen, maar verklaren de prestatiekloof niet volledig. Figuur 18 brengt deze verschillen voor Vlaanderen in beeld. Leerlingen uit gezinnen met een lager inkomen blijven, ongeacht hun schoolprestaties, minder vaak het advies krijgen om een academisch georiënteerde richting te volgen (Jacques et al., 2022; Lermytte, 2024). Het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs blijft

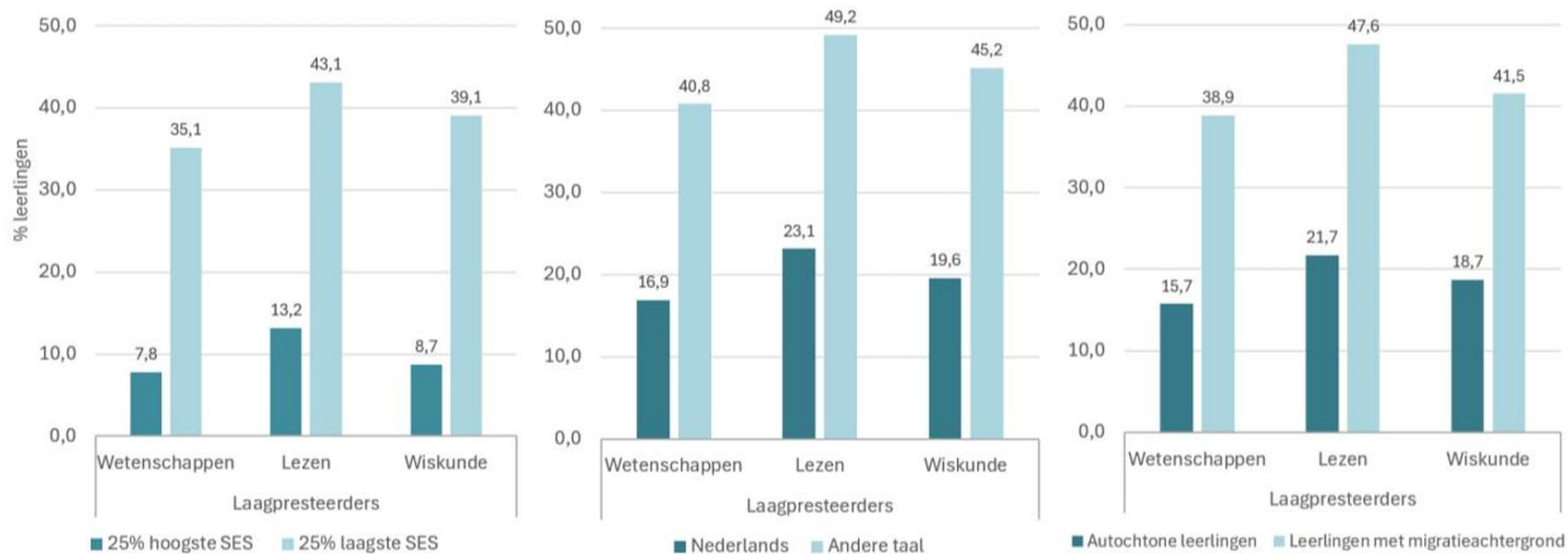
stijgen en kinderen van armere socio-economische groepen en van etnische of culturele minderheden blijven oververtegenwoordigd (Unia et al., 2025). Onderzoek toont dat de sociale kloof in het **hoger onderwijs** groeit: wie geboren werd in de hoge middenklasse, heeft vijf keer zoveel kans om een masterdiploma te halen dan een generatiegenoot uit een arbeidersgezin (Kruithof & Verhaeghe, 2024).

Schoolachterstand blijft sterk sociaal bepaald. Leerlingen in kansarmoede en leerlingen met een migratieachtergrond hebben, ook na controle voor schoolprestaties en gedrag op school, ongeveer dubbel zoveel kans om te **blijven zitten** (Van Canegem, 2026). In 2025 verliet 5,5% van de 18- tot 24-jarigen in Vlaanderen het onderwijs zonder diploma. Schoolachterstand verhoogt het risico op **ongekwalificeerde uitstroom** sterk: 20% van de jongeren met schoolachterstand verliet het onderwijs zonder diploma, tegenover 1,5% van de jongeren zonder achterstand. Dit aandeel loopt op bij jongeren die thuis geen Nederlands spreken (24,7%) en bij jongeren van wie de moeder het lager onderwijs niet heeft afgewerkt (32,1%) (Statistiek Vlaanderen, 2026m). Eén jaar na het verlaten van de school is 23% van de ongekwalificeerde schoolverlaters nog als werkzoekend ingeschreven, tegenover 2,6% van de schoolverlaters met een diploma hoger onderwijs (VDAB, 2026e).

Ook de kosten van onderwijs vormen een drempel. Ondanks de maximumfactuur in het lager onderwijs heeft één op zeven gezinnen moeite om de kosten bij de start van het schooljaar te betalen. De **betaalproblemen** zijn het grootst bij gezinnen met één inkomen, gezinnen met drie of meer kinderen en gezinnen met kortgeschoolde ouders (Gezinsbond, 2025). De gemiddelde jaarlijkse studiekosten bedragen 389 euro in het kleuteronderwijs en lopen op tot 677 euro voor het zesde leerjaar. In het secundair onderwijs bestaat geen maximumfactuur en verschillen de studiekosten sterk naargelang de studierichting. Volgens de meest recente Studiekostenmonitor (schooljaar 2017-2018) bedroegen de gemiddelde jaarlijkse studiekosten in de eerste graad 1.207,35 euro (De Norre et al., 2019).

Daarnaast groeit de groep kinderen en jongeren die niet of **niet meer voltijds naar school** gaan (Kinderrechtencommissariaat, 2025). De oorzaken zijn divers, waaronder capaciteitsproblemen, schoolangst, langdurige ziekte en spijbelen. Tussen 2018 en 2023 steeg het aantal definitieve uitsluitingen in het secundair onderwijs met 33% tot 3.864 meldingen. Kansarme leerlingen lopen daarbij een veel hoger risico op uitsluiting: 7,5 keer hoger in het secundair onderwijs en 5 keer hoger in het lager onderwijs.

Figuur 18. Leerprestaties naar sociale achtergrond, Vlaanderen, 2025



Bron: Berlamont et. al. (2026a)

Analyse

Onderwijs zou een belangrijke hefboom moeten zijn om sociale ongelijkheid te verminderen, maar in Vlaanderen **blijft de socio-economische achtergrond van leerlingen sterk bepalend voor hun schoolloopbaan**. Ondanks eerdere beleidsinspanningen, zoals het Gelijke Onderwijskansenbeleid (GOK), blijft de kloof tussen leerlingen uit kansrijke en kansarme gezinnen groot (Nicaise et al., 2021). Hoewel de kloof voor sommige groepen met een migratieachtergrond kleiner werd, blijft de socio-economische kloof in leerprestaties hardnekkig aanwezig en is de lichte verkleining van de kloof vooral een gevolg van een algemene daling in de onderwijsprestaties. Kinderen uit kansarme gezinnen en met een migratieachtergrond studeren dus vaker af met een korter opleidingsniveau, wat hun kansen op de arbeidsmarkt en hun risico op armoede op langere termijn beïnvloedt (Van Canegem, 2026).

Een belangrijke structurele verklaring voor de blijvende onderwijsongelijkheid is de sterke **segregatie** tussen scholen (Nicaise et al., 2021). Vlaanderen behoort internationaal tot de onderwijsstelsels waar leerlingen met verschillende sociale achtergronden het sterkst over scholen gescheiden zijn. Hierdoor concentreren onderwijsachterstanden zich in bepaalde scholen en worden sociale verschillen eerder versterkt dan weggevoerd. Recente

analyses tonen aan dat deze situatie vandaag nog steeds realiteit is: naast scholen met weinig etnische diversiteit bestaan er ook scholen met een sterke concentratie van leerlingen uit kansarme gezinnen, soms in dezelfde wijk (Maenhout & De Smet, 2025). Ondanks regelgeving rond inschrijvingsprocedures blijven subtiele selectieprocessen, verwachtingen van ouders en scholen en verschillen in informatie en netwerk een rol spelen in de samenstelling van scholen.

Ook de **organisatie** van het Vlaamse onderwijssysteem draagt bij aan de sociale ongelijkheid. De vroege oriëntering naar verschillende onderwijsvormen maakt dat leerlingen uit kwetsbare gezinnen vaker in trajecten terechtkomen met minder doorstroomkansen (De Meyer et al., 2023; Nicaise et al., 2021). Keuzes die op jonge leeftijd worden gemaakt, hangen niet alleen samen met talenten en interesses van leerlingen, maar ook met verwachtingen van ouders, scholen en de beschikbare ondersteuning. Daardoor bestaat het risico dat onderwijsverschillen worden versterkt in plaats van gecorrigeerd.

De aanpak van **gelijke onderwijskansen** blijft daarom cruciaal. De GOK-middelen zijn een belangrijke hefboom om scholen met veel kwetsbare leerlingen extra te ondersteunen, maar het effect ervan hangt sterk af van de manier waarop scholen deze middelen inzetten

en van de bredere context waarin ze werken (De Meyer et al., 2023; Nicaise et al., 2021). De Onderwijsinspectie signaleerde dat sommige scholen nog onvoldoende doelgericht omgaan met deze middelen en dat leerlingenbegeleiding verder versterkt moet worden (Onderwijsinspectie, 2025). Vooral een sterke brede basiszorg is essentieel om te vermijden dat problemen pas worden aangepakt wanneer leerlingen al vastlopen (Verschueren et al., 2016).

Daarbij komt dat scholen met veel kwetsbare leerlingen vandaag vaak de grootste uitdagingen ervaren op het vlak van personeel en ondersteuning. Het **lerarentekort** treft deze scholen extra hard: zij hebben vaker te maken met moeilijk ingevulde vacatures, meer personeelwissels en minder ervaren leerkrachten (Belga, 2025). Net voor leerlingen die het meest nood hebben aan continuïteit en begeleiding, komt de onderwijskwaliteit daardoor extra onder druk te staan. Onderzoek toont bovendien aan dat extra GOK-middelen voor scholen met veel kansarme kinderen slechts een beperkt effect hebben zolang deze structurele personeelstekorten blijven bestaan (De Smet, 2025; Nicaise et al., 2021).

De **financiële toegankelijkheid** van onderwijs blijft een aandachtspunt. De maximumfactuur en de automatische schooltoelagen hebben belangrijke stappen vooruit betekend, maar gezinnen met lage

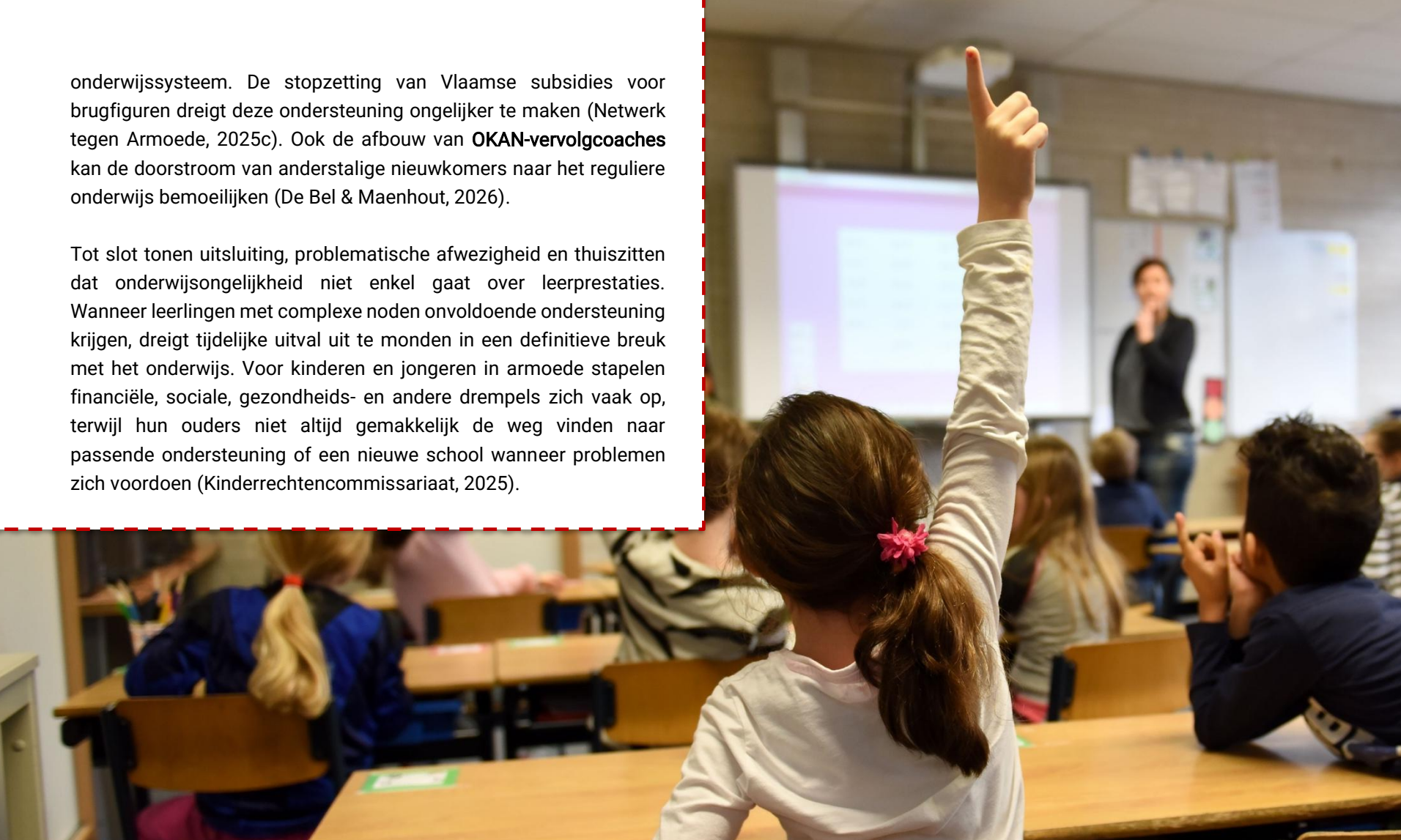
inkomens blijven geconfronteerd met kosten die de deelname aan onderwijs kunnen bemoeilijken. De beleidskeuze om de schooltoeslag sterker te koppelen aan aanwezigheid op school dreigt daarbij net kwetsbare gezinnen financieel te treffen (Schoofs, 2026). De geplande investering van 40 miljoen euro per jaar om de schoolfactuur in duurdere richtingen van het technisch, beroeps- en kunst secundair onderwijs te verlagen, is daarom een belangrijke maatregel (Vlaamse Regering, 2026b). Door kosten voor bijvoorbeeld werkkledij en beschermingsmiddelen niet langer door te rekenen aan gezinnen, kan deze maatregel vooral kwetsbare leerlingen ondersteunen in richtingen waar de kosten vandaag hoog oplopen.

Ook in het hoger onderwijs ontstaan nieuwe financiële drempels. De verstrenging van de toegang tot de **studietoelage** kan sociale mobiliteit van studenten uit kwetsbare gezinnen beperken (Nicaise, 2026). Studenten die hun studies combineren met werk, zorg of andere verantwoordelijkheden hebben minder ruimte om aan striktere studievoorwaarden te voldoen.

Ook de ondersteuning van kwetsbare leerlingen buiten de klassieke klascontext verdient aandacht. **Brugfiguren** vervullen op veel plaatsen een belangrijke rol in het versterken van de relatie tussen gezinnen en scholen, zeker voor gezinnen die minder vertrouwd zijn met het

onderwijssysteem. De stopzetting van Vlaamse subsidies voor brugfiguren dreigt deze ondersteuning ongelijker te maken (Netwerk tegen Armoede, 2025c). Ook de afbouw van **OKAN-vervolgcoaches** kan de doorstroom van anderstalige nieuwkomers naar het reguliere onderwijs bemoeilijken (De Bel & Maenhout, 2026).

Tot slot tonen uitsluiting, problematische afwezigheid en thuiszitten dat onderwijsongelijkheid niet enkel gaat over leerprestaties. Wanneer leerlingen met complexe noden onvoldoende ondersteuning krijgen, dreigt tijdelijke uitval uit te monden in een definitieve breuk met het onderwijs. Voor kinderen en jongeren in armoede stapelen financiële, sociale, gezondheids- en andere drempels zich vaak op, terwijl hun ouders niet altijd gemakkelijk de weg vinden naar passende ondersteuning of een nieuwe school wanneer problemen zich voordoen (Kinderrechtencommissariaat, 2025).





Decenniumdoel: Een daling tot 3% van laaggeletterdheid en laaggecijferdheid bij jongeren, in alle onderwijsvormen en voor alle jongerengroepen.

Versterk het beleid voor gelijke onderwijskansen.

Investeer structureel in scholen met veel kwetsbare leerlingen via voldoende GOK-middelen, een sterke leerlingenbegeleiding, brugfiguren en een kwaliteitsvolle brede basiszorg. Verminder de sociale segregatie tussen scholen en zorg ervoor dat elk kind, ongeacht afkomst of inkomen, toegang heeft tot kwaliteitsvol onderwijs en gelijke doorstroomkansen.

Maak onderwijs financieel toegankelijk voor elk gezin.

Voer een maximumfactuur in het secundair onderwijs in en verlaag de reële kosten van het basisonderwijs verder. Behoud de automatische schooltoelagen en vermijd bijkomende financiële drempels, zodat de kostprijs van onderwijs nooit een belemmering vormt om volwaardig aan onderwijs deel te nemen.



Eindnoten

²⁴ IELS staat voor *International Early Learning and Child Well-being Study* en is een vergelijkend onderzoek van de OESO bij 5-jarigen op 4 domeinen

EEN STERK MIDDENVELD BEVORDERT INCLUSIEF SAMENLEVEN EN VOLWAARDIGE DEELNAME

Kernboodschap

Volwaardig deelnemen aan de samenleving gaat verder dan toegang tot inkomen, werk of onderwijs. Mensen in armoede en personen met een migratieachtergrond nemen minder deel aan vrije tijd, cultuur, verenigingsleven en maatschappelijke besluitvorming, en worden vaker geconfronteerd met discriminatie, digitale drempels en uitsluiting. Deze participatiekloof is geen individueel probleem, maar het gevolg van structurele ongelijkheden die de toegang tot grondrechten beperken. Een inclusieve samenleving vraagt daarom niet alleen gelijke kansen, maar ook een sterk beleid tegen discriminatie en een volwaardige betrokkenheid van mensen in armoede en personen met een migratieachtergrond bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid.

Indicatoren

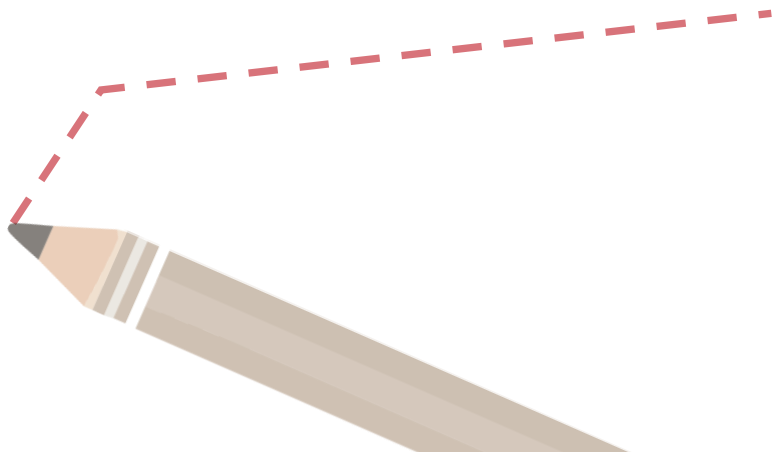
Maatschappelijke participatie verschilt sterk naar sociaaleconomische positie. Van de kortgeschoolden²⁵ nam 77% deel aan **sport**, tegenover 95% van de langgeschoolden (Statistiek Vlaanderen, 2026h). Voor **cultuurparticipatie** bedraagt dit respectievelijk 70% en 96% (Statistiek Vlaanderen, 2026g). Aan het **verenigingsleven** neemt 42% van de kortgeschoolden deel, tegenover 64% van de langgeschoolden (Statistiek Vlaanderen, 2026f). Ook naar herkomst zijn er duidelijke verschillen: 54% van de personen met een Belgische achtergrond neemt deel, tegenover 44% van de personen met een EU-herkomst en 37% met een niet-EU-herkomst (Jacques et al., 2022). Daarnaast kan 13% van de bevolking zich om financiële redenen geen **vakantie** veroorloven. Bij kortgeschoolden bedraagt dit 24%, bij eenoudergezinnen 30% en bij huurders 31% (Statistiek Vlaanderen, 2026n). Ook **politieke participatie**²⁶ ligt lager bij kortgeschoolden (28% tegenover 45%) (Statistiek Vlaanderen, 2026i).

De **digitale kloof** blijft groot. Volgens onderzoek beschikt 35% van de Vlamingen niet over voldoende digitale vaardigheden om gebruik te maken van maatschappelijke dienstverlening (Netwerk tegen Armoede, 2025a). Dit aandeel stijgt tot 53% bij ouderen, 66% bij kortgeschoolden en meer dan de helft bij de twee laagste

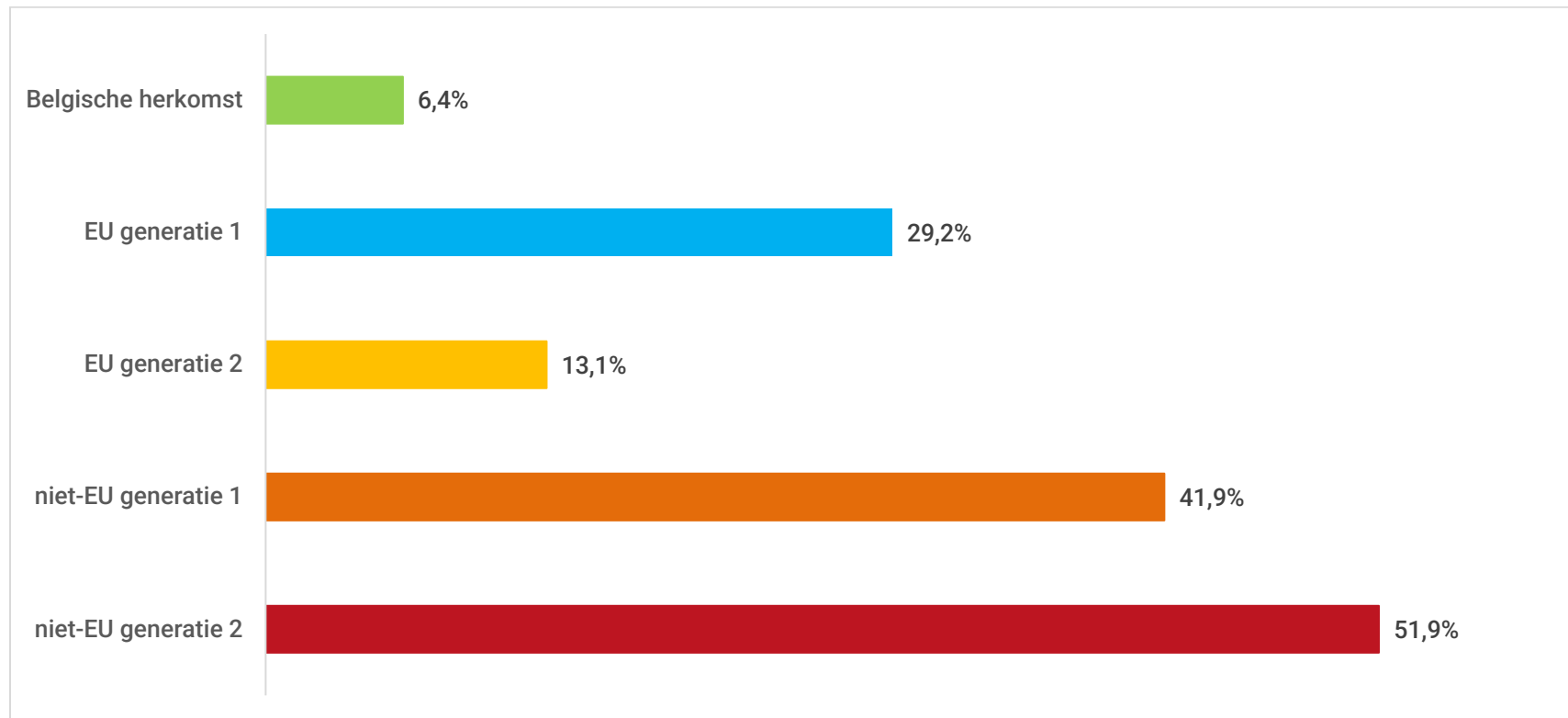
inkomensgroepen. Daarnaast beschikt een deel van de bevolking niet over voldoende digitale apparatuur of internettoegang.

Discriminatie verschilt sterk naar herkomst. Zoals Figuur 19 toont, rapporteert 6% van de personen met een Belgische achtergrond discriminatie op basis van herkomst, huidskleur of geloof, tegenover 23% van de personen met een EU-herkomst en 45% van de personen met een niet-EU-herkomst (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2025).

In 2025 ontving **Unia** 8.054 meldingen van discriminatie, op basis waarvan 2.066 dossiers werden geopend. Meer dan een derde van deze dossiers (36%) had betrekking op arbeid en werkgelegenheid en 23% op goederen en diensten, waaronder huisvesting. Discriminatie op basis van zogenoemde raciale criteria vormde de meest voorkomende discriminatiegrond (36%) (Unia, 2026) .



Figuur 19. Ervaren discriminatie op basis van herkomst, huidskleur of geloof, Vlaanderen, 2024 (in %)



Bron: Agentschap Binnenlands Bestuur (2025)

Definitie van “samenleven”

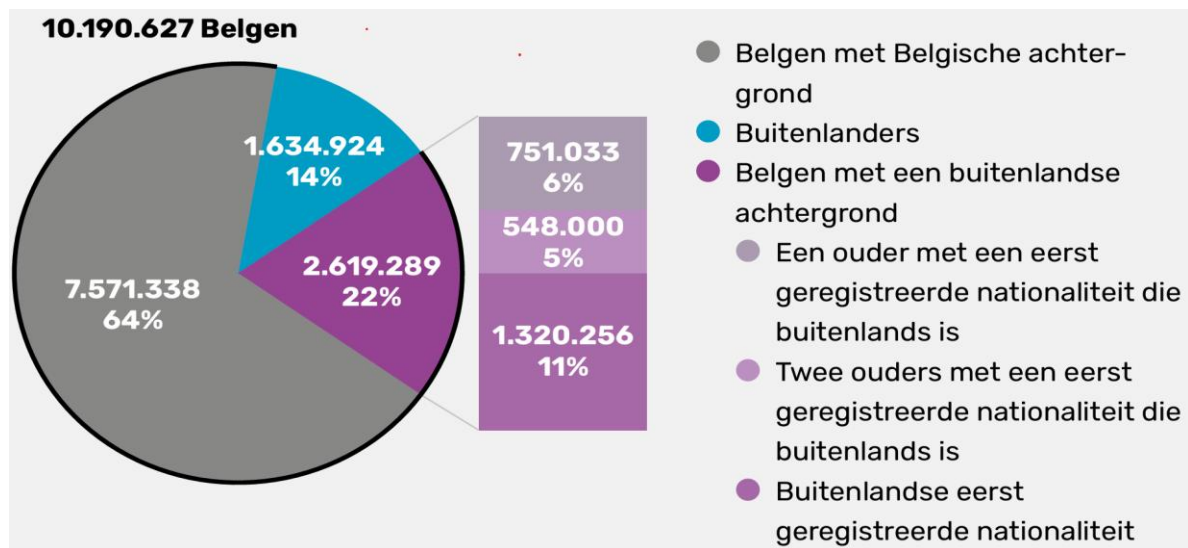
In de eerste Armoedebarmometers ging het hoofdstuk Samenleven vooral over de maatschappelijke participatie van mensen in armoede: de mogelijkheid om deel te nemen aan vrije tijd, verenigingsleven, cultuur en beleidsvorming. Sinds het Vlaamse Decreet Samenleven (2022) kreeg het begrip een bredere invulling, met meer aandacht voor diversiteit en de participatie van personen met een migratieachtergrond.

Zoals Figuur 20 toont, is België vandaag een superdiverse samenleving. Op 1 januari 2025 had 64% van de bevolking de Belgische nationaliteit en een Belgische achtergrond, 22% de Belgische nationaliteit met een buitenlandse achtergrond en 14% een buitenlandse nationaliteit (Myria, 2026). Van deze laatste groep is 62% afkomstig uit een lidstaat van de Europese Unie en 38% van buiten de EU-27. Daarnaast verbleven naar schatting 120.000 personen zonder wettig verblijf in België (2023) (Leroy, 2023).

Mensen met een migratieachtergrond vormen geen homogene groep. Hun kansen op maatschappelijke participatie verschillen sterk naargelang hun verblijfsstatuut (Filet Divers, 2026). Personen zonder wettig verblijf bevinden zich grotendeels buiten de sociale bescherming (Myria, 2026). Personen met een precair verblijfsrecht²⁷ leven vaak in langdurige onzekerheid en bouwen moeilijk sociale rechten op. Ook personen met een duurzaam verblijfsrecht ervaren nog drempels bij de toegang tot werk, huisvesting en maatschappelijke dienstverlening. Zelfs voor personen met de Belgische nationaliteit en een migratieachtergrond blijven discriminatie en ongelijke kansen op de arbeidsmarkt, de woningmarkt en in het onderwijs een belangrijke realiteit.



Figuur 20. Bevolking naar nationaliteit en herkomst, België, 1 januari 2025



Bron: Myria (2026)

Analyse

Volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving gaat verder dan toegang hebben tot werk, onderwijs of inkomen. Ook deelname aan vrije tijd, cultuur, het verenigingsleven, digitale dienstverlening en het maatschappelijk debat zijn fundamentele voorwaarden om volwaardig aan de samenleving deel te nemen. De participatiekloof tussen sociale groepen toont dat armoede niet alleen een tekort aan inkomen is, maar ook leidt tot een beperking van sociale, culturele en democratische kansen. De verschillen in maatschappelijke participatie zijn geen individueel of toevallig gegeven, maar het resultaat van structurele uitsluitingsmechanismen. Financiële drempels, discriminatie, administratieve voorwaarden, verblijfsstatuut en digitalisering beperken de toegang tot grondrechten en verkleinen de participatiekansen van kwetsbare groepen op uiteenlopende domeinen van het maatschappelijk leven.

Praktijktesten tonen aan dat personen met een migratieachtergrond op de arbeids- en huurmarkt systematisch worden **gediscrimineerd** (Unia et al., 2025). Ook langdurige werkloosheid (D'hert, 2024), ziekte (Baert, 2021) en een beperkt inkomen en vermogen (Mariën, 2026) leiden tot stigmatisering en verkleinen de kansen op maatschappelijke participatie. Daarnaast kunnen **bijkomende voorwaarden voor de toegang tot sociale rechten**, zoals taalvereisten

(Van Immerzele, 2025), verplichte inschrijving bij de VDAB of voorwaarden inzake lokale binding ertoe leiden dat kwetsbare groepen rechten niet opnemen of afhaken (Nams, 2025; Netwerk tegen Armoede, 2025a; Unia et al., 2025). De Vlaamse Regering zet een stap vooruit door praktijktesten in alle sectoren mogelijk te maken, maar koppelt hier geen sancties aan (Michiels, 2026).

Een inclusieve samenleving vraagt niet alleen gelijke toegang tot rechten, maar ook een volwaardige betrokkenheid van mensen die met armoede of uitsluiting worden geconfronteerd bij de **voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid**. Ervaringskennis is essentieel om te vermijden dat beleid nieuwe drempels creëert of onvoldoende aansluit bij de realiteit van mensen in kwetsbare situaties (Netwerk tegen Armoede, 2025a). Vlaanderen erkent dit principe via de decretaal erkende verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen. Zij brengen via het Netwerk tegen Armoede structureel de stem van mensen in armoede binnen in het beleid, onder meer via het Permanent Armoedeoverleg en de Vlaamse armoedetoets (Netwerk tegen Armoede, 2025d). Ook in de toepassing van de Vlaamse armoedetoetsen en de opmaak van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA) is het Netwerk tegen Armoede betrokken. In de praktijk blijft de toepassing van armoedetoetsen echter beperkt en zijn de aanbevelingen niet

bindend. Ook de betrokkenheid van mensen in armoede bij beleidsprocessen rond het VAPA moet vroeger en structureler gebeuren (Netwerk tegen Armoede, 2025e, 2026b).

LEVL vervult als erkende belangenbehartiger voor personen met een migratieachtergrond een belangrijke rol in het bundelen van signalen en ervaringskennis uit diverse gemeenschappen, het formuleren van beleidsaanbevelingen en de vertegenwoordiging in het overleg met de Vlaamse overheid (Vlaamse Regering, 2026a). De ruimte voor belangenbehartiging en maatschappelijke dialoog staat tegelijk onder druk. Met de voorgestelde wijzigingen aan het decreet Vlaams integratie- en inburgeringsbeleid wil de Vlaamse Regering onder meer de decretale opdracht van belangenbehartiging door LEVL schrappen (Vlaamse Regering, 2026a). Hierdoor dreigt de formele vertegenwoordiging van personen met een migratieachtergrond binnen de Vlaamse beleidsvorming te verdwijnen. Daarnaast staan organisaties die kwetsbare groepen vertegenwoordigen onder druk door projectmatige financiering, administratieve lasten en een beperktere ruimte voor kritische dialoog (Vandebos, 2025). Nochtans zijn onafhankelijke middenveldorganisaties essentieel om signalen uit de samenleving te vertalen naar beleid en om ervoor te zorgen dat ook mensen die minder gehoord worden een plaats krijgen in het democratisch proces.





Decenniumdoel: Mensen in armoede verbreden hun netwerken.

Versterk de structurele participatie van mensen in armoede en mensen met een migratieachtergrond aan beleidsvorming.

Garandeer de duurzame financiering en onafhankelijke belangenbehartiging van verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen, LEVL en andere middenveldorganisaties die kwetsbare groepen vertegenwoordigen. Betrek mensen in armoede, nieuwkomers en personen met een migratieachtergrond van bij de start bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid.

Maak van de Vlaamse en de federale armoedetoets een effectief beleidsinstrument.

Pas de armoedetoets consequent toe op alle belangrijke beleidsmaatregelen met een mogelijke impact op mensen in armoede. Waarborg een mix van academische kennis, ervaringskennis en kennis van betrokken organisaties en zorg voor voldoende financiële ondersteuning voor de uitwerking van hun inbreng. Zorg voor een vroegtijdige betrokkenheid van de verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen en een transparante opvolging van de geformuleerde aanbevelingen.

Voer een doortastend beleid tegen discriminatie op de arbeids-, woon- en dienstenmarkt.

Maak systematische praktijktesten mogelijk in alle sectoren en koppel vastgestelde discriminatie aan effectieve en afdwingbare sancties. Zet daarnaast sterker in op positieve acties die de toegang van ondervertegenwoordigde groepen tot werk, huisvesting en maatschappelijke participatie vergroten.

Verlaag de drempels tot sociale rechten en maatschappelijke participatie.

Vermijd bijkomende voorwaarden die de toegang tot sociale rechten bemoeilijken, zoals disproportionele taalvereisten, lokale bindingsvoorwaarden of andere administratieve drempels. Zorg ervoor dat iedereen, ongeacht inkomen, herkomst of verblijfsstatuut, maximaal toegang heeft tot grondrechten, dienstverlening en maatschappelijke participatie.



A high-angle photograph of four people (three men and one woman) sitting around a light-colored wooden conference table in a modern office setting. They are engaged in a discussion. The man on the far left is wearing a green t-shirt and a smartwatch. The man next to him is wearing a grey plaid shirt and glasses. The woman next to him is wearing a light green sweater and glasses. The woman on the far right is wearing a yellow and white striped sweater. On the table are various items: a laptop, a blue mug, a white mug, a glass of water, pens, and some papers. The background shows a glass wall and a red door.

Eindnoten

²⁵ Als proxy voor een lager inkomen

²⁶ Het gaat om personen die in het jaar voorafgaand aan de bevraging minstens één politieke activiteit hebben ondernomen uit een lijst van tien mogelijke politieke activiteiten.

²⁷ Zoals verzoekers om internationale bescherming, personen met subsidiaire bescherming, sommige arbeidsmigranten en personen in gezinshereniging

CONCLUSIES: ARMOEDE BESTRIJDEN IS EEN POLITIEKE KEUZE

Armoede bestrijden vraagt meer bescherming, niet minder

De Armoedebarmeter 2026 levert op het eerste gezicht een dubbel beeld op. De algemene armoedecijfers verbeteren, maar onder die positieve evolutie blijven grote ongelijkheden bestaan. Bovendien worden tegelijk beleidskeuzes gemaakt die een deel van de sociale bescherming opnieuw verzwakken. Juist die tegenstelling is de belangrijkste conclusie van deze editie.

De daling van het armoederisico bewijst in de eerste plaats dat sociaal beleid werkt. Sociale transfers verminderen armoede sterk. Verhogingen van minimumuitkeringen, automatische indexering en andere vormen van inkomensbescherming hebben de financiële positie van kwetsbare gezinnen verbeterd. Ook op andere domeinen zien we dat collectieve bescherming resultaat oplevert: sociale huur verlaagt de woonlast, de maximumfactuur beperkt gezondheidskosten, automatische schooltoelagen verlagen

financiële drempels en gerichte ondersteuning kan onderwijs- en arbeidsmarktkansen vergroten.

Die vaststelling staat haaks op een beleidslogica waarin sociale bescherming steeds vaker wordt benaderd als een uitgave die moet worden beperkt om mensen tot ander gedrag aan te zetten. De beperking van de werkloosheidsuitkering in de tijd maakt dat spanningsveld bijzonder zichtbaar. De eerste resultaten tonen dat uitstroom uit een uitkering niet hetzelfde is als uitstroom uit armoede. Slechts een beperkte groep stroomt onmiddellijk door naar werk. Een veel grotere groep verschuift naar het leefloon, ziekte of een ander stelsel, terwijl voor een aanzienlijke groep geen vervangend inkomen zichtbaar is in de beschikbare gegevens.

Daar komt bij dat de hervorming een individueel verzekerd recht vervangt door een veel conditioneler vangnet. Een leefloon is afhankelijk van het huishoudinkomen, een bestaansmiddelenonderzoek en administratieve procedures. Wie samenwoont met iemand met inkomen kan daardoor een individueel inkomen volledig verliezen. De hervorming bespaart zo op de werkloosheidsverzekering, maar een deel van de maatschappelijke kosten verschuift naar OCMW's, andere uitkeringsstelsels, schuldhulpverlening en uiteindelijk naar gezinnen zelf.

Hetzelfde fundamentele probleem duikt op bij de activering van langdurig zieken. Financiële druk creëert geen gezondheid en controle creëert geen aangepast werk. Duurzame re-integratie vraagt herstelruimte, vertrouwen, aangepaste arbeidsomstandigheden, betrokken werkgevers, geleidelijke werkhervatting en voldoende werkbare jobs. Zolang die voorwaarden ontbreken, dreigen mensen vooral tussen verschillende vormen van inkomensbescherming te verschuiven.

Ook buiten de Focus komt steeds dezelfde les terug. Wie armoede structureel wil verminderen, moet de voorwaarden creëren waaronder mensen hun grondrechten daadwerkelijk kunnen uitoefenen. Dat betekent voldoende sociale woningen in plaats van alleen strengere toegangsvoorwaarden; betaalbare gezondheidszorg én een zorgaanbod dat mensen daadwerkelijk bereikt; gelijke onderwijskansen én voldoende ondersteuning in scholen met de grootste noden; begeleiding en opleiding naast activering; en een arbeidsmarkt die discriminatie bestrijdt en voldoende kwaliteitsvolle jobs aanbiedt.

Daarbij is een toereikend inkomen geen restcategorie, maar een fundament. Mensen kunnen pas investeren in gezondheid, opleiding,

werk of maatschappelijke participatie wanneer elementaire bestaanszekerheid gegarandeerd is. Wie voortdurend moet kiezen tussen huur, energie, voeding en gezondheidszorg krijgt niet méér kansen door de financiële druk verder te verhogen. Het tegenovergestelde dreigt te gebeuren: schulden, gezondheidsproblemen en sociale uitsluiting maken de afstand tot werk en participatie groter.

Een eerste rode draad door de verschillende hoofdstukken is de sterke samenhang tussen beleidsdomeinen. Woonbeleid is gezondheidsbeleid. Onderwijsbeleid is armoedebelief. Mobiliteits- en kinderopvangbeleid zijn arbeidsmarktbeleid. Sociale bescherming is ook preventief beleid. Besparingen of drempels op één terrein kunnen daarom elders hogere menselijke en maatschappelijke kosten veroorzaken.

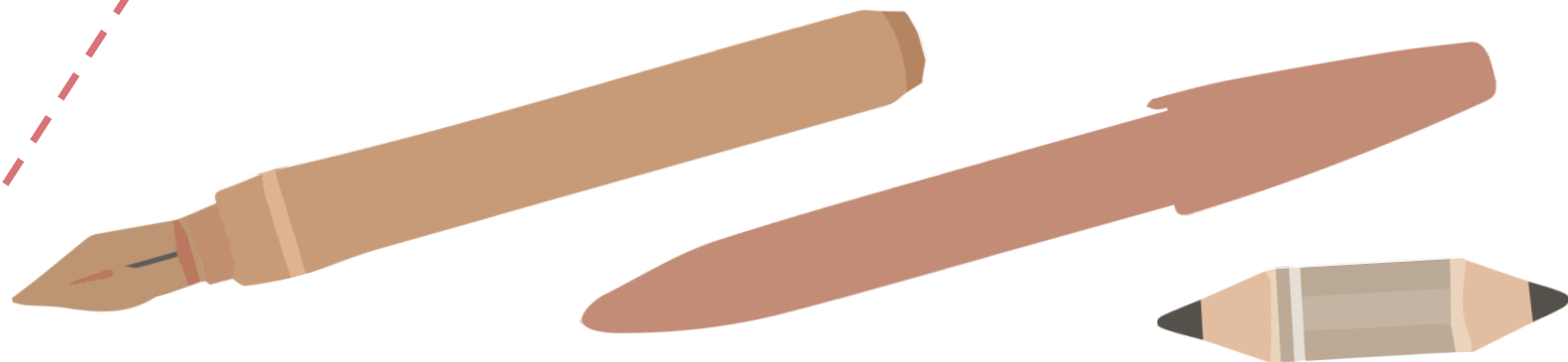
Een tweede rode draad is het belang van toegankelijke rechten. Een recht dat mensen niet kennen, niet kunnen aanvragen of niet durven opnemen, biedt geen bescherming. Non-take-up is bij verschillende sociale rechten omvangrijker dan vaak wordt aangenomen. Automatische en proactieve rechtentoekenning moet daarom veel meer de norm worden. Hetzelfde geldt voor de betrokkenheid van

mensen in armoede zelf: beleid dat zonder hun ervaringskennis wordt ontworpen, loopt een groter risico nieuwe drempels te creëren.

Ten slotte is armoedebestrijding ook een verdelingsvraagstuk. De keuzes over sociale zekerheid, fiscaliteit en begrotingssanering bepalen wie risico's draagt en wie wordt beschermd wanneer ziekte, werkloosheid of andere tegenslagen optreden. Sociale zekerheid uithollen terwijl grote vermogens veel minder worden aangesproken, is geen technische noodzaak maar een politieke keuze over de verdeling van lasten en bescherming.

De Armoedebarmeter 2026 eindigt daarom met een duidelijke beleidsconclusie. Armoede wordt niet duurzaam bestreden door mensen sneller uit een uitkering te laten verdwijnen, rechten voorwaardelijker te maken of individuele verantwoordelijkheid steeds zwaarder te laten wegen. Structurele armoedebestrijding vraagt sterke sociale grondrechten, voldoende collectieve investeringen en bescherming wanneer mensen die zelf niet kunnen organiseren.

De dalende armoedecijfers tonen dat vooruitgang mogelijk is. De vraag voor de komende jaren is of die vooruitgang wordt uitgebouwd – of opnieuw wordt prijsgegeven.



GRAFIEKEN

Figuur 1. Geraamd aantal getroffen door de beperking van de werkloosheidsuitkering, België en het Vlaams Gewest, 2026–2027	6
Figuur 2. Effectieve uitsluitingen wegens einde recht, België en het Vlaams Gewest, januari–juni 2026.....	6
Figuur 3. Inkomensbescherming voor werkzoekenden naar werkloosheidsduur: internationale vergelijking vóór de hervorming (in maanden)	7
Figuur 4. Profiel van getroffen werklozen tegenover werkenden, België (in %)	9
Figuur 5. Doorstroom naar werk of een ziekte-uitkering na einde recht, België en het Vlaams Gewest, januari–maart 2026 (in %)	10
Figuur 6. Doorstroom naar het leefloon na verlies van werkloosheids- of inschakelingsuitkering (januari–juni 2026, België en Vlaams Gewest) ...	11
Figuur 7. Geregistreerde uitstroomrichtingen na het einde van het werkloosheidsrecht, België en het Vlaams Gewest, januari–juni 2026 (in %) ..	14
Figuur 8. Gesimuleerde inkomenseffecten van de hervormingen tegen 2029, per typegezin (in euro per maand)	22
Figuur 9. Evolutie van AROPE, AROP, QJH en SMSD, België, 2005–2025 (in %)	31
Figuur 10. AROPE in België en de gewesten, 2019 en 2025 (in %).....	32
Figuur 11. Armoederisico bij kinderen en in de totale bevolking, België, 2009–2025 (in %)	34
Figuur 12. Intergenerationele overdracht van armoede in Europees perspectief, 2023	35
Figuur 13. Sociale minima als percentage van de armoederempel, 2019–2024.....	41
Figuur 14. Netto sociale uitgaven als aandeel van het BBP, 2021	36
Figuur 15. Evolutie van de werkzaamheidsgraad, Vlaanderen, 2019–2025 (in %)	51
Figuur 16. Diabetesprevalentie naar gemiddeld wijkinkomen, België, 2011 en 2023 (in %).....	60
Figuur 17. Sociaal huuraanbod, wachtlijst en geraamde woonbehoefte, Vlaanderen	68
Figuur 18. Leerprijzen naar sociale achtergrond, Vlaanderen, 2025	77
Figuur 19. Ervaren discriminatie op basis van herkomst, huidskleur of geloof, Vlaanderen, 2024 (in %)	85
Figuur 20. Bevolking naar nationaliteit en herkomst, België, 1 januari 2025	87

BRONNEN

ABVV. (2025). *Sociaal-economische barometer 2025*. <https://abvv.be/barometer-2025>

ACV. (2026, 10 september). *Het Grondwettelijk Hof vernietigt gedeeltelijk de overgangsmaatregelen van de werkloosheidshervorming, door uitstel te geven aan zowat 100.000 mensen*. <https://www.hetacv.be/actualiteit/nieuws-en-persberichten/newsdetail/2026/09/10/het-grondwettelijk-hof-vernietigt-gedeeltelijk-de-overgangsmaatregelen-van-de-werkloosheidshervorming-door-uitstel-te-geven-aan-zowat-100-000-mensen>

Agentschap Binnenlands Bestuur. (2025). *Gelijke behandeling*. Barometer Samenleven. <https://barometersamenleven.be/themas/Gelijke-behandeling>

Apostel, A. (2025). *Belgian wealth inequality, 1935–2022* (No. 477). National Bank of Belgium. <https://www.nbb.be/en/publications-research/publications/publications/belgian-wealth-inequality-1935-2022>

Arnoudt, R. (2026, 6 januari). 2 jaar na grootste hervorming bij De Lijn: “Landelijke gemeenten zijn vervoerseilanden geworden”. *VRT NWS*. <https://vrt.be/vrtnws/nl/2025/12/29/2-jaar-na-grootste-verandering-ooit-bij-de-lijn-ze-hebben-het>

Avalosse, H., Vancorenland, S., & Verniest, R. (2016, december). De financiële en sociale situatie van invaliden. *CM-Informatie*, (266), 3-15.

Baeck, S. (2026, 5 mei). Vlaamse kleuters weten goed wat blij, boos en verdrietig is, maar nergens zijn sociale verschillen in de klas zo groot. *VRT NWS*. <https://vrt.be/vrtnws/nl/2026/05/05/iels-onderzoek-bij-kleuters-sociale-kloof-grootst-in-vlaanderen0>

Baert, S. (2021, 14 april). *Praktijktesten moeten ook focussen op discriminatie op basis van gezondheid*. UGent @ Work. <https://ugentatwork.be/nl/research-briefs/praktijktesten-moeten-ook-focussen-op-discriminatie-op-basis-van-gezondheid>

Belga. (2025, 4 mei). Tekort aan leerkrachten Nederlands en wiskunde blijft toenemen onderwijskwaliteit onder druk. *Knack*. <https://knack.be/nieuws/belgie/onderwijs/tekort-aan-leerkrachten-nederlands-en-wiskunde-blijft-toenemen-onderwijskwaliteit-onder-druk>

Belga. (2026, 17 januari). Strengere regels voor samenwonenden ondanks kritiek van Raad van State. *Het Nieuwsblad*. <https://nieuwsblad.be/binnenland/strengere-regels-voor-samenwonenden-ondanks-kritiek-van-raad-van-state/124464663.html>

Belgische Federatie van Voedselbanken. (2026). *Jaarverslag 2025*. https://foodbanks.be/dist/assets/img/upload/cont/jaarverslag-nl-2025_file.pdf

Berete, F., Van Der Heyden, J., & Clerbois, M. (2025). *Gezondheidsenquête 2023-2024: Vroegtijdige opsporing van kanker* (D/2025.14.440/81). Sciensano. https://sciensano.be/sites/default/files/sc_report_2023_nl.pdf

- Berlamont, L., Lermytte, A., Abbeel, F., Lemaitre, R., Tavernier, N., & van Braak, J. (2026a). *PISA 2025 in een oogopslag. Samenvatting Vlaams rapport PISA 2025*. Universiteit Gent. <https://www.pisa.ugent.be/uploads/files/Samenvatting-Vlaams-Rapport-PISA-2025.pdf>
- Berlamont, L., Lermytte, A., Abbeel, F., Lemaitre, R., Tavernier, N., & van Braak, J. (2026b). *Vlaams rapport PISA 2025*. Universiteit Gent. <https://www.pisa.ugent.be/uploads/files/Vlaams-Rapport-PISA-2025.pdf>
- Boey, R., Botterman, S., Debroy, R., Gaasendam, C., Geraert, F., Huyghe, A., Otten, W., Vanrespaille, Q., & Vansteenkiste, S. (2025). *Tendrapport 2025: Kwetsbare groepen op de Vlaamse arbeidsmarkt* (D/2025/3241/320). Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie & Sociale Economie/Steunpunt Werk. <https://vlaanderen.be/kennisplatform-werk-en-sociale-economie/bijdragen-van-het-kennisplatform/tendrapport-2025-kwetsbare-groepen-op-de-vlaamse-arbeidsmarkt>
- Cardoen, A. (2025). *Wie arm is moet keuzes maken. Campagnedossier 2025*. Welzijnzorg. <https://welzijnzorg.be/campagnetekst>
- CEBUD. (2026). *Referentiebudgetten*. Thomas More: Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn (CEBUD). Geraadpleegd op 2 juni 2026. <https://remiredi.be/referentiebudgetten>
- Centrale Raad voor het Bedrijfsleven. (2025). *De financiering van de energierenovatie van woningen* [Advies]. <https://ccecrb.fgov.be/p/nl/1338/de-financiering-van-de-energiierenovatie-van-woningen>
- Chancel, L., Gómez-Carrera, R., Moshirif, R., & Piketty, T. (2025). *World inequality report 2026*. World Inequality Lab. <https://wir2026.wid.world/>
- Cockx, B., Declercq, K., Dejemeppe, M., & Van der Linden, B. (2022). Werkloosheidsuitkeringen voor jongeren schrappen: Sneller afgestudeerd en aan het werk? *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 32(1), 102-110.
- Coene, J., Hubeau, B., & Dewilde, C. (2025). Inleiding: Over wooncrises en woningcrises – goed wonen voor iedereen? In J. Coene, H. Degerickx, C. Dewilde, M. D'Hertoge, T. Ghys, B. Hubeau, S. Marchal, R. Remmen, & H. Van Hootegem (Red.), *Armoede en ongelijkheid: Jaarboek 2025* (pp. 37-75). Acco. <https://www.uantwerpen.be/nl/projecten/usab/onderzoek-usab/jaarboek-armoede/jaarboek-2025/>
- Coene, J., & Meyer, S. (2025). Energiearmoede in België in kaart gebracht. In J. Coene, H. Degerickx, C. Dewilde, M. D'Hertoge, T. Ghys, B. Hubeau, S. Marchal, R. Remmen, & H. Van Hootegem (Red.), *Armoede en ongelijkheid: Jaarboek 2025* (pp. 329-352). Acco. <https://www.uantwerpen.be/nl/projecten/usab/onderzoek-usab/jaarboek-armoede/jaarboek-2025/>
- De Bel, R. (2026, 26 maart). Jongvolwassenen maken tot een vierde uit van alle thuislozen: “Die eerste nacht in mijn auto was echt een hel”. *De Standaard*. <https://standaard.be/binnenland/jongvolwassenen-maken-tot-een-vierde-uit-van-alle-thuislozen-die-eerste-nacht-in-mijn-auto-was-echt-een-hel/144387282.html>
- De Bel, R., & Maenhout, K. (2026, 23 maart). Kwetsbare anderstalige leerlingen grootste slachtoffer van onderwijsbesparingen. *De Standaard*. <https://standaard.be/binnenland/kwetsbare-anderstalige-leerlingen-grootste-slachtoffer-van-onderwijsbesparingen/144121465.html>

- De Boeck, A. (2026, 7 april). 'De boetes zijn belachelijk': Gemeenten krijgen een verplicht aantal sociale woningen, maar kunnen hun schuld ook afkopen. *De Morgen*. <https://www.demorgen.be/nieuws/de-boetes-zijn-belachelijk-gemeenten-krijgen-een-verplicht-aantal-sociale-woningen-maar-kunnen-hun-schuld-ook-afkopen~b71bf7d8/>
- De Meyer, I., Warlop, N., Berlamont, L., Janssens, R., Hoedt, L., & Lermytte, A. (2023). *Vlaams rapport PISA 2022*. Universiteit Gent. https://www.pisa.ugent.be/uploads/files/Vlaams-Rapport_PISA2022.pdf
- De Norre, J., Havermans, N., & Groenez, S. (2019). *Studiekosten in eerste graad van het secundair onderwijs*. Steunpunt Onderwijsonderzoek. <https://hiva.kuleuven.be/nl/nieuws/docs/sono-2018-ol3-3-1-website.pdf>
- de Smalen, D., & Van den Broeck, K. (2025). *Wonen in Vlaanderen anno 2023* (Woonsurvey 2023). Steunpunt Wonen. <https://hiva.kuleuven.be/en/research/highlighted-research-projects/doc/wp01-woonsurvey-2023-eind.pdf>
- De Smet, D. (2025, 27 augustus). Weegt diversiteit op de leerprestaties in de klas? *De Standaard*. <https://standaard.be/binnenland/weegt-diversiteit-op-de-leerprestaties-in-de-klas/86214338.html>
- De Wilde, M. (2026, 11 augustus). *Het opvallende is dat ook dit cijfer nog een onderschatting is*. [LinkedIn-post]. LinkedIn. https://www.linkedin.com/posts/marjolijn-de-wilde-913b324_het-opvallende-is-dat-ook-dit-cijfer-nog-share-7492483621329514496-yP2C/
- Debast, N., & Briels, G. (2026, 6 mei). *OCMW's vragen bijkomende ondersteuning zodat ze dienstverlening kunnen blijven garanderen*. VVSG. <https://www.vvsg.be/nieuwsoverzicht/ocmws-vragen-bijkomende-ondersteuning-zodat-ze-dienstverlening-kunnen-blijven>
- Decoster, A., Decanq, K., De Rock, B., & Gobbi, P. (2024). *De paradox van ongelijkheid in België*. Lannoo Campus.
- Decroly, M., Hufkens, T., & Mampaey, G. (2026). *Impactanalyse van het regeerakkoord 2025–2029: Casestudy op basis van typegezinnen*. FOD Sociale Zekerheid. https://socialesecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/sociaal-beleid-vorm-geven/belmod/impactanalyse_van_het_regeerakkoord_2025-2029.pdf
- Demarest, S., Maetens, A., & Charafeddine, R. (2025). *Gezondheidsenquête 2023-2024: Financiële toegankelijkheid van gezondheidszorgen*. Sciensano. www.gezondheidsenquête.be
- Demarest, S., & Smith, P. (2025). *Gezondheidsenquête 2023-2024: Subjectieve gezondheid* (D/2025.14.440/34). Sciensano. https://www.sciensano.be/sites/default/files/sh_report_2023_nl.pdf
- Demir, Z. (2025). *Actieplan Vlaanderen Werkt!* (Mededeling aan de Vlaamse Regering VR 2025 1407 MED.0278/1TER). Vlaamse Regering. <https://themis.vlaanderen.be/files/ab9eec30-6073-11f0-a71f-c9eca0a02c79/download>
- Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie. (z.d.). *Dashboard sociale economie* [Interactief dashboard]. Sociale Economie. Geraadpleegd op 25 juni 2026. <https://socialeconomie.be/nl/dashboard-sociale-economie>

- Depraetere, M. (2025). *Definitieve goedkeuring van de verdeling van het Vlaamse budget uit het Sociaal Klimaatfonds en de governance van het Sociaal Klimaatplan* (Bisnota aan de Vlaamse Regering VR 2025 1912 DOC.1303/1BIS). Vlaamse Regering. <https://themis.vlaanderen.be/files/21db4d00-dc50-11f0-9f89-8b390237f631/download?content-disposition=inline&name=VR+2025+1912+DOC.1303-1+Finale+budget+en+governance+Sociaal+Klimaatplan+-+nota+BIS.pdf>
- D'hert, L. (2024, 8 juli). *Werkgevers zitten niet te wachten op sollicitanten die al lang werkloos zijn*. UGent @ Work <https://ugentatwork.be/nl/research-briefs/werkgevers-zitten-niet-te-wachten-op-sollicitanten-die-al-lang-werkloos-zijn>
- D'hert, L., Baert, S., & Lippens, L. (2026). Unemployment, inactivity, and hiring chances: A systematic review and meta-analysis. *Socio-Economic Review*, 24(3), 1355-1393. <https://doi.org/10.1093/ser/mwag023>
- Di Pietro, G. (2025). *Labour market effects of training programmes in the EU. Findings and policy lessons from a meta-analysis* (No. JRC142871). European Commission. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC142871>
- Dobbelaere, B. (2026, 27 juli). Aantal werklozen dat een beroep doet op ziekteverzekering stijgt snel. *De Standaard*. <https://www.standaard.be/politiek/aantal-werklozen-dat-een-beroep-doet-op-ziekteverzekering-stijgt-snel/159235257.html>
- El Khalfioui, M. (2025). *Sociaal wonen zonder voorwaarden* [Beleidsrapport]. LEVL. <https://levl.be/app/uploads/2025/11/Beleidsrapport-LEVL--Sociaal-wonen-zonder-voorwaarden.pdf>
- European Commission. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion. (2024). *Determining success factors for personal budgets among people with disabilities: A user perspective*. Publications Office. <https://doi.org/10.2767/295821>
- European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) v. Belgium, Complaint No. 203/2021: Decision on the merits, No. 203/2021 (European Committee of Social Rights 17 oktober 2024).
- Eurostat. (2024). *At-risk-of poverty rate for adults (aged 25 to 59 years) by level of financial situation of their households when respondent was around 14 years old* [Dataset]. Geraadpleegd op 3 juli 2026. https://doi.org/10.2908/ILC_IGTP04
- Eurostat. (2026). *Persons with financial burden of health care by level of difficulty, type of health care, household composition and risk of poverty threshold* [Dataset]. Geraadpleegd op 3 juli 2026. https://doi.org/10.2908/ILC_HCH01
- Federale Overheidsdienst Kanselarij van de Eerste Minister, Algemene Directie Externe Communicatie. (2026, 18 juli). *Voorwaarden voor financiële tegemoetkoming aan huisartsenpraktijken en medische huizen in de kosten verbonden aan de continuïteit van de praktijkvoering*. <https://news.belgium.be/nl/voorwaarden-voor-financiele-tegemoetkoming-aan-huisartsenpraktijken-en-medische-huizen-de-kosten>

- Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid. (2022). *De non-take-up van sociale bijstand in België: Beleidsvoorstellen. BELMOD: eindrapport.* <https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/publicaties/belmod-eindrapport-nl.pdf>
- Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid. (2024, 12 september). *De doelmatigheid van de sociale minima: De inkomensgarantie voor ouderen is verhoogd tot aan de armoedegrens voor alleenstaanden.* <https://socialsecurity.belgium.be/nl/cijfers-van-sociale-bescherming/cijfers-de-kijker/de-doelmatigheid-van-de-sociale-minima-de-inkomensgarantie-voor-ouderen-verhoogd>
- Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid. (2026a). *Moving below the target: Belgium's progress towards its EU 2030 poverty goals. Evolution of the social situation and social protection in Belgium—EU-SILC 2025 results for Belgium.* <https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/en/publications/silc/silc-analysis-social-situation-and-protection-belgium-2025-results-en.pdf>
- Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid. (2026b). *Sociale bescherming in België. ESSOBS-data 2023.* https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/publicaties/essobs/2026-01-13_essobs_data_2023_-_nl_update_03-02.pdf
- Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg. (2026, 1 juni). *Modernisering van het arbeidsrecht vanaf 1 juni 2026: Nieuwe maatregelen die uitvoering geven aan het federaal regeerakkoord (UPDATE).* <https://werk.belgie.be/nl/news/modernisering-van-het-arbeidsrecht-vanaf-1-juni-2026-nieuwe-maatregelen-die-uitvoering-geven>
- Filet Divers. (2026). *Jaarrapport 2025.* https://filetdivers.sharepoint.com/:b:/s/Teamsite/IQA63YUU068xQbH9xpFYjflRABH_LfqneFelCCJV_5AQK0?e=prlbU5
- Frederickx, M., Delanghe, H., Penne, T., & Storms, B. (2024). *Kan je menswaardig leven met een minimuminkomen in België?* Thomas More-hogeschool. Geraadpleegd op 18 juni 2026. <https://thomasmore.be/nl/menswaardig-leven-met-een-minimuminkomen>
- Galle, C. (2026, 26 maart). De 'cost-of-living crisis': Steeds meer mensen in Vlaanderen zijn dak- of thuisloos. *De Morgen.* <https://www.demorgen.be/nieuws/de-cost-of-living-crisis-steeds-meer-mensen-in-vlaanderen-zijn-dak-of-thuisloos~bb7c4129a/>
- Gezinsbond. (2025, 29 september). *Septemberdruk: Start van het schooljaar bezorgt gezinnen financiële kopzorgen.* <https://nieuws.gezinsbond.be/septemberdruk-start-van-schooljaar-bezorgt-gezinnen-financiele-kopzorgen>
- Goedemé, T., Cornelis, I., & Storms, B. (2026). *Het Groeipakket in Vlaanderen: Effectiviteit en besteding van de bedragen. Analyse van de toereikendheid en het bestedingspatroon.* Thomas More: Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn (CEBUD). https://thomasmore.be/sites/default/files/2026-06/2026_Rapport_CEBUD_SWVG_Groeipakket%20en%20de%20besteding%20door%20gezinnen.pdf?_gl=1*w32qy*_up*MQ.*_ga*MTgzMTgzOTI2MC4xNzg3NTk4ODQy*_ga_SN01FYEF3T*cZ3ODc1OTg4NDIkBzEkZzAkDE3ODc1OTg4NDIkajYwJGwwJGgxMjA4MTc1OTg1

- Goedemé, T., Janssens, J., Bolland, M., Corselis, A., Derboven, J., Linchet, S., Nisen, L., Vandervelden, M., Van den Bosch, K., Van Mechelen, N., & Vergauwen, J. (2022). De omvang en kenmerken van de niet-opname van het leefloon, de verhoogde tegemoetkoming en de verwarmingstoelage onder 18- tot 64-jarigen in België. In J. Coene, T. Ghys, B. Hubeau, S. Marchal, P. Raeymaeckers, R. Remmen, W. Vandenhole, G. Van Hecken, & L. Van Praag (Red.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2022* (pp. 139-159). Acco.
- Grommen, S. (2025a, 20 maart). Werkloosheidsuitkering beperken in tijd zou 100.000 Belgen kunnen treffen: Waar wonen zij? En wat gebeurt er met hen? *VRT NWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/03/20/werkloosheidsuitkering-beperken-in-tijd-zou-100-000-belgen-kunne/>
- Grommen, S. (2025b, 10 juni). Experts over ingreep in uitkeringen: "Mensen met nul kans op arbeidsmarkt betalen prijs voor politieke incompetentie". *VRT NWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/06/10/ides-nicaise-kritiek-beperking-werkloosheidsuitkeringen-in-de-ti/>
- Gryp, S. (2025, 19 juni). *Impact duurbepanking werkloosheidsuitkering op Vlaamse arbeidsmarkt* [Presentatie]. Hoorzitting, Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie, Vlaams Parlement, Brussel. <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1932564>
- Guillaume, G. (2026, 19 augustus). Dakloosheid is geen natuurverschijnsel. *SamPol Samenleving & Politiek*. <https://sampol.be/2026/08/dakloosheid-is-geen-natuurverschijnsel>
- Henry, H. (2025, juli). Discriminatie wegens arbeidsongeschiktheid: De paradox van terugkeer naar het werk. Enquête bij CM-leden over hun ervaringen bij de terugkeer naar het werk. *Gezondheid & Samenleving*, (14), 6-29.
- Henry, H., Avalosse, H., & Vancorenland, S. (2024, oktober). Hoe ervaren CM-leden de begeleiding bij de terugkeer naar het werk? *Gezondheid & Samenleving*, (11), 42-71.
- Hoerée, J., Vanoutrive, T., De Vrij, E., Van den broeck, E., & Voerknecht, H. (2025). *Jobbereikbaarheid als drempel of hefboom voor werk*. Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie & Sociale Economie/Steunpunt Werk. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/78567>
- Horemans, J., Marx, I., & Cantillon, B. (2026). Omvang en onderliggende oorzaken van armoede onder werkenden in België. *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 67(1), 7-26.
- Jacques, A., Moons, D., Noppe, J., Pickery, J., Schockaert, I., Van Landschoot, L., Van Peer, C., & Vanweddingen, M. (2022). *Maatschappelijke positie en participatie van personen van buitenlandse herkomst* (No. 2022/2). Statistiek Vlaanderen. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/49505>
- Jeffrey, J., Snell, W., & Sangha, A. (2025, 27 oktober). *Wealth gap risk register 2025*. The Fairness Foundation. <https://fairnessfoundation.com/risks-2025>
- Kennisplatform Werk en Sociale Economie. (2026, 8 mei). Nieuwe blik op kwaliteit van werk in Vlaanderen. *Bijdragen van het Kennisplatform*. <https://vlaanderen.be/kennisplatform-werk-en-sociale-economie/bijdragen-van-het-kennisplatform/nieuwe-blik-op-kwaliteit-van-werk-in-vlaanderen>
- Kinderrechtencommissariaat. (2025). *Thuiszitters uit de schaduw* [Dossier]. <https://kinderrechten.be/sites/default/files/2025-09/Dossier%20Thuiszitters%20uit%20de%20schaduw.pdf>

- Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten. (2025). *ETS2 en het Europees Sociaal Klimaatfonds*. <https://kvab.be/nl/standpunten/ets2-en-het-europees-sociaal-klimaatfonds-voor-een-rechtvaardige-transitie-naar>
- Kruihof, E., & Verhaeghe, P.-P. (2024, 2 december). *VUB onderzoek succes in hoger onderwijs meer dan vroeger afhankelijk van sociale achtergrond*. Vrije Universiteit Brussel. [press.vub.ac.be. https://press.vub.ac.be/vub-onderzoek-succes-in-hoger-onderwijs-meer-dan-vroeger-afhankelijk-van-sociale-achtergrond](https://press.vub.ac.be/vub-onderzoek-succes-in-hoger-onderwijs-meer-dan-vroeger-afhankelijk-van-sociale-achtergrond)
- La Gioia, A. (2026, 10 april). *Alternatieven voor het besparingsbeleid van Arizona*. Denktank Minerva. <https://www.denktankminerva.be/opinie/alternatieven-voor-het-besparingsbeleid-van-arizona>
- Laermans, S. (2026, 26 maart). "Verhuurders geven je gewoon geen kans": Mira, Irene en 21.000 anderen in Vlaanderen zijn dak- of thuisloos. *VRT NWS*. <https://vrt.be/vrtnws/nl/2026/03/24/dak-en-thuislozen-telling-vlaanderen>
- Lermytte, A. (2024). Sociale ongelijkheid in leerkrachtenadvies bij de overgang naar het Vlaams secundair onderwijs: Een exploratieve studie. *Pedagogische Studiën*, 101(4), 338–362. <https://doi.org/10.59302/pfywg940>
- Leroy, E. (2023, 12 april). In België verblijven 112.000 mensen zonder papieren, schatten onderzoekers. *VRT NWS*. <https://vrt.be/vrtnws/nl/2023/04/12/mensen-zonder-papieren-112-duizend>
- Lorent, P. (2024, 9 september). Les travailleurs « en instabilité », ces lésés du chômage. *Le Soir*. <https://www.lesoir.be/621378/article/2024-09-09/les-travailleurs-en-instabilite-ces-leses-du-chomage>
- Maenhout, K., & De Smet, D. (2025, 25 augustus). Hoe kan het dat witte scholen zo wit blijven? *De Standaard*. <https://standaard.be/binnenland/hoe-kan-het-dat-witte-scholen-zo-wit-blijven/85784974.html>
- Malay, O. (2025, 28 november). *De financiële impact van een gedeeltelijke indexsprong*. Denktank Minerva. <https://www.denktankminerva.be/analyse/de-financile-impact-van-een-gedeeltelijke-indexsprong>
- Malay, O., & Van Tichelen, C. (2025, 13 mei). *Analyse van de inkomsten die de sociale zekerheid misloopt door de verlaagde bijdragen voor studentenarbeid en flexi jobs*. Denktank Minerva. <https://denktankminerva.be/analyse/2025/5/13/analyse-van-de-inkomsten-die-de-sociale-zekerheid-misloopt-door-de-verlaagde-bijdragen-voor-studentenarbeid-en-flexi-jobs>
- Mariën, A., & Platform #PraktijktestenNu. (2026, 9 januari). *WinWin laat zien: Tien jaar bewijs voor discriminatie op de huurmarkt, nul handhaving*. Kif Kif. <https://kifkif.be/bijdragen/winwin-laait-zien-tien-jaar-bewijs-voor-discriminatie-op-de-huurmarkt-nul-handhaving>

- Mensura. (2026, 9 juli). *Bedrijven worstelen met re-integratie van langdurig zieken: Aangepast werk niet mogelijk bij vier op de tien ondernemingen*. <https://news.mensura.be/bedrijven-worstelen-met-re-integratie-van-langdurig-zieken-aangepast-werk-niet-mogelijk-bij-vier-op-de-tien-ondernemingen>
- Mertens, E. (2026, 10 juli). Armoede-organisaties bezorgd over gevolgen fiscale hervorming: "Komt terecht bij de meest kwetsbaren". *VRT NWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2026/07/10/belgisch-netwerk-armoedebestrijding-bezorgd-over-gevolgen-fiscal/>
- Michiels, C. (2026, 13 juni). Vlaamse regering voert brede praktijktesten in tegen discriminatie op arbeidsmarkt. *VRT NWS*. <https://vrt.be/vrtnws/nl/2026/06/13/vlaamse-regering-praktijktesten-arbeidsmarkt-sectoren>
- Myria. (2026). *Bevolking en bewegingen*. https://myria.be/files/2026_MYRIA_Bevolking_en_bewegingen.pdf
- Nams, B. (2025, 18 december). *Dag van de Migrant: Uitbuiting, raciale hiërarchieën en de illusie van inclusie in Europa*. Kif Kif. <https://kifikif.be/bijdragen/dag-van-de-migrant-uitbuiting-raciale-hi%C3%ABarchie%C3%ABn-en-de-illusie-van-inclusie-in-europa>
- Nationale Bank van België. (2026). *Verslag 2025: Economische en financiële ontwikkelingen* [Jaarverslag]. https://www.nbb.be/doc/ts/publications/nbbreport/2025/nl/t1/verslag2025_ti_volledig.pdf
- Netwerk tegen Armoede. (2025a). *Dossier. Mijn Huurrecht: Advies voor een toegankelijke huurtoelage* [Dossier]. <https://www.netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2025/mijnhuurrecht-advies-voor-een-toegankelijke-huurtoelage>
- Netwerk tegen Armoede. (2025b). *Dossier. Ziekte en werk: Mensen in armoede aan het woord* [Dossier]. <https://netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2025/dossier-ziekte-en-werk-mensen-in-armoede-aan-het-woord>
- Netwerk tegen Armoede. (2025c). *Een brug tussen onderwijs en welzijn voor gezinnen in armoede* (Dossier). <https://netwerktegenarmoede.be/media/pages/nieuws/2025/dossier-een-brug-tussen-onderwijs-en-welzijn-voor-gezinnen-in-armoede/d327fd2344-1747745076/dossier-brugfiguren.pdf>
- Netwerk tegen Armoede. (2025d). *Forumboek participatie*. <https://netwerktegenarmoede.be/media/pages/nieuws/2025/forumboek-participatie/3adaad5e06-1747744431/forumboek-participatie.pdf>
- Netwerk tegen Armoede. (2025e, 28 mei). *De Vlaamse armoedetoets als instrument in de strijd tegen armoede*. <https://netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2025/de-vlaamse-armoedetoets-als-instrument-in-de-strijd-tegen-armoede>
- Netwerk tegen Armoede. (2026a). *Dossier. Grondrechten in gevaar* [Dossier]. <https://netwerktegenarmoede.be/media/pages/nieuws/2026/toegang-tot-grondrechten-onderdruk/32d5bc1ec9-1776939351/dossier-grondrechten-in-gevaar-6.pdf>

- Netwerk tegen Armoede. (2026b, 14 januari). *Hoorzitting Vlaams Actieplan Armoedebestrijding*. <https://netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2026/hoorzitting-vlaams-actieplan-armoedebestrijding>
- Nicaise, I. (2026, 29 juni). Wordt ons hoger onderwijs weer het voorrecht van de hogere witte middenklasse? *De Standaard*. <https://standaard.be/opinies/wordt-ons-hoger-onderwijs-weer-het-voorrecht-van-de-hogere-witte-middenklasse/157988272.html>
- Nicaise, I., De Munck, J., Mergoni, A., Ansaloni, V., Goubin, S., Heylen, K., Ruelens, A., Pardoën, L., Ringelheim, J., Rosenzweig, M., Printz, A., Van Hootegem, H., Stroobants, V., de Vaal, D., & Demonty, F. (2026). *RE-InVEST.be: Final report. Investing in basic rights, capabilities and anti-poverty policies in Belgium*. Belgian Science Policy Office BELSPO. <https://hiva.kuleuven.be/sites/reinvestbe/docs/Publications/overkoepelende-publicaties/re-invest-be-final-report.pdf>
- Nicaise, I., Franck, E., & Cincinnato, S. (2021). Dertig jaar sleutelen aan gelijke onderwijskansen: Een B-attest? In J. Coene, T. Ghys, B. Hubeau, S. Marchal, P. Raeymaeckers, R. Remmen, & W. Vandenhoele (Red.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2021* (pp. 123-139). Uitgeverij ASP. <https://medialibrary.uantwerpen.be/files/99421/6b9a2607-773a-4ce2-bc43-562a7c1b689c.pdf>
- Noirhomme, C. (2026, juni). Ongelijkheden in gezondheidszorg begrijpen: De invloed van het inkomensniveau op de gezondheidstoestand, het zorggebruik en de eigen bijdragen in België. *Gezondheid & Samenleving*, (18), 4-47.
- OECD. (2024). *PH4.2 Social rental housing stock* [Dataset]. Geraadpleegd op 30 juni 2026. https://webfs.oecd.org/Els-com/Affordable_Housing_Database/PH4-2-Social-rental-housing-stock.xlsx
- Onderwijsinspectie. (2025). *Onderwijsspiegel 2025: Jaarverslag van de Onderwijsinspectie* [Jaarlijks rapport]. Vlaamse overheid. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/Onderwijsspiegel%202025%20-%20jaarrapport%20van%20de%20onderwijsinspectie.pdf>
- Opgroeien. (2026a). *Cijferrapport gezinsinkomen en (kans)armoede*. Vlaamse overheid. Geraadpleegd op 25 juni 2026. <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/gezinsinkomen-en-kansarmoede>
- Opgroeien. (2026b, 4 juni). *Opgroeien publiceert kinderopvangcijfers 2025 en kondigt correctie cijfers onthaalouders aan*. Vlaamse overheid. <https://pers.opgroeien.be/opgroeien-publiceert-kinderopvangcijfers-2025-en-kondigt-correctie-cijfers-onthaalouders-aan>
- Perrett, A. (2025, 14 oktober). *Pitstop: Arbeidmarkt vandaag en morgen + podcast 'zo werkt het'* [Online presentatie voor VDAB-partners]. <https://extranet.vdab.be/system/files/media/bestanden/2025-10/20251014%20Pitstop%20voor-jou-als-VDAB-partner%20Arbeidsmarkt%20%26%20podcast%20zo%20werkt%20het%2C%20....pdf>

- Pintelon, O. (2026, 6 juni). Wat het armoedebat ons leert over de centenindex. *SamPol Samenleving & Politiek*. <https://sampol.be/2026/06/wat-het-armoedebat-ons-leert-over-de-centenindex>
- POD Maatschappelijke Integratie. (z.d.). *Berekening van de bestaansmiddelen, onderdeel 4.1 voor de voorwaarden en toepassing van de SPI-vrijstelling*. Primabook. Geraadpleegd op 3 september 2026. <https://primabook.mi-is.be/nl/recht-op-maatschappelijke-integratie/berekening-van-de-bestaansmiddelen>
- POD Maatschappelijke Integratie. (2025a). *Armoederisico naar bevolkingscategorie*. Geraadpleegd op 26 juni 2026. <https://armoedecijfers.be/topic/armoederisico-naar-bevolkingscategorie>
- POD Maatschappelijke Integratie. (2025b). *Werkenden met armoederisico*. Geraadpleegd op 26 juni 2026. <https://armoedecijfers.be/topic/werkenden-met-armoederisico>
- POD Maatschappelijke Integratie. (2026). *Uitsluiting van werkloosheid: Statistieken over leefloonbegunstigden [Referteperiode januari–juni 2026]*. Geraadpleegd op 5 augustus 2026. <https://www.mi-is.be/nl/studies-publicaties-statistieken/uitsluiting-van-werkloosheid>
- Rekenhof. (2021). *Zorgbudget voor ouderen met een zorgnood* (Verslag aan het Vlaams Parlement Nos. 37-F (2020–2021) – Nr. 1). https://www.ccrek.be/sites/default/files/Docs/2021_28_ZOZ.pdf
- Rekenhof. (2026). *Commentaar en opmerkingen bij de ontwerpen van aanpassing van staatsbegroting voor het begrotingsjaar 2026*. https://www.ccrek.be/sites/default/files/Docs/2026_22_Begroting2026A1.pdf
- Reynaers, T. (2026a, 20 januari). Meer dan een op drie kan energierenovatie eigen huis niet betalen. *De Standaard*. <https://standaard.be/economie/meer-dan-een-op-drie-kan-energieerenovatie-eigen-huis-niet-betalen/125081560.html>
- Reynaers, T. (2026b, 26 juni). VDAB focust voortaan op werkzoekenden met ‘arbeidspotentieel’: ‘De meest kwetsbaren dreigen uit de boot te vallen’. *De Standaard*. <https://www.standaard.be/economie/vdab-focust-voortaan-op-werkzoekenden-met-arbeidspotentieel-de-meest-kwetsbaren-dreigen-uit-de-boot-te-vallen/157801740.html>
- Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. (2026a). *Hervorming van de werkloosheidsreglementering*. Geraadpleegd op 1 juli 2026. <https://www.rva.be/hervorming-van-de-werkloosheidsreglementering>
- Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. (2026b). *Hervorming van de werkloosheidsreglementering: Cijfers*. Geraadpleegd op 1 juli 2026. <https://www.rva.be/statistieken/hervorming-van-de-werkloosheidsreglementering-cijfers>
- Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. (2026c). *Monitoring van de uitstroom uit werkloosheid na hervorming: Situatie op 30 juni 2026*. <https://www.rva.be/file/cc73d96153bbd5448a56f19d925d05b1379c7f21/4be210a9fc3e14f69f1d15e2e25b792fddd9bd52/monitoringnl202606.pdf?name=monitoringNL202606.pdf&type=application/pdf>

- Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering. (z.d.-a). *Tandartsen: Verbod op ambulante supplementen bij mensen die recht hebben op de verhoogde tegemoetkoming*. Geraadpleegd op 16 juli 2026. <https://riziv.fgov.be/nl/professionals/individuele-zorgverleners/tandartsen/uitoefening-van-uw-beroep/verbod-op-ambulante-supplementen-bij-mensen-die-recht-hebben-op-de-verhoogde-tegemoetkoming>
- Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering. (z.d.-b). *Tijdens uw arbeidsongeschiktheid werk doen dat aan uw gezondheid is aangepast*. Geraadpleegd op 3 september 2026. <https://www.riziv.fgov.be/nl/thema-s/arbeidsongeschiktheid/werknemers-en-werklozen/aangepast-werk>
- Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering. (2026a). *Statistieken over invaliditeitsuitkeringen in 2025*. Geraadpleegd op 25 augustus 2026. <https://www.riziv.fgov.be/nl/statistieken/statistieken-uitkeringen/statistieken-2025>
- Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering. (2026b). *Terug naar werk-barometer over werknemers: Toegelaten werkhervattingen*. Geraadpleegd op 16 juli 2026. <https://www.riziv.fgov.be/nl/statistieken/statistieken-uitkeringen/terug-naar-werk-barometer-over-werknemers/toegelaten-werkhervattingen>
- Schoofs, S. (2026, 5 juni). Bijna 9.000 gezinnen verliezen schooltoeslag door spijbelende kinderen: "Uiteenlopende redenen om afwezig te zijn". *VRT NWS*. <https://vrt.be/vrtnws/nl/2026/06/05/bijna-9-000-leerlingen-verloren-schooltoeslag-na-problematisch-s>
- Schuermans, G., & Smets, A. (2024). *Sociale bescherming* (SAM geeft stem 2) [Fiche]. SAM, steunpunt Mens en Samenleving vzw. <https://www.samvzw.be/sites/default/files/2024-10/Fiche%20sociale%20bescherming.pdf>
- Segaert, M., & Nuyts, N. (2024). *Spotlight: Tewerkstellings- en opleidingsmaatregelen onderhevig aan de Zesde Staatshervorming (update)*. RVA. <https://www.rva.be/file/cc73d96153bbd5448a56f19d925d05b1379c7f21/453198188b313dd5cc453a06fda8b34b8dfb71b6/2024-06-06-spotlight-tewerkstellings-en-opleidingsmaatregelen-onderhevig-aan-de-zesde-staats-hervorming-update-nl.pdf>
- Smets, A. (2026). *Gezinnen in budget- en schuldhulpverlening in Vlaanderen: Gegevens 2022-2025*. SAM, steunpunt Mens en Samenleving vzw. https://www.samvzw.be/sites/default/files/Publicaties/SAM_Basisregistratie%202022-2025_0_0.pdf
- Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. (2025). *Samenlevingsjobs: Advies op eigen initiatief* [Advies]. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/78223>
- Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, Stichting Innovatie & Arbeid. (2025). *Vanuit wederkerige relaties terug naar werk: Sleutels voor succesvolle re-integratie na uitval door gezondheidsredenen*. https://serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_STIA_20251006_Terugkeer_naar_werk_RAP.pdf
- Sociale Economie. (2025, 14 januari). *Groei-pad van 200 bijkomende plaatsen voor maatwerkbedrijven*. <https://socialeconomie.be/nl/nieuws/groei-pad-van-200-bijkomende-plaatsen-voor-maatwerkbedrijven>

- Statbel. (2025). *SILC-indicatoren 2019-2025* [Dataset]. Geraadpleegd op 25 juni 2026. https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/documents/Huishoudens/10.7%20Inkomen%20en%20levensomstandigheden/10.7.1%20Armoederisico/Publication_Silc_S TATBEL_NL.xlsx
- Statbel. (2026a). *Transities op de arbeidsmarkt. Minder niet-beroepsactieven maken de overgang naar werk* [Dataset]. Geraadpleegd op 14 juni 2026. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/arbeidsmarkt/transities-op-de-arbeidsmarkt>
- Statbel. (2026b, 5 februari). *Risico op armoede of sociale uitsluiting*. Geraadpleegd op 14 juni 2026. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>
- Statbel. (2026, 11 juni). *België telde 5.225.771 private huishoudens op 1 januari 2026*. Geraadpleegd op 29 augustus 2026. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking/huishoudens>
- Statistiek Vlaanderen. (2025a, 26 juni). *Eigendomsstatuut*. Geraadpleegd op 17 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bouwen-en-wonen/eigendomsstatuut>
- Statistiek Vlaanderen. (2025b, 26 juni). *Fysieke staat van de woning*. Geraadpleegd op 17 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bouwen-en-wonen/fysieke-staat-van-de-woning>
- Statistiek Vlaanderen. (2025c, 26 juni). *Woonquote*. Geraadpleegd op 17 juni 2026. <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bouwen-en-wonen/woonquote>
- Statistiek Vlaanderen. (2026a, 12 maart). *Bevolking in armoede of sociale uitsluiting*. Geraadpleegd op 5 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/bevolking-in-armoede-of-sociale-uitsluiting>
- Statistiek Vlaanderen. (2026b, 12 maart). *Bevolking in ernstige materiële en sociale deprivatie*. Geraadpleegd op 5 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/bevolking-in-ernstige-materiele-en-sociale-deprivatie>
- Statistiek Vlaanderen. (2026c, 17 maart). *Bevolking in een huishouden met zeer lage werkintensiteit*. Geraadpleegd op 5 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/bevolking-in-een-huishouden-met-zeer-lage-werkintensiteit>
- Statistiek Vlaanderen. (2026d, 17 maart). *Diepte van het armoederisico*. Geraadpleegd op 5 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/diepte-van-het-armoederisico>
- Statistiek Vlaanderen. (2026e, 17 maart). *Inkomensongelijkheid Gini index*. Geraadpleegd op 5 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/inkomensongelijkheid-gini-index>

Statistiek Vlaanderen. (2026f, 18 maart). *Actief lidmaatschap van verenigingen*. Geraadpleegd op 14 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/cultuur-en-vrije-tijd/actief-lidmaatschap-van-verenigingen>

Statistiek Vlaanderen. (2026g, 19 maart). *Cultuurparticipatie*. Geraadpleegd op 14 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/cultuur-en-vrije-tijd/cultuurparticipatie>

Statistiek Vlaanderen. (2026h, 19 maart). *Sportparticipatie*. Geraadpleegd op 14 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/sport/sportparticipatie>

Statistiek Vlaanderen. (2026i, 25 maart). *Politieke participatie*. Geraadpleegd op 14 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/relatie-overheid-en-burger/politieke-participatie>

Statistiek Vlaanderen. (2026j, 16 april). *ILO werkloosheidsgraad*. Geraadpleegd op 3 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/arbeid/ilo-werkloosheidsgraad>

Statistiek Vlaanderen. (2026k, 16 april). *Werkzaamheidsgraad*. Geraadpleegd op 3 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/arbeid/werkzaamheidsgraad>

Statistiek Vlaanderen. (2026l, 5 mei). *Deeltijdarbeid*. Geraadpleegd op 3 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/arbeid/deeltijdarbeid>

Statistiek Vlaanderen. (2026m, 8 mei). *Voortijdige verlaters van onderwijs en opleiding*. Geraadpleegd op 29 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/onderwijs-en-vorming/voortijdige-verlaters-van-onderwijs-en-opleiding>

Statistiek Vlaanderen. (2026n, 12 mei). *Vakantiearmoede*. Geraadpleegd op 14 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/vakantiearmoede>

Statistiek Vlaanderen. (2026o, 4 juni). *Sociale bijstand—Leefloon en equivalent leefloon*. Geraadpleegd op 5 juni 2026. <https://vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/sociale-bijstand-leefloon-en-equivalent-leefloon>

Steunpunt armoedebestrijding. (2026). *Tellingen dak en thuisloosheid in 2025 in Vlaanderen*. Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. <https://armoedebestrijding.be/tellingen-dak-en-thuisloosheid-in-2025-in-vlaanderen>

Steunpunt Werk. (2026, 21 mei). *Arbeidsreserve*. Geraadpleegd op 3 juni 2026. <https://steunpuntwerk.be/cijfers/arbeidsreserve>

Thijsskens, D. (2026, 10 augustus). Bijna helft van uitgesloten werklozen vraagt leefloon aan: Deze cijfers tonen hoe groot de regionale kloof is. *De Morgen*. <https://www.demorgen.be/nieuws/bijna-helft-van-uitgesloten-werklozen-vraagt-leefloon-aan-deze-cijfers-tonen-hoe-groot-de-regionale-kloof-is~b5b21d34/>

Truys, J. (2026, 5 juni). Verdringen flexi-jobs gewone jobs en hoeveel kost het de sociale zekerheid? Experts geven antwoord. *VRT NWS*. <https://vrt.be/vrtnws/nl/2026/06/05/flexijobs-economen-voor-en-nadelen>

Unia. (2026). *Cijfersverslag 2025: Cijferanalyse 2025 – meldingen & dossiers* [Cijfersverslag]. Interfederaal centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme. <https://unia.be/files/Cijfersverslag-2025.pdf>

- Unia, Myria, & Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. (2025). *Universal periodic review: 52nd session, May 2026: Parallel report of the NHRI Unia, Myria and the Combat Poverty, Insecurity and Social Exclusion Service* [Parallel report]. https://myria.be/files/2025_Myria_UPR_Parallel_report.pdf
- Van Belle, E. (2026, 16 juni). *Vroeg activeren versus snel activeren: De juiste balans* [Presentatie]. SERV Kennislab: Impact van de beperking van de werkloosheidsuitkering in de tijd, Brussel. https://www.serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_20260616_BWIT_presentatie_Eva_Van_Belle.pdf
- Van Canegem, T. (2026, 4 mei). *Blijven we zitten met zittenblijven?* [Keynotepresentatie]. Week van Krijt, online. <https://www.aanpaksschoolfacturen.be/webinar/keynote-week-van-krijt-2026/>
- Van den Broeck, K., Brotcorne, P., Steenssens, K., Moriau, J., & Wagener, M. (2024). *Non-take-up van sociale rechten in België: Schattingen op basis van EU-SILC-data*. HIVA - KU Leuven.
- Van Immerzele, L. (2025, 8 april). Vlaanderen verhoogt taalniveau voor inburgeraars: "Meer kansen op arbeidsmarkt met B1-niveau Nederlands". *VRT NWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/04/08/strengere-taaleisen-inburgergering-mondeling-b1-nederlands/>
- Van Lancker, W. (2025, 19 juni). *Beperking van de werkloosheid in de tijd en de samenlevingsjobs. Impact op armoede, werk en beleid* [Presentatie]. Hoorzitting van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie, Vlaams Parlement, Brussel. <https://docs.vlaamsparlement.be/files/pfile?id=2190820>
- Van Lancker, W. (2026a, 19 februari). *Armoedebeleid: Een kwestie van structurele herverdeling* [PowerPoint-slides]. Microcredential Armoede en Participatie, Brussel.
- Van Lancker, W. (2026b, 28 april). Het is een kwestie van de armoede voor te zijn, mevrouw Van Peel. *De Standaard*. <https://www.standaard.be/opinies/het-is-een-kwestie-van-de-armoede-voor-te-zijn-mevrouw-van-peel/150069185.html>
- Vancorenland, S., Noirhomme, C., Henry, H., Avalosse, H., Van der Elst, K., & Lambert, L. (2021, juni). Trajecten arbeidsongeschiktheid: De ervaring van personen voor, tijdens en na hun arbeidsongeschiktheid. *CM-Informatie*, (284), 4-55.
- Vandebos, N. (2025, 14 november). 'Een kritisch en autonoom middenveld is cruciaal om de democratische afbraak te bestrijden'. *MO* magazine*. <https://www.mo.be/opinie/een-kritisch-en-autonoom-middenveld-is-cruciaal-om-de-democratische-afbraak-te-bestrijden>
- Vandenbroucke, F. (2025, 26 november). *Een vierde golf maatregelen om langdurig zieken terug kansen te bieden*. <https://vandenbroucke.belgium.be/nl/nieuws/een-vierde-golf-maatregelen-om-langdurig-zieken-terug-kansen-te-bieden>
- Vanschoubroek, C. (2026, 6 augustus). Regering-De Wever geeft OCMW's te weinig geld om werklozen zonder uitkering op te vangen. *De Standaard*. <https://www.standaard.be/politiek/regering-de-wever-geeft-ocmws-te-weinig-geld-om-werklozen-zonder-uitkering-op-te-vangen/159668914.html>
- Verhaeghe, L. (2026, 3 juni). Vlaanderen telt laagste aantal kinderopvangplaatsen in 10 jaar, maar: "De trein is vertrokken". *VRT NWS*. <https://vrt.be/vrtnws/nl/2026/06/03/steeds-minder-plaatsen-in-de-kinderopvang>

- Verschueren, K., Struyf, E., Vervoort, E., Bodvin, K., & De Haene, L. (2016). *Buitenschoolse hulp en zorg op school: Succes verzekerd?!* Garant. <https://gprc.be/publicaties/buitenschoolse-hulp-en-zorg-op-school-succes-verzekerd/>
- Verstraete, J. (2026). *Evaluatie Vlaams Actieplan Antidiscriminatiebeleid op de private huurmarkt*. Steunpunt Wonen. https://steunpuntwonen.be/wp-content/uploads/2026/03/Ad-hoc_Evaluatie-Vlaams-Actieplan-Antidiscriminatiebeleid-op-de-Private-Huurmarkt_EIND-1.pdf
- Vinck, J., & Van Lancker, W. (2024, 28 mei). *Het Groeipakket inzetten in de strijd tegen kinderarmoede*. KU Leuven, RESPOND. <https://soc.kuleuven.be/sway/verhalen/het-groeipakket-inzetten-in-de-strijd-tegen-kinderarmoede>
- Vlaams Huurdersplatform. (2025, 16 september). *De vereeuwigde wachtlijst voor een sociale woning*. <https://huurdersplatform.be/vhp/actualiteit-vhp/de-vereeuwigde-wachtlijst-voor-een-sociale-woning>
- Vlaams Parlement. (2025). *Verslag van de hoorzitting over de impact van federale en Vlaamse beleidsmaatregelen op de Vlaamse arbeidsmarkt* (429 (2024-2025)). Vlaams Parlement, Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie. <https://docs.vlaamsparlement.be/files/pfile?id=2195958>
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. (2026a). *Arvastat: Vacatures – basisstatistieken, mei 2026, Vlaams Gewest* [Dataset]. Geraadpleegd op 3 juni 2026. <https://arvastat.vdab.be/vac/basisstatistieken.html?period=202605®ion2=W00002>
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. (2026b). *De impact van de beperking van werkloosheidsuitkering in de tijd: Een eerste verkenning van de VDAB-gegevens* (VDAB Ontcijfert, 44). <https://www.vdab.be/sites/default/files/media/files/VDAB-Oncijfert-BWIT-nr44-mei2026.pdf>
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. (2026c). *Periodieke rapportering over de beperking in de tijd van de werkloosheids- en inschakelingsuitkeringen. Golf 1*. <https://www.vdab.be/sites/default/files/media/files/Periodieke-rapportering-BWIT-maart-2026.pdf>
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. (2026d). *Periodieke rapportering over de beperking in de tijd van de werkloosheids- en inschakelingsuitkeringen. Golf 2*. <https://www.vdab.be/sites/default/files/media/files/Periodieke-rapportering-BWIT-april-2026.pdf>
- Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. (2026e). *Schoolverlatersrapport 2025*. <https://vdab.be/sites/default/files/media/files/schoolverlatersrapport2025.pdf>
- Vlaamse overheid. (2026). *Bindend Sociaal Objectief 2026-2042*. Geraadpleegd op 17 juni 2026. <https://vlaanderen.be/lokaal-woonbeleid/betaalbaar-woonaanbod/bso-2026-2042>
- Vlaamse Regering. (2026a, 29 mei). *Decreet Vlaams integratie- en inburgeringsbeleid: Wijziging diverse bepalingen*. Vlaanderen.be. <https://vlaanderen.be/vlaamse-regering/beslissingen-van-de-vlaamse-regering/decreet-vlaams-integratie-en-inburgeringsbeleid-wijziging-diverse-bepalingen>
- Vlaamse Regering. (2026b, 5 juni). *vzw Krijt: Subsidie project 'Kansrijk en kostenbewust in tso, bso en kso'*. Vlaanderen.be. <https://www.vlaanderen.be/vlaamse-regering/beslissingen-van-de-vlaamse-regering/vzw-krijt-subsidie-project-kansrijk-en-kostenbewust-in-tso-bso-en-kso>

- Wittock, N., Van Duynslaeger, M., & Willaert, D. (2024). *Enquête betaalbaarheid en toegankelijkheid van zorgverleners*. Solidaris. <https://corporate.solidaris-vlaanderen.be/wp-content/uploads/2024/12/20241212-Betaalbaarheid-en-toegankelijkheid-van-de-Belgische-gezondheidszorg-Bevraging-leden-Solidaris.pdf>
- Wonen in Vlaanderen. (2026a). *Kandidaat-huurders: Cijfers*. Vlaanderen.be. Geraadpleegd op 17 juni 2026. <https://www.vlaanderen.be/sociaal-woonbeleid/cijfers/kandidaat-huurders>
- Wonen in Vlaanderen. (2026b). *Woningen en gronden: Cijfers*. Vlaanderen.be. Geraadpleegd op 17 juni 2026. <https://www.vlaanderen.be/sociaal-woonbeleid/cijfers/woningen-en-gronden>
- Wood, J. (2026, 16 juni). *De activering van kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt: Drie aandachtspunten* [Presentatie]. SERV Kennislab: Impact van de beperking van de werkloosheidsuitkering in de tijd, Brussel. https://www.serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_20160616_BWIT_presentatie_Jonas_Wood.pdf
- Woonzaak. (2026a, 19 maart). *Woonbarometer 1 jaar na de veroordeling*. <https://woonzaak.be/2026/03/19/woonbarometer-1-jaar-na-de-veroordeling>
- Woonzaak. (2026b, 13 augustus). *VN-rapporteur tikt Vlaamse regering op de vingers: Lees hier zijn brief*. <https://www.woonzaak.be/2026/08/13/vn-rapporteur-tikt-vlaamse-regering-op-de-vingers-lees-hier-zijn-brief/>
- Yskout, V., & Debast, N. (2026, 28 augustus). *Vijfde golf is ingezet: Druk blijft hoog*. VVSG. <https://www.vvsg.be/nieuwsoverzicht/vijfde-golf-is-ingezet-druk-blijft-hoog>
- Zucman, G. (2025). *Les milliardaires ne paient pas d'impôt sur le revenu et nous allons y mettre fin*. Seuil.

COLOFON

Coördinatie, analyse en redactie

Mart Leys

Eindredactie

Anne Van Lancker

Mart Leys

Vormgeving

Nico Forero

Inhoudelijke bijdragen

Deze Armoedebarmometer kwam tot stand met bijdragen en inhoudelijke feedback van experts uit de partnerorganisaties van Decenniumdoelen.

Verantwoordelijke uitgever

Mart Leys, coördinator Decenniumdoelen

p/a Welzijnszorg vzw

Huidevetterstraat 165, 1000 Brussel

Gebruik van generatieve AI

Bij de voorbereiding en redactie van dit rapport werd ChatGPT gebruikt als ondersteunend hulpmiddel voor het structureren, samenvatten en herformuleren van teksten en voor het verkennen van relevante bronnen. Alle cijfers, bronverwijzingen, analyses en conclusies werden door de auteur gecontroleerd en inhoudelijk beoordeeld. De eindredactie en volledige verantwoordelijkheid voor het rapport berusten bij Decenniumdoelen.

© 2026 Decenniumdoelen

Overname en verspreiding zijn toegestaan mits correcte bronvermelding